Vide R.N.I. No. Pun-Pun 2002/8323 ASR/0001/2024/26

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਸਚੀ ਤੇਰੀ ਸਿਫਤਿ ਸਚੀ ਸਾਲਾਹ॥ ਸਚੀ ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ॥

ਭੇਟਾ: 25/-

ਧੰਨ ਧੰਨ ਮਾਤਾ ਕੌਲਾਂ ਜੀ

ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ

ਨਿਰੋਲ ਧਾਰਮਿਕ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ

D.O.P. 15 May 2025

ਅੰਕ: 163

ਧੰਨ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਜੀਵਨ

ਅੰਦਰ ਪੜ੍ਹੋ ਜੀ

ਧੰਨ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਨਾਨਕਸਰ ਕਲੇਰਾਂ ਵਾਲੇ)

ਧੰਨ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਗੁਰਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਕੌਲਾਂ ਜੀ ਭਲਾਈ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਅਸੀਸਾਂ ਤੇ ਬਰਕਤਾਂ

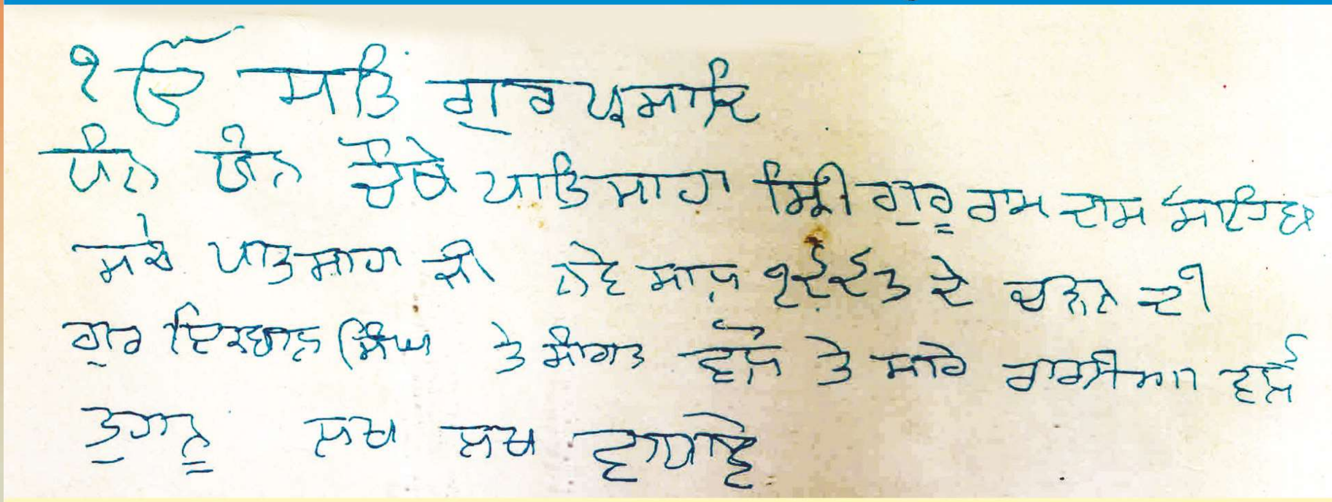

ਅਸੀਸਾਂ ਵਜੋਂ ਧੰਨ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਹੱਥ ਲਿਖਤ

ਬੀਬੀ ਕੌਲਾਂ ਜੀ ਭਲਾਈ ਦੀ ਸ਼ੁੱਭ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਸਮੇਂ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ਆਗਿਆ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਭਾਈ ਗੁਰਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ।

ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅਸੀਸਾਂ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹੋਏ ।

ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਮਿਹਰ ਦਾ ਸਦਕਾ ਧੰਨ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਤਕਰੀਬਨ 32 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਬੀਬੀ ਕੌਲਾਂ ਜੀ ਭਲਾਈ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਸ਼ੁੱਭ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਸਮੇਂ ਪਹਿਲਾ ਰਜਿਸਟਰ ਆਪਣੇ ਕਰ ਕਮਲਾਂ ਨਾਲ ਲਗਾ ਕੇ ਅਸੀਸਾਂ ਬਖਸ਼ੀਆਂ । ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਬਰਕਤ ਰੂਪੀ 1300/- ਰੁਪਏ ਝੋਲੀ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਨਿਮਰਤਾ ਵਿੱਚ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸਾਡਾ ਵੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਵਿੱਚ ਪਾ ਲਓ ਭਈ । ਉਹ 1300/- ਰੁਪਏ ਸਾਡੇ ਲਈ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਰਕਤ ਰੂਪੀ ਰੁਪਏ ਸਨ । ਅੱਜ ਤਕਰੀਬਨ 21 ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬੀਬੀ ਕੌਲਾਂ ਜੀ ਭਲਾਈ ਕੇਂਦਰ ਨਾਮ ਹੇਠ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਯੂਨਿਟ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ 7800 ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਵਿਧਵਾ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਫ੍ਰੀ ਰਾਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ । ਇਹ ਸਾਰੇ ਯੂਨਿਟ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਅਤੇ ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ ।

—ਦਾਸ ਭਾਈ ਗੁਰਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ

Asr. G.P.O.No. PB0001/ 2024-26

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ।।

ਅੰਕ-163ਵਾਂ (2025)

ਧੰਨ ਧੰਨ ਮਾਤਾ ਕੌਲਾਂ ਜੀ

ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ

ਨਿਰੋਲ ਧਾਰਮਿਕ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ

E-mail : sifitsalah@yahoo.com
Website : www.bibikaulanjibhalaikendertrust.org

ਸਰਪ੍ਰਸਤ
ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਗੁਰਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ
ਭਾਈ ਹਰਵਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਲਿਟਲ

ਸਹਾਇਕ ਸੰਪਾਦਕ
ਭਾਈ ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਡੀ ਸੀ)

ਸੰਪਾਦਕੀ ਬੋਰਡ
ਭਾਈ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਪਟਿਆਲਾ), ਭਾਈ ਤੇਜਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਬੀਬੀ ਪਰਮਜੀਤ ਕੌਰ (ਪੰਮਾ ਭੈਣ ਜੀ), ਭਾਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਸ. ਕਮਲਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ
ਸ. ਕੁਲਬੀਰ ਸਿੰਘ (ਸਿਵਲ ਲਾਈਨ ਵਾਲੇ), ਸ. ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸ. ਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਐਡਵੋਕੇਟ
ਸ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੰਵਰ

ਸਲਾਹਕਾਰ
ਸ. ਟਹਿਲਇੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਹਿਯੋਗ
ਸ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਲੁਧਿਆਣਾ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ
ਗੁਰਮਤਿ ਸਤਿਸੰਗ ਸਭਾ
ਧੰਨ ਧੰਨ ਬੀਬੀ ਕੌਲਾਂ ਜੀ (ਰਜਿ.)
ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਕੰਪਿਊਟਰ
ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਦਫਤਰ

ਨਾਮ :- ਧੰਨ ਧੰਨ ਮਾਤਾ ਕੌਲਾਂ ਜੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ
ਖਾਤਾ ਨੰ. 55031111026 ਬੈਂਕ :- ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ
IFSC ਕੋਡ ਨੰ. SBIN0050245
ਬ੍ਰਾਂਚ :- ਚਾਟੀਵਿੰਡ ਚੌਂਕ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਚੰਦਾ

ਦੇਸ਼		ਵਿਦੇਸ਼	
ਸਲਾਨਾ ਚੰਦਾ	150 ਰੁ.	ਸਲਾਨਾ ਚੰਦਾ	1200 ਰੁ.
2 ਸਾਲ ਲਈ	300 ਰੁ.	2 ਸਾਲ ਲਈ	2400 ਰੁ.
5 ਸਾਲ ਲਈ	600 ਰੁ.	5 ਸਾਲ ਲਈ	4800 ਰੁ.
ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ	2400 ਰੁ.	ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ	19200 ਰੁ.

ਚਿੱਠੀ-ਪੱਤਰ ਅਤੇ ਚੰਦਾ ਭੇਜਣ ਦਾ ਪਤਾ

ਦਫਤਰ: ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ, ਬੀਬੀ ਕੌਲਾਂ ਜੀ ਭਲਾਈ ਕੇਂਦਰ (ਟਰੱਸਟ)
ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਰੋਡ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ-143006 ਫੋਨ : 98765-25850

ਤਤਕਰਾ

- ਸੰਪਾਦਕੀ 4
- ਧੰਨ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਨਾਨਕਸਰ ਕਲੇਰਾਂ ਵਾਲੇ) ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ 5
- ਬਾਬਾ ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਵਿੱਚੋਂ... 16
- ਧੰਨ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਅਟੱਲ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ... 17
- ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ... 19
- ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ... 20
- ਅਨਮੋਲ ਬਚਨ 22
- ਧੰਨ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਜੀਵਨ 23
- ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲੇ... 27
- ਬਾਬਾ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ 28
- ਹੋਣਹਾਰ ਟਾਲੇ ਸੰਤ ਮੂਏ ਕੋ ਜੀਵਾਲੇ ਸੰਤ 30
- ਰਸਾਲਾ ਬੁੱਕ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ 31
- ਆਪਣੇ ਮੁਰਸ਼ਦ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪ੍ਰਤੀ... 32
- अति की गरीबी कमाने वाले महापुरुष... 33
- नम्रता के दर्शन 38
- मन कैसे बेचना है और इन्द्रियों पर कंट्रोल कैसे करना है? 39
- Dhan Sri Guru Nanak Dev Ji... 43
- Praises of Dhan Baba Kundan Singh Ji 49

ਨੋਟ : ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਵਿੱਚ ਛਪੇ ਲੇਖ ਤੇ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹਨ, ਸੰਪਾਦਕੀ ਬੋਰਡ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। *-ਸੰਪਾਦਕ*

ਸੰਪਾਦਕੀ...

ਗੁਰੂ ਕੀ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ,

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ॥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ॥

ਗੁਰਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਇਹ ਸੋਝੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ:

ਪਰਥਾਇ ਸਾਖੀ ਮਹਾ ਪੁਰਖ ਬੋਲਦੇ ਸਾਝੀ ਸਗਲ ਜਹਾਨੈ॥ ***(ਅੰਗ ੬੪੭)***

ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਰੰਗੇ ਹੋਏ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਕਲਿਆਣ ਲਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਇਸ ਤਪਦੀ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਲਈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਦੀਵੀ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਅਨੰਦ ਭਰਨ ਲਈ ਗੁਰੂ ਆਸ਼ੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕਥਨੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕਰਨੀ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਨਾਨਕਸਰ ਕਲੇਰਾਂ ਵਾਲੇ) ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਇੱਕ ਐਸੀ ਹੀ ਰੰਗ ਰੱਤੜੀ ਰੂਹ, ਗੁਰੂ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿੱਚ ਭਿੱਜੀ ਹੋਈ ਆਤਮਾ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਕਥਨੀ ਨਾਲੋਂ ਕਰਨੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ। ਕਰਨੀ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਅਮਲੀ ਜੀਵਨ ਦੇਖ ਕੇ ਕਈਆਂ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਸਿੱਕ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਨਿੱਤ ਕਿਰਿਆ ਗੁਰੂ ਮਰਿਆਦਾ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਢਲੀ ਹੋਈ ਨਿਰਮਲ ਕਿਰਿਆ ਸੀ। ਹਰ ਸਮੇਂ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਾਵਨ ਸੇਵਾ ਲਈ ਤਤਪਰ। ਕੋਈ ਥਕਾਵਟ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਨਾਗਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਹਰ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਚਾਅ ਚੜ੍ਹਿਆ ਰਹਿਣਾ। ਫਿਰ ਸੇਵਾ ਵੀ ਐਸੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅੰਦਰ ਹਉਮੈ ਨੇੜੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿੱਤੀ। ਹਰ ਸਮੇਂ ਨਿਮਰਤਾ ਵਿੱਚ, ਨਿਰਮਲ ਭੈਅ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ-ਨਾਜ਼ਰ ਜਾਣ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹਨ। ਇਹ ਸੇਵਾ ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਕੀਤੀ, ਕੋਈ ਸਾਲ-ਦੋ ਸਾਲ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਤਕਰੀਬਨ 40 ਸਾਲ। ਸਰੀਰ ਵੀ ਬਿਰਧ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਅੰਦਰੋਂ ਸੇਵਾ ਦਾ ਚਾਅ ਖਤਮ ਨਾ ਹੋਇਆ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸੇਵਾ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਆਉਣ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਵੇਂ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਫ਼ਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ:

ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੁਢੇ ਕਦੇ ਨਾਹੀ ਜਿਨ੍ਾ ਅੰਤਰਿ ਸੁਰਤਿ ਗਿਆਨੁ॥ ***(ਅੰਗ ੧੪੧੮)***

ਸਰੀਰਕ ਪੱਖੋਂ ਭਾਵੇਂ ਉਮਰ ਵਡੇਰੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਸਰੀਰਕ ਪੱਖੋਂ ਭਾਵੇਂ ਸਰੀਰ ਬਿਰਧ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਅੰਦਰ ਕੈਸਾ ਵਲਵਲਾ ਹੈ, ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਦਿਨ ਵਿੱਚ 13 ਵਾਰੀ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣਾ ਤੇ ਹਰ ਸਮੇਂ ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ। ਇੰਝ ਕਹਿ ਲਈਏ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੇਵਾ ਦੀ ਮੂਰਤ ਬਣ ਗਏ। ਸੇਵਾ ਦੇ ਪੁੰਜ ਹੀ ਬਣ ਗਏ। ਸੇਵਾ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੀ ਬਣ ਗਏ। ਇੰਨਾ ਪਿਆਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਕਿ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਭੋਗ ਲਈ ਪਰਸ਼ਾਦੇ ਦਾ ਥਾਲ ਬੜੀ ਮਰਿਆਦਾ ਤੇ ਸੁੱਚਮਤਾ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਤੇ ਫਿਰ ਥਾਲ ਲੈ ਕੇ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣਾ। ਪ੍ਰਤੱਖ ਹਾਜ਼ਰ-ਨਾਜ਼ਰ ਜਾਣ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ। ਅਜਿਹੀ ਸੇਵਾ ਵਿਰਲਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇੰਨੀ ਘਾਲਣਾ ਘਾਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਦੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਣਾਇਆ ਨਹੀਂ। ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦੇਣੀ। ਸੰਗਤ ਦਾ ਦਰਜਾ ਉੱਤੇ ਰੱਖਣਾ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚੋਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਿਹੰਗਮਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਲੰਗਰ ਛਕਾਉਣਾ ਤੇ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੂਠੇ ਬਰਤਨ ਵੀ ਆਪ ਮਾਂਜਣੇ। ਇੰਨੀ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਗਰੀਬੀ, ਇੰਨੀ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਨਿਮਰਤਾ।

2025 ਵਿੱਚ ਮਈ-ਜੂਨ ਮਹੀਨੇ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ 100 ਸਾਲਾ ਪਾਵਨ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜਾ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚੋਂ ਸੇਧ ਲੈਂਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀਏ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ, ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨ ਦੀ ਦਾਤ ਝੋਲੀ ਪੈ ਜਾਵੇ। ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਅਮਲੀ ਤੌਰ ਤੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਵੇ। ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਵਿਕਾਰਾਂ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਾਂ, ਵਖਰੇਵਿਆਂ ਵਰਗੇ ਕੋਹੜ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦਿਆਂ ਸਰਬ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਤੇ ਹਰ ਸਮੇਂ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਰੌਅ ਵਰਗੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨ। ਧੰਨ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ 100 ਸਾਲਾ ਪਾਵਨ ਜਨਮ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਦੀ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਮੁਬਾਰਕਾਂ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ॥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ॥

—ਸੰਪਾਦਕ

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਗੁਰਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਉਤਾਰਾ

ਧੰਨ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਨਾਨਕਸਰ ਕਲੇਰਾਂ ਵਾਲੇ) ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ

—ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਪਟਿਆਲਾ)

ਭੈਰਉ ਮਹਲਾ ੫ ॥
ਪ੍ਰਥਮੇ ਛੋਡੀ ਪਰਾਈ ਨਿੰਦਾ ॥
ਉਤਰਿ ਗਈ ਸਭ ਮਨ ਕੀ ਚਿੰਦਾ ॥
ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਸਭੁ ਕੀਨੋ ਦੂਰਿ ॥
ਪਰਮ ਬੈਸਨੋ ਪ੍ਰਭ ਪੇਖਿ ਹਜੂਰਿ ॥੧॥
ਐਸੋ ਤਿਆਗੀ ਵਿਰਲਾ ਕੋਇ ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਜਪੈ ਜਨੁ ਸੋਇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਅਹੰਬੁਧਿ ਕਾ ਛੋਡਿਆ ਸੰਗੁ ॥
ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਕਾ ਉਤਰਿਆ ਰੰਗੁ ॥
ਨਾਮ ਧਿਆਏ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰੇ ॥
ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੈ ਸੰਗਿ ਨਿਸਤਰੇ ॥੨॥
ਬੈਰੀ ਮੀਤ ਹੋਏ ਸੰਮਾਨ ॥
ਸਰਬ ਮਹਿ ਪੂਰਨ ਭਗਵਾਨ ॥
ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਆਗਿਆ ਮਾਨਿ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥
ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ॥੩॥
ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਜਿਸੁ ਰਾਖੈ ਆਪਿ ॥
ਸੋਈ ਭਗਤੁ ਜਪੈ ਨਾਮ ਜਾਪ ॥
ਮਨਿ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ਗੁਰ ਤੇ ਮਤਿ ਲਈ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੀ ਪੂਰੀ ਪਈ ॥੪॥੨੭॥੪੦॥
(ਅੰਗ ੧੧੪੭)

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਨਕਸਰ ਕਲੇਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ 100 ਸਾਲਾ ਜਨਮ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਦੇਖੀਏ ਤੇ ਹਰ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤੀ ਦਾ ਰੰਗ, ਮਰਿਆਦਾ ਦਾ ਰੰਗ। ਨਿੰਦਿਆ, ਦਵੈਸ਼, ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ ਕਿਤੇ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਪੜ੍ਹ ਕੇ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸੁਣ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਝਾਤੀ ਮਾਰੀਏ। ਬਹੁਤ ਲੋੜ ਹੈ। ਅੱਜ ਸਮਾਂ ਕੈਸਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੁਹੱਲਿਆਂ ਦੇ ਮੁਹੱਲੇ ਇਸ ਨਿੰਦਿਆ ਦੇ ਨਰਕ ਨਾਲ ਭਰੇ ਪਏ ਹਨ। ਨਿੰਦਿਆ, ਨਿੰਦਿਆ। ਹਰ ਪਾਸੇ ਨਿੰਦਿਆ ਹੀ ਨਿੰਦਿਆ। ਜੇ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹੋ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਬੱਝੇ ਹੋਏ ਹੋ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅੱਜ ਹਾਲ ਇਹ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਲੋਨੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਮੁਹੱਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਟੋਲਾ ਬਣਨ ਦੀ ਦੇਰ ਨਹੀਂ, ਇੱਕ ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ ਨਿੰਦਿਆ ਸ਼ੁਰੂ। ਸੱਸ ਵੱਲੋਂ ਨੂੰਹ ਦੀ, ਨੂੰਹ ਵੱਲੋਂ ਸੱਸ ਦੀ। ਮੁਹੱਲਿਆਂ ਦੇ ਮੁਹੱਲੇ ਇਸ ਨਿੰਦਿਆ ਦੇ ਨਰਕ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹਨ। ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ 100 ਸਾਲਾ ਜਨਮ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ:

ਐਸੋ ਤਿਆਗੀ ਵਿਰਲਾ ਕੋਇ ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਜਪੈ ਜਨੁ ਸੋਇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
(ਅੰਗ ੧੧੪੭)

ਇੱਧਰ ਮੁਹੱਲਿਆਂ ਦੇ ਮੁਹੱਲੇ ਨਿੰਦਿਆ ਨਾਲ

ਭਰੇ ਪਏ ਹਨ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦੇਖੋ ਜਿਹੜੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਆਪਣਾ ਆਪ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਇਹ ਨਿੰਦਿਆ ਉਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ।

ਪ੍ਰਥਮੇ ਛੋਡੀ ਪਰਾਈ ਨਿੰਦਾ॥
ਉਤਰਿ ਗਈ ਸਭ ਮਨ ਕੀ ਚਿੰਦਾ॥
(ਅੰਗ ੧੧੪੭)

ਇਹ ਸੱਚਾਈ ਹੈ। ਕੋਈ ਆ ਕੇ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿ ਵੀ ਦਿੰਦਾ ਸੀ, ਬਾਬਾ ਜੀ, ਫਲਾਣੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡੇ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇੰਝ ਬੋਲਿਆ ਹੈ। ਫਲਾਣਾ ਤੁਹਾਡੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਅੱਗੋਂ ਜਵਾਬ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਸਾਨੂੰ ਸਾਡੇ ਮੁਰਸ਼ਦ ਨੇ ਗੰਦਗੀ ਫਰੋਲਣੀ ਨਹੀਂ ਸਿਖਾਈ, ਗੰਦਗੀ ਤੇ ਮਿੱਟੀ ਪਾਉਣੀ ਸਿਖਾਈ ਹੈ।

ਪ੍ਰਥਮੇ ਛੋਡੀ ਪਰਾਈ ਨਿੰਦਾ॥
ਉਤਰਿ ਗਈ ਸਭ ਮਨ ਕੀ ਚਿੰਦਾ॥
(ਅੰਗ ੧੧੪੭)

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕੌਣ ਸਨ, ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ।

ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਸਭੁ ਕੀਨੋ ਦੂਰਿ॥
ਪਰਮ ਬੈਸਨੋ ਪ੍ਰਭ ਪੇਖਿ ਹਜੂਰਿ॥੧॥
ਐਸੋ ਤਿਆਗੀ ਵਿਰਲਾ ਕੋਇ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਜਪੈ ਜਨੁ ਸੋਇ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥
ਅਹੰਬੁਧਿ ਕਾ ਛੋਡਿਆ ਸੰਗੁ॥
ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਕਾ ਉਤਰਿਆ ਰੰਗੁ॥
(ਅੰਗ ੧੧੪੭)

ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਰੋਗ, ਹਉਮੈ ਦਾ।

ਅੱਖੀਂ ਗੱਲ ਇਹ ਵੇਖੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਡੀ ਕਲੋਨੀ ਵਿੱਚ ਆਏ, ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ। ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮਾਤਾ ਗਿਆਨ ਕੌਰ ਜੀ ਦਾ ਘਰ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ ਆਉਣਾ ਕੀਤਾ। ਦਾਸ ਨੇ ਵੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੀ ਕਰਨੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਘਰ ਚਰਨ ਪਾਓ ਪਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਮੌਜ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀਦੀ ਸੀ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਇੱਧਰ ਵੀ ਚਰਨ ਪਾ ਦੇਣ। ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਗਾਈਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਮੌਜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜਾ ਨਾਨਕਸਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪਹੁੰਚਣ ਕਰਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਕੋਲ ਸਮਾਂ ਵੀ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਉੱਥੇ ਹੀ ਚਲੇ ਜਾਈਦਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਆਏ ਹੋਣ। ਇਹ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਵਾਪਸੀ ਕਰਨੀ ਤੇ ਕਾਰ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ 500 ਬੰਦਾ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਣਾ। ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਏ ਹਨ, ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਜਾਣ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੁੰਦੀ ਸੀ।

ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿੱਚ ਦਾਸ ਸੱਚਾਈ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਗਏ ਹਨ, ਬਿਹੰਗਮ ਵੀ ਬੈਠ ਗਏ ਹਨ, ਕਾਫੀ ਬੰਦੇ ਕਾਰ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਹੋਣ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ, ਕਿਸ ਵੇਲੇ ਕਿਸ ਵੱਲੋਂ ਕਾਰ ਦੀ ਬਾਰੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਇਆ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਾਰ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਬਹੁਤ ਸੰਗਤ ਸੀ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਾਰ ਦੀ ਬਾਰੀ ਬੰਦ ਕੀਤੀ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਉਂਗਲ ਬਾਰੀ ਵਿੱਚ ਆ ਗਈ। ਲਹੂ ਵੀ ਵਗਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਦਾਸ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਤਿਲ ਜਿੰਨਾ ਗੁੱਸਾ ਨਹੀਂ। ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸ ਨੇ ਬਾਰੀ ਬੰਦ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਤਿਲ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਸੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਦਾਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿੱਚ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸੱਚਾਈ ਵੇਖੀ। ਇੰਨਾ ਇਕੱਠ ਸੀ, ਸੰਗਤ ਦਾ,

ਇੰਨਾ ਧੱਕਾ ਸੀ, ਕਈ ਸਕਿੰਟ ਉਂਗਲ ਬਾਰੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਰਹੀ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਉਂਗਲ ਵਿੱਚ ਆ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਕਾਰ ਦੀ ਬਾਰੀ ਦੁਬਾਰਾ ਖੋਲ੍ਹੀ ਪਰ ਤਿਲ ਜਿੰਨੀ ਸੀ ਨਹੀਂ, ਤਿਲ ਜਿੰਨਾ ਗੁੱਸਾ ਨਹੀਂ। ਕਿੰਨਾ ਸਹਿਜ ਹੈ।

ਅਹੰਬੁਧਿ ਕਾ ਛੋਡਿਆ ਸੰਗੁ ॥
ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਕਾ ਉਤਰਿਆ ਰੰਗੁ ॥

(ਅੰਗ ੧੧੪੭)

ਕ੍ਰੋਧ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਨਾਮ ਧਿਆਏ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰੇ ॥
ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੈ ਸੰਗਿ ਨਿਸਤਰੇ ॥੨॥
ਬੈਰੀ ਮੀਤ ਹੋਏ ਸੰਮਾਨ ॥
ਸਰਬ ਮਹਿ ਪੂਰਨ ਭਗਵਾਨ ॥
ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਆਗਿਆ
ਮਾਨਿ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥
ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ॥੩॥
ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਜਿਸੁ ਰਾਖੈ ਆਪਿ ॥
ਸੋਈ ਭਗਤੁ ਜਪੈ ਨਾਮ ਜਾਪ ॥
ਮਨਿ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ਗੁਰ ਤੇ ਮਤਿ ਲਈ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੀ
ਪੂਰੀ ਪਈ ॥੪॥੨੭॥੪੦॥

(ਅੰਗ ੧੧੪੭)

ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਅਸੀਂ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਹਾਂ ਸਿਰਫ ਮਾਰ ਉੱਥੇ ਹੀ ਖਾਈ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਸਾਨੂੰ ਜਪਿਆ ਹੋਇਆ ਨਾਮ ਸੰਭਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚੋਂ ਇਹ ਗੁਣ ਲੈਣਾ। ਪਹਿਲਾ ਇਹ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅਹੁਦੇ ਵੱਲੋਂ, ਮਾਇਆ ਵੱਲੋਂ, ਸੁੰਦਰਤਾ ਵੱਲੋਂ, ਕੀਰਤਨੀਏ, ਕਥਾਵਾਚਕ ਵੱਲੋਂ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਵੋ, ਪਰ ਨਾਲ ਨਾਲ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਰਗੀ ਸੇਵਾਦਾਰੀ ਵੀ ਨਿਭਾਉਣਾ। ਗੁਣ ਦਾ ਹੀ ਸੰਗ ਲੈ ਲੈਣਾ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗਲਾ ਜਨਮ ਕੋਈ ਸੰਤ ਸੇਵੀ ਘਰ ਮਿਲ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖੀ ਸੱਚਾਈ ਦਾਸ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਈਮੋਸ਼ਨਲ ਹੋ ਕੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਹਿਣੀ ਪਰ ਇਹ ਸੱਚਾਈ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਆਪ ਬਿਹੰਗਮਾਂ ਲਈ ਜਲੇਬੀਆਂ, ਦਾਲ, ਲੰਗਰ ਤੇ ਹੋਰ ਵਧੀਆ ਪਦਾਰਥ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਨ।

ਤੇਰੀ ਨਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਸੰਭਾਲੀ ਜਾਵੇ ਸੰਗਤੇ,
ਸੰਗ ਕਰ ਲੈ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦਾ।

(ਧਾਰਨਾ)

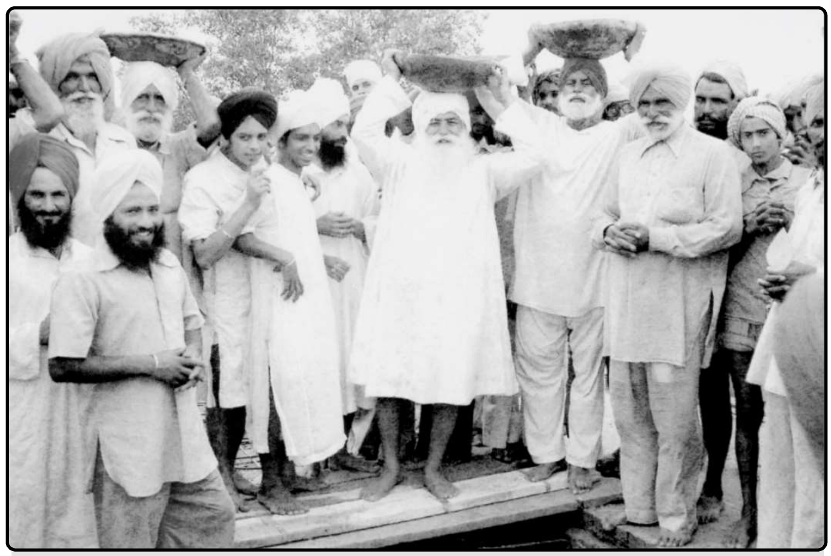

ਧੰਨ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਦਾ ਬਾਟਾ ਆਪਣੇ ਸੀਸ 'ਤੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਦੂਜਾ, ਸੱਚਾਈ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਕੋਈ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਝੋਲੀ ਵਿੱਚ ਪੈਂਦੀ ਸੀ, ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਬਾਟਾ ਆਪ ਚੁੱਕਦੇ ਸੀ। ਦਾਸ ਦੀ ਉਮਰ ਵੀ ਕਾਫੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਦਾਸ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖਿਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਗੁ: ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਸਾਹਿਬ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਚੱਲੀ ਪਰਕਰਮਾ ਦੀ, ਜਿੰਨੀ ਡਿਊਟੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਲੱਗੀ, ਗੁ: ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਦੇ ਬਾਟੇ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੀਸ 'ਤੇ ਚੁੱਕੇ ਸਨ।

ਤੇਰੀ ਨਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਸੰਭਾਲੀ ਜਾਵੇ ਸੰਗਤੇ,
ਸੰਗ ਕਰ ਲੈ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦਾ।

(ਧਾਰਨਾ)

ਤੀਜਾ ਸੁਭਾਅ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ, ਜਦੋਂ ਦੁਪਹਿਰ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਬਿਹੰਗਮ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਰਾਮ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੂੰਹ ਤੇ ਕੱਪੜਾ ਲਪੇਟ ਕੇ, ਬਿਹੰਗਮਾਂ ਦੇ, ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਦੇ, ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਜੂਠੇ ਕੌਲੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਮਾਂਜ ਕੇ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਦਾਸ ਨੇ ਇਹ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਵਾਲਾ ਸੁਭਾਅ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖਿਆ। ਇਹ ਕੋਈ ਛੋਟੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ। ਗੱਦੀਆਂ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਮਿਲ ਜਾਣਗੇ। ਪੂਜਾ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਮਿਲ ਜਾਣਗੇ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਇੰਨੇ ਬੰਦੇ ਚੱਲਣ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਮਿਲ ਜਾਣਗੇ। ਕਮਾਈ ਸਿਰੇ ਦੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਮਨ ਸੇਵਾਦਾਰ ਰਵ੍ਹੇ, ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਰਗੇ ਵਿਰਲੇ ਹੀ ਮਿਲਣਗੇ।

ਤੇਰੀ ਨਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਸੰਭਾਲੀ ਜਾਵੇ ਸੰਗਤੇ,
ਸੰਗ ਕਰ ਲੈ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦਾ।

(ਧਾਰਨਾ)

ਚੌਥੀ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਕੀ ਸੀ? ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਿਹੰਗਮਾਂ ਨੂੰ ਸੰਥਿਆ ਆਪ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਆਪ ਇਕੱਲੇ ਇਕੱਲੇ ਬਿਹੰਗਮ ਤੋਂ ਸੰਥਿਆ ਸੁਣਨੀ। ਲਗਾਂ ਮਾਤਰਾਵਾਂ, ਸਿਹਾਰੀ-ਬਿਹਾਰੀ ਸਹੀ ਕਰਵਾਉਣੀ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਕੀਰਤਨੀਏ ਵੀ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਓ।

ਧੰਨ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਿਹੰਗਮਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਸੰਥਿਆ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹੋਏ।

ਪੰਜਵੀਂ ਗੱਲ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਬਲੇ ਦੀ ਵੀ, ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਵੀ ਤੇ ਤੰਤੀ ਸਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਵੀ ਬਿਹੰਗਮਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਸੇਵਾਦਾਰ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਇਹ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਲਿਆਈਏ। ਟੀਚਰ ਵੀ ਰੱਖੋ, ਆਪ ਵੀ ਇਹ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਓ। ਟੀਚਰ ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿੱਚ

ਧੰਨ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਿਹੰਗਮਾਂ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ।

ਬਹੁਤ ਫਰਕ ਹੈ। ਟੀਚਰ ਵੀ ਚੰਗੇ ਹਨ ਪਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਟੀਚਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉੱਥੋਂ ਤੱਕ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਹੈ ਪਰ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਰਗੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕੀਰਤਨ ਸਿਖਾ ਰਹੇ ਹੋਣ ਤੇ ਲੱਖ ਛੁਪਾ ਲੈਣ, ਕੁਝ ਕਮਾਈ ਸਿੱਖਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਝੋਲੀ ਵਿੱਚ ਪੈ ਹੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੇਵਾਦਾਰੀ ਸੀ। ਪਾਠੀਆਂ ਨੂੰ ਲੰਗਰ ਆਪ ਛਕਾਉਣਾ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਸੰਥਿਆ, ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ, ਜੋੜੀ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਆਪ ਦੇਣੀ। ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਜਾਣ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨੀ ਹੈ ਇਹ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਗੁਣਾਂ ਵਿੱਚ ਭਰਪੂਰ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਦੇ ਬਾਟੇ ਆਪ ਚੁੱਕਣੇ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਜੂਠੇ ਕੌਲੇ ਆਪ ਮਾਂਜਣੇ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਇਹ ਕੁਝ ਗੁਣ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਤਾਂ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਕਮਾਈ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤੇ ਕਮਾਈ ਸੰਭਾਲੀ ਵੀ ਤਾਂ ਜਾਵੇਗੀ, ਜੇ ਸਿਰੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਵੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਵਰਗੀ ਸੇਵਾਦਾਰੀ ਰਹੇ।

ਤੇਰੀ ਨਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਸੰਭਾਲੀ ਜਾਵੇ ਸੰਗਤੇ,
ਸੰਗ ਕਰ ਲੈ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦਾ।

(ਧਾਰਨਾ)

ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਕੀਰਤਨੀਏ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਕੋਈ ਬੁੱਕ ਕਰਵਾਵੇ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਗਾਉਣ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਸਮਾਂ ਕੱਢਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਉਣ ਦਾ ਵੀ ਸਮਾਂ ਕੱਢੋ। ਇਸ ਨਾਲ ਇੱਕ ਜੋਤ ਨਾਲ ਅੱਗੋਂ ਕਈ ਜੋਤਾਂ ਜਗ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਹੀ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਆਪ ਹੱਥੀਂ ਸਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਆਪ ਹੱਥੀਂ ਕਾਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਅਸਰ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਤੇਰੀ ਨਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਸੰਭਾਲੀ ਜਾਵੇ ਸੰਗਤੇ,
ਸੰਗ ਕਰ ਲੈ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦਾ।

(ਧਾਰਨਾ)

ਇਹ ਆਮ ਕਹਾਵਤ ਹੈ ਕਿ ਚੂਹਾ ਆਪਣੀ ਪੂਛ ਨਾਲ ਛੱਜ ਬੰਨ ਲਵੇ ਤੇ ਖੁੱਡ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਖੁੱਡ ਵਿੱਚ ਉਦੋਂ ਹੀ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਛੱਜ ਲਾਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥੇ ਹਨ, ਉਹ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਮਰਤਾ ਦਾ ਗੁਣ ਲੈਂਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਇਹ ਹਉਮੈ ਦਾ ਛੱਜ ਲਾਹ ਦੇਣ। ਜੇ ਛੱਜ ਬੰਨੀਂ ਰੱਖੋਗੇ, ਮੈਂ ਹਾਂ ਇਹ, ਮੇਰੀ ਇਤਨੀ ਕਮਾਈ, ਮੇਰਾ ਇੰਨਾ ਅਹੁਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਕੌਲੇ ਮਾਂਜਾਂ। ਇਹ ਹਉਮੈ ਰੂਪੀ ਛੱਜ ਆਤਮ ਰਸ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਣ ਦੇਵੇਗਾ, ਥੱਲਵੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰੱਖੇਗਾ। ਜੇ ਆਤਮ ਰਸੀਆ ਬਣਨਾ ਹੈ, ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਰਗੇ ਵਿਰਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਮਾਰਗ ਤੇ ਕਦਮ ਤੋਰਨੇ ਪੈਣਗੇ।

ਐਸੋ ਤਿਆਗੀ ਵਿਰਲਾ ਕੋਇ ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਜਪੈ ਜਨੁ ਸੋਇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

(ਅੰਗ ੧੧੪੭)

ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਮਾਗਮ 100 ਸਾਲਾ ਜਨਮ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅੰਸ਼ ਸੁਣਾਉਣ ਦਾ ਮਤਲਬ, ਗੁਣ ਲੈਣੇ। ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਨਕਸਰ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੇਅੰਤ ਗੁਣ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਗੁਣ ਦਾਸ ਸਾਂਝੇ ਕਰੇ। ਪਹਿਲਾ ਗੁਣ- ਅਭੇਦਤਾ। ਕਈ ਜਗ੍ਹਾ ਅਭੇਦਤਾ, ਇਕਮਿਕਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦਾਸ ਬੋਲੇ, ਅੰਤਰਯਾਮਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦਾਸ ਬੋਲੇ, ਕਥਨੀ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਤੇ ਕਰਨੀ ਸਿਰੇ ਦੀ। ਨਿਮਰਤਾ, ਸੰਤੋਖ, ਦਿਆਲਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੁਣ- ਨਿੱਤ ਦੀ ਦਾਤ।

40 ਸਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਗਟ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਦੇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਸੇਵਾ ਸੱਚਖੰਡ ਵਿੱਚ ਦਿਨ ਵਿੱਚ 13 ਵਾਰੀ ਸੇਵਾ, ਇੱਕ ਨਾਗਾ ਨਹੀਂ। ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾਗਾ ਨਹੀਂ। 40 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹਨ੍ਹੇਰੀਆਂ ਵੀ ਆਈਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਬੁਖਾਰ ਵੀ ਆਇਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਦਵਾਈਆਂ ਵੀ, ਕਈ ਕੁਝ ਪਰ ਨਾਗਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਕਿਸ ਦਾ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਕੈਨੇਡਾ ਜਾਵਾਂ, ਕੋਈ ਕੋਈ ਹੋਵੇਗਾ। ਆਮ ਬੰਦੇ ਦਾ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕੈਨੇਡਾ ਜਾਵਾਂ, ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਜਾਵਾਂ, ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਵਾਂ, ਕਈ ਤਾਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋਏ ਪਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਨੇਮ ਵੀ ਕੀਤਾ ਪਰ ਵੀਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ। ਬੇਨਤੀ ਕਰੀਦੀ ਹੈ, ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਹੋਰ ਨੇਮ ਕਰ ਲਓ। ਫਿਰ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਕਿੰਨੇ ਸਾਲ ਤੋਂ ਨੇਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਪਰ ਅੰਦਰ ਕੀੜਾ ਹੈ, ਕੈਨੇਡਾ ਜਾਵਾਂ, ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਵਾਂ। ਕਿਸੇ ਗੱਡੀ ਦੇ ਮਗਰ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਦਾਸ ਨੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸੀ :

ਜਿਸ ਨੂੰ ਆ ਗਿਆ ਰਹਿਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ,
ਉਸ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੈ ਅਮਰੀਕਾ।

ਡਾਲਰਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਜ਼ਿੱਦ ਨਾ ਕਰਿਆ ਕਰੋ। ਬੱਚਾ ਭੇਜਣਾ ਹੈ, ਨੇਮ ਵਧਾ ਲਓ, ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਲਓ, ਕਾਫੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਰਦਾਸਾਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਵੀਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਤੇ ਇਹ ਸਮਝ ਲਿਆ ਕਰੋ ਕਿ ਤੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਬਾਜਾਂ ਵਾਲੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਇੱਥੇ ਹੀ ਰੱਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਾ ਲੈਣਾ। ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਕਰੋ ਅਰਦਾਸ ਪਰ ਪਕੜ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣੀ।

ਇਹ ਗੱਲ ਦਾਸ ਦੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣਨਾ। ਆਮ ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਵੀ ਹੋਵੇ ਕਿ ਮੈਂ ਜਾਵਾਂ ਕਸ਼ਮੀਰ, ਮੈਂ ਜਾਵਾਂ ਫਲਾਣੇ ਪਹਾੜਾਂ ਤੇ ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਿਹਾੜੀ ਵਿੱਚ 13 ਵਾਰੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਤੱਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਪਹਾੜਾਂ ’ਤੇ ਜਾਣਾ ਤੇ ਕਿਤੇ ਦੂਰ। ਹਰ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਅਗਲੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਟਾਈਮ। ਇਹ ਵੀ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇੰਨਾ ਮਨ ਮਾਰਿਆ ਕਿ ਬਾਹਰਲੇ ਤੁਰਨ ਫਿਰਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਚਾਅ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪਾਸੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੇ, ਹਰ ਪਲ, ਹਰ ਘੜੀ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਸੇਵਾ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਲਈ ਹੈ। ਇਹ ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਉਣਾ, ਫੁੱਲ ਸਪੀਡ ਤੇ ਗੱਡੀਆਂ ਆਉਣੀਆਂ। ਸਿਰਫ 20-25 ਮਿੰਟ ਰੁਕ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਟਾਈਮ ਦਿੱਤਾ ਹੋਣਾ ਤੇ ਫਿਰ ਵਾਪਸੀ ਨਾਨਕਸਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਣਾ। ਦੂਰ-ਦੂਰ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਸ਼ਹਿਰ ਹਨ, ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਹੀ ਤਿਆਗ, ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਚਾਅ ਵਿੱਚ। ਇਹ ਦਾਸ ਗੁਣ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦਾਸ ਅਗਲਾ ਗੁਣ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ।

ਐਸੀ ਲਾਲ ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਕਉਨੁ ਕਰੈ ॥
ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜੁ ਗੁਸਈਆ ਮੇਰਾ
ਮਾਥੈ ਛਤ੍ਰੁ ਧਰੈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

(ਅੰਗ ੧੧੦੬)

ਇਹ ਬੜਾ ਵੱਡਾ ਗੁਣ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਮੀਰਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਕੋਈ ਨਿਵਾਜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਗਰੀਬ ਨੂੰ ਨਿਵਾਜਣਾ। ਡਰਾਈਵਰ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਘਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਾਂ ਦੇਣਾ ਇਹ ਹਨ ਬਾਬਾ ਜੀ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ। ਇੱਕ ਟਾਈਮ ਇਹ ਵੀ ਆਇਆ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ, ਗੱਡੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਇੱਕ ਟਾਈਮ ਉਹ ਵੀ ਸੀ, ਗੱਡੀਆਂ ਸੀਮਤ ਸੀ। ਕੋਈ ਬਿਹੰਗਮ ਜੇ ਕਿਤੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਗਿਆ ਜਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਸਨੇ ਗੱਡੀ ਖੜ੍ਹਨੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਕਿਧਰੇ ਸਮਾਨ ਲੈਣ ਗਿਆ, ਕੋਈ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਚੱਲ ਰਹੀ

ਹੈ। ਉਹ ਗੱਡੀ ਲੈ ਗਏ।

ਇੱਕ ਦਿਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੰਪਟ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਭੋਗਾਂ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੇ ਝੋਰੜਾਂ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਘੰਟੇ ਕੁ ਦਾ ਰਾਹ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਗੱਡੀਆਂ ਤਿਆਰ ਕਰੋ, ਝੋਰੜਾਂ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸੇਵਾਦਾਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਗੱਡੀਆਂ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਉਦੋਂ ਸੀਮਤ ਗੱਡੀਆਂ ਸਨ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਗਰਾਓਂ ਤੋਂ ਟੈਕਸੀ ਲੈ ਆਓ। ਟੈਕਸੀ ਮੰਗਵਾ ਲਓ। ਹੁਣ ਆਪਣੀ ਗੱਡੀ ਦਾ ਆਪਣਾ ਹਿਸਾਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਜਗਰਾਉਂ ਤੋਂ ਟੈਕਸੀ ਆ ਗਈ, ਝੋਰੜਾਂ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਾਹਰ ਆਏ, ਟੈਕਸੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਲਿਮਟਿਡ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਚਾਰ ਜਾਂ ਪੰਜ ਜਾਣੇ ਬਿਠਾਉਣੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਕੰਮ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੀ ਸੀ। ਦੋ ਬਿਹੰਗਮ ਅੱਗੇ ਡਰਾਈਵਰ ਨਾਲ ਬੈਠ ਗਏ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨਾਲ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਵਿਚਲੀ ਸੀਟ ਵਿੱਚ ਹੀ ਵੜ ਗਏ। ਕੋਈ ਪੱਟ ਤੇ, ਕੋਈ ਝੋਲੀ ਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਿੱਚ ਸਿਰੇ ਦੀ ਗਰੀਬੀ ਤੇ ਨਿਮਰਤਾ ਸੀ। ਦੋ-ਤਿੰਨ ਬਿਹੰਗਮ ਮਗਰ। ਉਹ ਡਰਾਈਵਰ ਸੋਚੇ, ਮੈਂ ਕਿੱਧਰ ਆ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਬਿਠਾਉਣੇ ਹਨ। ਉਹ ਬੋਲ ਵੀ ਨਾ ਸਕਿਆ ਤੇ ਗੱਡੀ ਕੀਤੀ ਸਟਾਰਟ। ਤੋਰ ਦਿੱਤੀ ਝੋਰੜਾਂ ਵੱਲ। ਹੁਣ ਵਿਚਲੀ ਸੀਟ ਤੇ ਮੈਂਬਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬੈਠੇ ਹੋਣ ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਕੂਹਣੀ ਡਰਾਈਵਰ ਦੀ ਧੌਣ ਨਾਲ ਲੱਗ ਗਈ। ਇਹ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਸਿਫਤ ਸੀ ਕਿ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਆਮ ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਸੀਟ ਵਧੀਆ ਹੋਵੇ ਪਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਿਹੰਗਮਾਂ, ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਬਿਠਾਉਂਦੇ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਬੈਠਾਂ। ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਨਿਭਾਈ।

ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਬਾਬਾ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਈ ਕੁਰਸੀ ਬਣਾ ਕੇ ਲਿਆਏ। ਜਦੋਂ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਅਸਥਾਨ ਵੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਤੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਸਟੂਲ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਸਟੂਲ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੈਠਦੇ ਸੀ, ਸੰਗਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ। ਉੱਥੇ ਬਾਬਾ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕੁਰਸੀ ਲਿਆਂਦੀ ਕਿ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਸੌਖਾ ਬੈਠਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਹੀ ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਾਂਹ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਅੱਗੋਂ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਵੱਡੇ ਬਾਬਾ ਜੀ (ਬਾਬਾ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਬੈਠਦੇ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੀਸ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਸਟੂਲ ਹੀ ਠੀਕ ਹੈ। ਇਸ ਕੁਰਸੀ ਦਾ ਆਸਣ ਲਗਾ ਦਿਓ। ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਵੀ ਥਾਂਏਂ ਪਵੇ। ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸਰੂਪ ਰੱਖ ਦਿਓ। ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਵਰਤ ਸਕਦੇ। ਗਰੀਬੀ ਬੜੀ ਸੀ। ਮੁਰਸ਼ਦ ਦੀ ਰੀਸ ਨਹੀਂ।

ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਬਾਬਾ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖੂੰਡੀ (ਸੋਟੀ) ਬਣਾ ਕੇ ਲੈ ਆਏ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਿਹੰਗਮ ਦਾ ਚੋਲਾ ਫੜ ਕੇ ਚਲਦੇ ਸੀ। ਬਿਹੰਗਮ ਦਾ ਚੋਲਾ ਫੜ ਲੈਣਾ। ਚੋਲੇ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰਨਾ। ਸਰੀਰ ਬਿਰਧ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਦੋ ਬਿਹੰਗਮਾਂ ਦਾ ਜਾਂ ਤਾਂ ਚੋਲਾ ਫੜ ਲੈਣਾ ਤੇ ਜਾਂ ਫਿਰ ਮੋਢੇ ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਲੈਣਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੋਟੀ ਲਿਆ ਦਿੱਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸੋਟੀ ਨਾਲ ਸੌਖਾ ਸਹਾਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਸੋਟੀ ਨਹੀਂ ਫੜਨੀ ਕਿਉਂਕਿ ਵੱਡੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸੋਟੀ ਫੜਦੇ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੀਸ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਕੁੜ੍ਹਤਾ ਆਦਿ ਫੜ੍ਹ ਕੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕੱਟਣੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੀਸ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਬਾਬਾ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮੈਂ ਬੜੇ ਚਾਅ ਨਾਲ ਲਿਆਇਆ ਹਾਂ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਚਾਅ ਨਾਲ ਲਿਆਏ ਹੋ, ਰੱਖ ਦਿਓ। ਬਾਬਾ ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਉਣਗੇ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਲੋਂ

ਭੇਟ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ। ਹੁਣ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਬਿਹੰਗਮ ਵਿਚਲੀ ਸੀਟ ਤੇ ਬਿਠਾ ਲਏ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਕੂਹਣੀ ਡਰਾਈਵਰ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਧੌਣ ਤੇ ਲੱਗ ਗਈ। ਉਸ ਨੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਕੂਹਣੀ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਪਰ੍ਹੇ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਮੈਂ ਗੱਡੀ ਚਲਾਉਣੀ ਹੈ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰਾ ਭਾਰ ਮੇਰੇ ਮੋਢੇ ਤੇ ਪਾਈ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ। ਕੂਹਣੀ ਪਾਸੇ ਕਰੋ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨਹੀਂ ਬੋਲੇ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਗੱਡੀ ਝੋਰੜਾਂ ਪਹੁੰਚੀ ਤੇ ਸੌ ਬੰਦਾ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਫੁੱਲ ਲੈ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਸੌ ਬੰਦਾ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਤੇ ਵਿੱਚੋਂ ਸਾਰੇ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹਨ, ਆਓ ਬਾਬਾ ਜੀ, ਜੀ ਆਇਆਂ ਨੂੰ। ਸਤਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਸਾਰੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਡਰਾਈਵਰ ਵੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕੂਹਣੀ ਪਾਸੇ ਕਰੋ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਸਤਿਕਾਰ ਹੀ ਬੜਾ ਹੈ। ਚਾਰੇ ਹੀ ਆਸੇ ਪਾਸੇ ਸੰਗਤਾਂ ਲੈਣ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਕੀ ਕਹਿ ਬੈਠਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੂਹਣੀ ਪਾਸੇ ਕਰੋ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਜਦੋਂ ਅੰਦਰ ਗਏ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਵਰਖਾ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਹੀ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸਾਰੀ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਵਰਖਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਗਰੀਬੀ ਕਾਇਮ ਰੱਖੀ। ਅੰਦਰ ਗਏ, ਭੋਗ ਪਏ। ਘੰਟਾ-ਡੇਢ ਘੰਟਾ ਲੱਗਾ। ਇਹ ਗੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਉੱਥੇ ਝੋਰੜਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗੱਲ ਫੈਲ ਗਈ। ਉਹ ਕੀ? ਅੱਜ ਨਾਨਕਸਰ ਗੱਡੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਟੈਕਸੀ ਤੇ ਆਏ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਗੱਲ ਫੈਲ ਗਈ, ਜਿਹੜੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਸੰਗੀ ਉੱਥੇ ਭੋਗਾਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ, ਪੰਜ-ਸੱਤ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਫ ਕਰਕੇ ਘੁਮਾ ਕੇ ਲਗਾ ਲਈਆਂ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਟੈਕਸੀ ਤੇ ਆਏ ਹਨ ਤੇ ਜਾਣ ਲੱਗਿਆਂ ਸਾਡੀ ਗੱਡੀ ਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਉਹ ਡਰਾਈਵਰ ਪਾਸੇ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਇੰਨੇ ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਤਾਂ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਸੰਗੀ ਆਪਣੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਸੰਗੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਬਾਬਾ ਜੀ, ਮੇਰੀ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਬੈਠੋ। ਦੂਜਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਮੇਰੀ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਬੈਠੋ। ਟੈਕਸੀ ਵਾਲਾ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਖਾਲੀ ਹੀ ਜਾਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇੱਥੇ ਤਾਂ ਕਈ ਕਾਰਾਂ ਲੈ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਆਪਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਗੁਣ ਸਾਂਝਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ। 20-20 ਲੱਖ ਦੀ ਗੱਡੀ ਵਾਲੇ ਆਪਣੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰਕੇ ਬੈਠੇ ਹਨ ਤੇ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡੀ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਬੈਠੋ ਪਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉੱਚੀ ਸਾਰੀ ਬੋਲੇ, ਆਪਾਂ ਤਾਂ ਉਸੀ ਟੈਕਸੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਵਾਪਸ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹਾਂ। ਤੁਹਾਡੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਪਰ ਆਪਾਂ ਉਸੇ ਟੈਕਸੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਾਨਕਸਰ ਵਾਪਸ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਟੈਕਸੀ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹਾਂ। ਨਾਲ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਉਹ ਡਰਾਈਵਰ ਬੜਾ ਪਿਆਰ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਹੈ। ਉਸੇ ਟੈਕਸੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨਾਨਕਸਰ ਵਾਪਸ ਆਏ। ਹੁਣ ਵਾਪਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਕੁਝ ਹੋਰ, ਭਾਵਨਾ ਕੁਝ ਹੋਰ। ਹੁਣ ਜਿੰਨੇ ਮਰਜ਼ੀ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਬੈਠੋ। ਜਿੱਥੇ ਮਰਜ਼ੀ ਕੂਹਣੀ ਰੱਖੋ ਭਾਵ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲੀ ਭਾਵਨਾ ਬਣ ਗਈ।

ਟੈਕਸੀ ਵਾਲਾ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਨਾਨਕਸਰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਗਏ ਤੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਟੈਕਸੀ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਬੁਲਾ ਲਓ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਰਸ਼ਾਦ ਦੇ ਦੇਈਏ। ਜਦੋਂ ਟੈਕਸੀ ਵਾਲਾ ਅੰਦਰ ਆਇਆ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਬਸਤਰ, ਮਠਿਆਈ ਦਾ ਡੱਬਾ ਤੇ ਮਾਲਾ ਪਰਸ਼ਾਦ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਕਿ ਇਹ ਵੀ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ। ਸੰਗਤ ਜੀ, ਇਹ ਹੈ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜੀ। ਪਰਸ਼ਾਦ ਦੇ ਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਟੈਕਸੀ ਤੇਰੀ

ਆਪਣੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈਂ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਬੰਦਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਟੈਕਸੀ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਸਿਰਫ ਦਿਹਾੜੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹ ਟੈਕਸੀ ਤੇਰੀ ਆਪਣੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਆਪਣੀ ਨਹੀਂ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਟੈਕਸੀ ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਅੱਗੋਂ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਥੱਲੇ ਸੱਚਖੰਡ ਸਤਿਗੁਰੂ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਜਾਈਂ। ਆਪਣੀ ਵੀ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਹ ਗੁਣ ਲਵੋ। ਕੋਈ ਹੈ ਨਫਰਤ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਘੁੰਮ ਕੇ ਰਹਿ ਗਏ ਹਾਂ। ਇਹ ਹੈ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜੀ। ਹੁਣ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਥੱਲੇ ਭੋਰਾ ਸਾਹਿਬ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਜਾਈਂ, ਆਪਣੀ ਵੀ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ। ਫਿਰ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਹੋਣਾ ਹੀ ਸੀ।

ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਬਸਹਿ ਸਾਧ ਕੀ ਰਸਨਾ ॥

(ਅੰਗ ੨੬੩)

ਹੁਣ ਉਸ ਦੀ ਬਿੱਧ ਬੜੀ ਤਕੜੀ ਹੈ। ਪਹੂਵਿੰਡ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਦਾਸ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣਾਈ ਸੀ ਕਿ ਪਹੂਵਿੰਡ ਸਾਹਿਬ ਹਾਲ ਬਣ ਗਿਆ। ਸਰੀਆ 19 ਲੱਖ ਦਾ ਆਇਆ ਸੀ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਰੀਆ ਲਿਆ ਸੀ ਮੰਡੀ ਗੋਬਿੰਦਗੜ੍ਹ ਤੋਂ, ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਪੈਸੇ ਜਲਦੀ ਦਿਓ ਪਰ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਤਾਂ ਪੂਰਾ ਸੂਰਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਆਈ ਜਾਵੇ, ਅੱਗੋਂ ਚਲਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦਾਸ ਨੂੰ ਵੀ ਫਿਕਰ ਲੱਗ ਗਈ ਕਿ 19 ਲੱਖ ਹੁਣ ਇੱਕ ਦਮ ਕਿੱਥੋਂ ਦੇਈਏ। ਉਹ ਅੱਗੋਂ ਕਾਹਲਾ ਬੜਾ। ਪਰ ਉਹ ਖੰਡੇ ਵਾਲਾ ਬਾਪੂ ਉਸ ਦੀ ਬਿੱਧ ਬੜੀ ਤਕੜੀ ਹੈ। ਦਾਸ ਹਾਲੇ ਸੋਚਦਾ ਹੀ ਪਿਆ ਹੈ ਕਿ 19 ਲੱਖ ਦਾ ਕਿਵੇਂ ਕਰਾਂ? ਵਿਆਜੀ ਲਵਾਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਤੋਂ ਫੜ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਦਸਤੀ ਫੜ੍ਹਾਂ। ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਾਂ? ਲੱਖ-ਦੋ ਲੱਖ ਤਾਂ ਮੰਗਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, 19 ਲੱਖ ਕਿਸ ਤੋਂ ਫੜ੍ਹਾਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਾਸ ਨੂੰ ਲੁਧਿਆਣੇ ਤੋਂ ਫੋਨ ਆਇਆ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਇੱਕ ਬੀਬੀ ਤੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਤੋਂ ਫੋਨ ਆਇਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਦੀ ਡੈਥ ਹੋ ਗਈ। ਉਸ ਦਾ ਮਕਾਨ ਲੁਧਿਆਣੇ ਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਸੇਲ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਈ ਹਾਂ। ਮਕਾਨ ਸੇਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਯਕੀਨ ਜਾਣਨਾ, ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ 19 ਲੱਖ ਬਿਆਨਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣਾ ਔਖਾ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਦੱਸੋ ਕਿ ਇਹ 19 ਲੱਖ ਲੁਧਿਆਣੇ ਕਿਸ ਨੂੰ ਦਿਆਂ। ਮੈਨੂੰ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਲੋੜ ਹਨ। ਦਾਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਅੱਥਰੂ ਆ ਗਏ। ਕੌਣ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਹੂਵਿੰਡ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹਾਲ ਬੀਬੀ ਕੌਲਾਂ ਜੀ ਭਲਾਈ ਕੇਂਦਰ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ, ਧੰਨ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਿਕਰ ਹੈ। ਇੱਧਰ ਚਿੰਤਾ ਹੈ, 19 ਲੱਖ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਿਸ ਪਾਸੋਂ ਕਰਾਂ। ਮੰਡੀ ਗੋਬਿੰਦਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਸਰੀਆ ਆਇਆ ਸੀ। ਬੜੀ ਪਿਆਰੀ ਰੂਹ ਨੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਤੋਂ ਵਿਚੋਲਾ ਪੈ ਕੇ ਰਿਆਇਤ ਕਰਵਾ ਕੇ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਰੀਆ ਲਿਆ, ਉਹ ਕਾਹਲਾ ਪੈ ਗਿਆ ਤੇ ਇਧਰ ਬੀਬੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ 19 ਲੱਖ ਕਿਸ ਨੂੰ ਫੜਾਵਾਂ। ਹੁਣ ਵੇਖੋ ਸਰੀਆ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਵਿਚੋਲਾ ਵੀ ਲੁਧਿਆਣੇ ਤੋਂ ਤੇ ਉਹ ਬੀਬੀ ਵੀ ਲੁਧਿਆਣੇ ਤੋਂ। ਦਾਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਅੱਥਰੂ ਆ ਗਏ ਤੇ ਦਾਸ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਇੰਨੀ ਤਕੜੀ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਬਿੱਧ ਹੈ। ਦਾਸ ਨੇ ਐਡਰੈੱਸ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਨੂੰ 19 ਲੱਖ ਦੇ ਦਿਓ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਆਪ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਿੱਧ ਬੜੀ ਤਕੜੀ ਹੈ। ਰੱਬ ਨੇ ਬਿੱਧ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ।

ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ

ਟੈਕਸੀ ਵਾਲੇ ਨੂੰ, ਥੱਲੇ ਸੱਚਖੰਡ ਭੋਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀਂ, ਆਪਣੀ ਗੱਡੀ ਦੀ ਵੀ ਬਿੱਧ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ। ਜਾਂਦਿਆਂ ਦੋ-ਚਾਰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਿੱਧ ਬਣ ਗਈ, ਥੋੜ੍ਹੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਗੱਡੀ ਆਪਣੀ ਬਣ ਗਈ। ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਯਕੀਨ ਬਣ ਗਿਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ ਕਿ ਗੱਡੀ ਆਪਣੀ ਕਿ ਕਿਰਾਏ ਦੀ ਤੇ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਰਾਏ ਦੀ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੱਚਖੰਡ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਜਾਈਂ, ਆਪਣੀ ਵੀ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ ਤੇ ਉਹ ਫਿਰ ਪਹਿਲਾ ਡੱਬਾ ਲੈ ਕੇ ਨਾਨਕਸਰ ਆਇਆ, ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੋਲ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਇਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ, ਗੱਡੀ ਆਪਣੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਡੱਬਾ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਅੱਗੋਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਮਕਾਨ ਆਪਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈਂ। ਉਹ ਅੱਗੋਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਹਨ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਕੇ, ਸੱਚਖੰਡ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਜਾਈਂ, ਆਪਣਾ ਮਕਾਨ ਵੀ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਕੀ ਕਹੋਗੇ? ਇਹ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਸੁਭਾਅ। ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਦਾ ਗੁਣ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਕੂਹਣੀ ਕਿਉਂ ਰੱਖੀ ਹੈ? ਅਸੀਂ ਇਸ ਖੇਡ ਵਿੱਚ ਹਾਂ। ਇਹ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਣ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਦਾ ਗੁਣ।

ਐਸੀ ਲਾਲ ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਕਉਨੁ ਕਰੈ ॥
ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜੁ ਗੁਸਈਆ ਮੇਰਾ
ਮਾਥੈ ਛਤ੍ਰੁ ਧਰੈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

(ਅੰਗ ੧੧੦੬)

ਦਾਸ ਦਾ ਘਰੇਲੂ ਬਚਨ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਮਾਇਆ ਦਿੰਦੇ ਹੋ ਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਿੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਗੁਣ ਬੜਾ ਵੱਡਾ ਹੈ ਪਰ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਗੁਣ ਹੈ? ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਗੁਣ ਸੀ, ਦਾਤ ਦੇ ਵੀ ਦੇਣੀ ਤੇ ਪਤਾ ਵੀ ਨਾ ਲੱਗਣ ਦੇਣਾ ਕਿ ਦਿੱਤਾ ਕੀ ਹੈ ਤੇ ਦੇ ਵੀ ਦੇਣਾ। ਦਾਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਏ। ਇੰਨੀ ਕੁ ਸੋਝੀ ਸੀ ਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜ ਦੇਈਏ। ਸੁਨੇਹਾ ਪਹੁੰਚਣ ਨਾਲ ਵੀ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦਾ ਰਾਹ ਸੌਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦਾਸ ਨੇ ਇੱਧਰੋਂ ਉੱਧਰੋਂ ਦੋ-ਚਾਰ ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੱਕ ਸੁਨੇਹਾ ਭਿਜਵਾਇਆ ਕਿ ਪਿਤਾ ਜੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਏ ਹਨ। ਦਾਸ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੁਨੇਹਾ ਹੀ ਚਲਾ ਜਾਵੇ ਤੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦਾ ਰਾਹ ਸੌਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਆ ਜਾਵੇ। ਅਸੀਂ ਫੁੱਲ ਹਰੀਕੇ ਪੱਤਣ ਜਲ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੀਤੇ, ਫਿਰ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਕਰਵਾਇਆ। ਅੱਠ ਦਸ ਦਿਨ ਲੱਗ ਗਏ। ਅੱਠ ਦਸ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਦਾਸ ਨਾਨਕਸਰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਗਿਆ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਿਤਾ ਜੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਏ ਹਨ। ਦਾਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਹਾਂ ਜੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਖਲ੍ਹੋ ਜਾ। ਦਾਸ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ, ਇਹ ਕੌਣ ਆਇਆ ਹੈ? ਦਾਸ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਵੱਡੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਵੀ ਖਲ੍ਹੋ ਜਾ। ਫਿਰ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ, ਇਹ ਕੌਣ ਆਇਆ ਹੈ? ਦਾਸ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਛੋਟੇ ਜੀਜਾ ਜੀ। ਅਸੀਂ ਦੋ ਭਰਾ ਤੇ ਦਾਸ ਦੀਆਂ ਦੋ ਭੈਣਾਂ ਹਨ। ਦੋਵੇਂ ਜੀਜੇ, ਦੋਵੇਂ ਭਰਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸੇਵਾਦਾਰ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਹਿੰਦੇ, ਚੌਲਾ ਲਿਆ। ਦਾਸ ਨੂੰ ਅੱਜ ਤੱਕ ਯਾਦ ਹੈ, ਕਰੀਮ ਰੰਗ ਦਾ ਚੌਲਾ। ਦਾਸ ਨੂੰ ਚੌਲਾ ਦੇ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ, ਚੌਲਾ ਪਾ ਲੈ। ਦਾਸ ਨੇ ਜਰਸੀ ਦੇ ਬਟਨ ਖੋਲ੍ਹਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਉਤਾਰਾਂ ਤੇ ਚੌਲਾ ਪਾਵਾਂ। ਨਾਲ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸ ਦੇ ਉੱਤੇ ਹੀ ਪਾ ਲੈ। ਦਾਸ ਨੇ ਉੱਤੇ ਹੀ ਪਾ ਲਿਆ। ਯਕੀਨ ਜਾਣਨਾ, ਮਨ ਵਿੱਚ

ਫੁਰਨਾ ਕੀ ਬਣੇ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ? ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਡੈੱਥ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਚੋਲਾ ਪੁਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣ ਦੇਣਾ ਕਿ ਕੀ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ? ਉਸੇ ਰੰਗ ਦਾ ਇੱਕ ਚੋਲਾ ਹੋਰ ਮੰਗਵਾਇਆ। ਉਹ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਵੱਡੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਪਾ ਲਓ। ਉਸੇ ਰੰਗ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਚੋਲਾ ਵੱਡੇ ਜੀਜਾ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ, ਉਸੇ ਰੰਗ ਦਾ, ਉਸੇ ਕੱਪੜੇ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਚੋਲਾ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਛੋਟੇ ਜੀਜਾ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ। ਅਸੀਂ ਚਾਰਾਂ ਨੇ ਖੜ੍ਹੇ ਖੜ੍ਹੇ ਪਾ ਲਏ ਤੇ ਸਾਰੇ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਲੱਗਣ। ਅੰਦਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਕੀ ਦੇਣਾ ਹੈ? ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਦੇਣਾ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਪਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣ ਦੇਣਾ। ਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਚੋਲਾ ਦੇ ਕੇ ਸਾਡੇ ਚਾਰਾਂ ਵੱਲ ਉਂਗਲ ਘੁਮਾਈ। ਉੱਚੀ ਸਾਰੀ ਦਾਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿਣਾ। ਗੱਲ ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਹੈ। ਵੱਡੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਜਾਣ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਜਾਇਦਾਦ ਕਾਰਨ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਵਖਰੇਵੇਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਉਂਗਲ ਕਰਕੇ ਚੋਲਾ ਪਾਉਣ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਕਿ ਚੋਲੇ ਕਿਉਂ ਪੁਆਏ ਹਨ, ਕੀ ਮਕਸਦ ਹੈ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇੰਝ ਹੀ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿਣਾ। ਇਹ ਕੀ ਦਾਤ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਹ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੇ ਸੰਗੀ ਹਨ, ਇਹ ਲੜਦੇ ਸੋਭਦੇ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਕੁਝ ਕਮੀ ਆਉਣੀ ਹੁੰਦੀ, ਇੰਝ ਉਂਗਲ ਕਰਕੇ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਚੋਲੇ ਪੁਆ ਕੇ ਕੱਟ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਚੀਜ਼ ਬਾਰੇ ਨਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਫੁਰਨਾ ਬਣਿਆ, ਨਾ ਕੋਈ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਹੋਈ। ਵਾੜ ਲੱਗੀ ਰਵ੍ਹੇ। ਹੁਣ ਵੀ ਕਿਰਪਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਣੀ ਰਵ੍ਹੇ। ਇਹ ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੋਲੇ ਪੁਆਏ ਹਨ ਪਰ ਇੰਝ ਉਂਗਲ ਕਰਕੇ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿਣਾ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਲੜਾਈਆਂ ਨਾ ਹੋਣ। ਵੱਡੇ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿਣ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੜਾ ਵੱਡਾ ਗੁਣ ਸੀ ਕਿ ਦਾਤ ਦੇ ਵੀ ਦੇਣੀ ਤੇ ਪਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣ ਦੇਣਾ।

ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਦਾਸ ਫਿਰ ਨਾਨਕਸਰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਗਿਆ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਾਸਟਰ ਜੀ, ਸਾਡਾ ਕੀਰਤਨ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਵਾਲਾ ਰਜਿਸਟਰ ਲਿਆ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਵਾਲਾ ਰਜਿਸਟਰ ਲਗਾਇਆ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪੰਕਤੀ ਤੇ ਵੀਹ-ਵੀਹ, ਪੰਝੀ-ਪੰਝੀ ਪ੍ਰਮਾਣ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਵਾਲਾ ਸਾਡਾ ਰਜਿਸਟਰ ਲਿਆ, ਗੁਰਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਝੋਲੀ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦੇਈਏ। ਦਾਸ ਨੂੰ ਚਾਅ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਦਾਸ ਅੰਦਰ ਸੋਚੇ ਕਿ ਅੱਜ ਤਾਂ ਅਸਲੀ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮਿਲ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਲੱਭੀ ਜਾਣ ਤੇ ਉਹ ਲੱਭੇ ਨਾ ਰਜਿਸਟਰ। ਦਾਸ ਦਾ ਮਨ ਉਦਾਸ ਹੋ ਗਿਆ। ਬੜੀ ਦੇਰੀ ਤੱਕ ਉਡੀਕ ਕੀਤੀ ਪਰ ਉਹ ਰਜਿਸਟਰ ਨਾ ਲੱਭਿਆ। ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਰਜਿਸਟਰ ਲੱਭਦਾ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਰਜਿਸਟਰ ਲੱਭ ਗਿਆ ਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਝੋਲੀ ਪਾ ਦਿਆਂਗੇ ਤੇ ਦਾਸ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਰਜਿਸਟਰ ਭਾਵੇਂ ਲੱਭ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਪਰ ਬਚਨ ਝੋਲੀ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਲਿਆ ਰਜਿਸਟਰ, ਝੋਲੀ ਵਿੱਚ ਪਾਈਏ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਹੀ ਵਰਤ ਰਹੀ ਹੈ। ਬਚਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਝੋਲੀ ਭਰ ਦਿੱਤੀ। ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰ ਹੈ, ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹਨ ਪਰ ਦਾਤ ਵੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਪਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣ ਦੇਣਾ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੁਣ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਦਾਤ ਦੇ ਵੀ ਦੇਣੀ ਤੇ ਪਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣ ਦੇਣਾ। ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਰਤਣਾ। ਜਿਵੇਂ ਬਾਬਾ ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭੂਰੀ ਵਾਲੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਬਚਨ

—ਬਾਕੀ ਹਿੱਸਾ ਪੰਨਾ 33 'ਤੇ ਪੜ੍ਹੋ ਜੀ

ਬਾਬਾ ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਵਿੱਚੋਂ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਕੁਝ ਅੰਸ਼

ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਤੇ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪ੍ਰਤੀ ਕੀ ਸੀ? ਦਾਸ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕੋਈ ਸੁਮੱਤ ਲੈਣੀ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਦੱਸੋ? ਦਾਸ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਰੁਟੀਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੰਗੀ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਨਾਨਕਸਰ ਆਵੇ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੀ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਣ, ਸਰੋਵਰ ਤੇ ਖਲੋਤਿਆਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਉੱਤੇ ਟਹਿਲਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਜਾਂ ਕਿਤੇ ਵੀ ਤੇ ਉੱਥੇ ਹੀ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਸੁਣ ਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਲੈ ਕੇ ਵਾਪਸ ਘਰ ਆ ਜਾਵੇ ਪਰ ਜੇ ਕਿਤੇ ਗਾਹੇ ਬਗਾਹੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਦਿਆਂ ਗ੍ਰਹਿਸਥੀ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਉਸ ਸੰਗੀ ਤੇ ਕਿਤੇ ਬਿਪਤਾ ਜਾਂ ਔਕੜ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਸੰਗੀ ਨੇ, ਉਸ ਜਗਿਆਸੂ ਨੇ ਉੱਥੇ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਮੇਰੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰੋ। ਮੇਰੀ ਬਾਂਹ ਫੜ੍ਹ ਲਵੋ, ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ, ਦਾਸ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਸੰਗੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਯਾਦ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਉਹੋ ਸਰੂਪ ਬਣਿਆ ਹੋਵੇ ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਨਕਸਰ ਆਉਣ ਸਮੇਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਹੋਣ ਜਿਵੇਂ ਸਰੋਵਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਪਰ ਉਸ ਸੰਗੀ ਦੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਜੇ ਉਸ ਵਕਤ ਬਾਬਾ ਜੀ ਉੱਥੇ ਨਾ ਹੋਣ ਤੇ ਫਿਰ ਸੰਗੀ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਦਾ ਕੀ ਬਣੇਗਾ? ਕੀ ਉਸ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੂਰੀ ਹੋਵੇਗੀ? ਇਹ ਮੇਰਾ ਸਵਾਲ ਸੀ।

ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੁਮੱਤ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਵਕਤ ਹੋਵੇ, ਕੋਈ ਵੀ ਥਾਂ ਹੋਵੇ, ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਵੀ ਸਮਾਂ ਹੋਵੇ ਪਰ 24 ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ, ਕਿਸੇ ਸੰਗੀ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਧਿਆਨ ਉੱਥੇ ਧਰਨਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਤੀ ਮਰਿਆਦਾ ਪੂਰੀ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਭੋਗ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸੱਚਖੰਡ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਜਿੱਥੇ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹਨ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਹਰ ਵਕਤ ਸੂਖਸ਼ਮ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉੱਥੇ ਅਰਦਾਸ ਧਿਆਨ ਧਰ ਕੇ ਕਰ ਲਵੋ, ਤੁਹਾਡੀ ਅਰਦਾਸ ਪੂਰੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਜੇ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਜੋੜਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਹਨ, ਉੱਥੇ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ ਹੈ।

❑❑❑

ਧੰਨ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਅਟੱਲ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ

—ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵਹਿ ਸੇ ਮਹਾਪੁਰਖ ਸੰਸਾਰੇ ਪੁਸਤਕ 'ਚੋਂ (ਭਾਗ ਤੀਜਾ)

ਸਤਿਗੁਰ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਸੋਹਣੇ ਰਾਜ ਦੁਲਾਰੇ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਅਟੱਲ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਮੋਹਨ ਜੀ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚੋਂ ਮੋੜ ਲਿਆਉਣਾ, ਇਹ ਵੀ ਗੁਰੂ ਕਿਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੀ। ਚਾਹੇ ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਉਪਰੰਤ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਬਾ ਅਟੱਲ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੁਕਮ ਮੰਨਣ ਦੀ ਕਾਰ ਕਮਾ ਕੇ ਜਗਤ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਗ ਦਿਖਾ ਗਏ, ਭਾਣੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਭੇਟ ਧਰ ਗਏ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਰਤਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ, ਪਵਿੱਤਰ ਕਮਾਈ ਤੋਂ ਵਰਤਦੀਆਂ ਇਲਾਹੀ ਰਿਸ਼ਮਾਂ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸੁੱਖ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹੀ ਆਈਆਂ ਹਨ ਤੇ ਕਰਦੀਆਂ ਹੀ ਰਹਿਣਗੀਆਂ, ਪਰ ਸਿਦਕ ਭਰੋਸੇ ਵਾਲੇ ਸਤਿਪੁਰਸ਼, ਗੁਰੂ ਸਵਾਰਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਇਸ ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਲਵਲੇ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅੱਜ ਵੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਪੁੱਤਰ ਵੀ ਕਿਵੇਂ ਕਿਰਪਾ ਵਰਤਾ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵਿਰਲੀਆਂ ਰੱਬੀ ਜੋਤ ਵਰਗੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਤੋਂ ਕਿਰਪਾ ਲੈਣ ਦੀ ਜੁਗਤ, ਕਿਸੇ ਬਖਸ਼ੇ ਹੋਏ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਸਿੱਖਣੀ ਪਵੇਗੀ।

ਧੰਨ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਅਟੱਲ ਰਾਇ ਸਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਅਥਾਹ ਪਿਆਰ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਸੰਤ ਸੇਵੀ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕੀਰਤਨੀਏ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਗੁਰਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇੱਕ ਵਾਰ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸਰੀਰ ਢਿੱਲਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤਯਾਬੀ ਵਾਸਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਕੋਲੋਂ ਨੇਮ ਕਰਵਾ ਕੇ ਸਾਰੀ ਨੇਮ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭੇਟਾ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਗਵਾ ਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਨਾਲ ਹੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਫ਼ਰਮਾਏ, "ਭਾਈ! ਸਾਡੀ ਦੇਹ ਅਰੋਗਤਾ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਤੂੰ ਬਾਬਾ ਅਟੱਲ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਦੇਗ ਲੈ ਕੇ ਕਰਕੇ ਆਵੀਂ ਤੇ ਸਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਇਉਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀਂ, ਬਾਬਾ ਅਟੱਲ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀਉ! "ਜਿਵੇਂ ਮੋਹਨ ਨੂੰ ਉਠਾਇਆ ਤਿਵੇਂ ਕੁੰਦਨ ਨੂੰ ਵੀ ਉਠਾ ਕੇ ਸੇਵਾ ਲਵੋ।"

ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਮੁਬਾਰਕ ਰਸਨਾ ਤੋਂ ਐਸੇ ਸੇਵਾ ਦੇ ਚਾਉ ਪ੍ਰਤੀ ਨਿਮਰਤਾ ਦੇ ਬੋਲ ਸੁਣ ਕੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਵੀ ਅੰਦਰ ਪਸੀਜ ਗਿਆ। ਇਉਂ ਬਚਨ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ, ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਫੁਰਮਾਉਣ ਲੱਗੇ, "ਜਵਾਨ! ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਬਾਬਾ ਅਟੱਲ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹੜੇ ਕਿਹੜੇ ਵਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ?" ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, "ਬਾਬਾ ਜੀ! ਆਪ ਜੀ ਸੁਮੱਤ ਬਖਸ਼ੋ?" ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, "ਨਹੀਂ, ਅੱਜ ਤੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਸੁਣਨਾ ਹੈ।" ਜੀ ਸਤਿ ਬਚਨ।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਣਾਉਣ ਲੱਗੇ, ਪਹਿਲਾ ਬਚਨ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਸੀ, ਤੁਸੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕੋਤਵਾਲ ਹੋ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੱਥੋਂ ਦਾ ਮੁੱਖੀ ਥਾਪਿਆ। ਦੂਜਾ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਤੇਰਾ ਮੰਦਰ (ਦਰ) ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਹੋਏਗਾ (ਅੱਜ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਹਰ ਬਿਲਡਿੰਗ ਬਾਬਾ ਅਟੱਲ ਰਾਇ ਜੀ ਦੇ ਦਰ ਤੋਂ ਨੀਵੀਂ ਹੀ ਹੈ।) ਤੀਜਾ ਬਚਨ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਤੇਰੇ ਦਰ 'ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਭੁੱਖਾ ਆਏਗਾ, ਰੱਜ ਕੇ ਜਾਏਗਾ।"

ਜਦੋਂ ਤੀਜਾ ਬਚਨ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸਰਵਣ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨਾਲ ਹੀ ਫੁਰਮਾਉਣ ਲੱਗੇ, "ਤਾਂ ਹੀ ਬਾਬਾ ਅਟੱਲ ਰਾਇ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ:

ਬਾਬਾ ਅਟੱਲ ਪੱਕੀਆਂ ਪਕਾਈਆਂ ਘੱਲ।

ਜੀ ਸਤਿ ਬਚਨ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ। ਅੱਗੋਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, "ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਬੋਲ।" ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਚੌਥਾ ਬਚਨ ਸਰਵਣ ਕਰਵਾਇਆ, "ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਹੋਰ ਗੁਰ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਦਰਸ਼ਨ ਯਾਤਰਾ ਉਸੇ ਦੀ ਹੀ ਸਫਲ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਿਹੜਾ ਤੇਰੇ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਗਾ ਕੇ ਜਾਵੇਗਾ। ਪੰਜਵਾਂ ਬਚਨ ਸੀ, ਅੰਤਿਮ ਸਮੇਂ ਜਿਹੜਾ ਤੇਰੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰਕ ਚੋਲਾ ਤਿਆਗੇਗਾ, ਸਿੱਧਾ ਬੈਕੁੰਠ ਵਿੱਚ ਜਾਏ ਵਾਸਾ ਪਾਵੇਗਾ।"

ਹੁਣ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਅੱਗੇ ਫਿਰ ਹੱਥ ਜੋੜ ਲਏ, ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, "ਜੀ ਅੱਗੋਂ ਆਪ ਜੀ ਸੁਮੱਤ ਬਖਸ਼ੋ।"

ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਵੀ ਹੱਥ ਜੁੜੇ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ ਸੁਰਤੀ ਨਾਲ ਬਾਬਾ ਅਟੱਲ ਰਾਇ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਸੀਸ ਧਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਕਮਾਈ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ, ਬਾਬਾ ਅਟੱਲ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਵਰ, ਪ੍ਰੇਮ ਰੂਪ ਵਿਥਿਆ ਸਰਵਣ ਕਰਕੇ ਬੇਅੰਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬਚਨ ਫੁਰਮਾਏ, "ਹਾਂ! ਤੂੰ ਹੁਣ ਉੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਦੇਗ ਲੈ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਆਵੀਂ।" ਜੀ ਸਤਿ ਬਚਨ। ਇਤਨੇ ਬਚਨਾਂ ਉਪਰੰਤ ਦੋ ਡੱਬੇ ਲੱਡੂਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੇਣ ਉਪਰੰਤ ਆਗਿਆ ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤੀ।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਗੁਰਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਾਪਸ ਸੰਗਤਾਂ ਸਮੇਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪੁੱਜਣ ਉਪਰੰਤ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜ ਸਿੰਘਾਂ ਸਮੇਤ ਬਾਬਾ ਅਟੱਲ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ੁਭ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸਦਕੇ ਸਣੇ ਕੇਸੀਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਗਾ, ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪੰਜ ਪਾਠ ਉਪਰੰਤ ਛੇ ਪਉੜੀਆਂ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੇਮ ਸਹਿਤ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰੀ। ਉਪਰੰਤ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਸਿਹਤਯਾਬੀ ਲਈ ਜੁਗਤ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਪੰਜ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਦੇਗ ਲੈ ਕੇ ਗਲ ਵਿੱਚ ਪੱਲਾ ਪਾ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਤੇ ਇਧਰ ਨਾਨਕਸਰ ਵਿਖੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੂਰੇ ਬਲ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਜੁਟ ਗਏ।

ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਅਸੀਸਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸੁਮੱਤ ਬਖਸ਼ਣੀ

—ਇਲਾਹੀ ਜੀਵਨ ਧੰਨ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਚੋਂ (ਭਾਗ ਤੀਜਾ)

ਵੱਡਿਆਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਇਹ ਪੜ੍ਹਾਈ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਤੇ ਨਾਨਕਸਰ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਆਉਂਦੇ ਸਨ।

ਇੱਕ ਵਾਰ ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਤਾ ਆਪਣੀ ਬੇਟੀ ਨਾਲ ਨਾਨਕਸਰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਆਏ। ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪਿਤਾ ਜੀ ਅਤੇ ਛੋਟੀ ਭੈਣ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਆਏ ਹਨ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਆਗਿਆ ਦੇ ਦਿੱਤੀ, ਅੰਦਰ ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ।

ਜਦੋਂ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਪਿਓ-ਧੀ ਅੰਦਰ ਆਏ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸੁੱਖ ਸਾਂਦ ਪੁੱਛੀ ਤੇ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕੀ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਹੱਥ ਲਗਾਏ ਹਨ? ਉਹਨੇ ਨਾਂਹ ਵਿੱਚ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਸੁਮੱਤ ਦਿੱਤੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਹੱਥ ਲਗਾ। ਉਹਨੇ ਪੈਰੀਂ ਹੱਥ ਲਗਾਏ, ਪੈਰ ਛੂਹੇ ਤੇ ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਸੁਮੱਤ ਬਖਸ਼ੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਸਾਡੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਨਿਰੰਕਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਦੂਜੀ ਥਾਂ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਿਣੀ ਹਾਂ। ਅੱਜ ਜੋ ਅਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਹਰ ਰੰਗ ਨੂੰ ਮਾਣ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਕਰਿਸ਼ਮੇ ਅਸੀਂ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਵੇਖ ਸਕਦੇ ਸਾਂ। ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਅੱਜ ਇਸ ਗੁਰਮੁੱਖ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮ ਲੈਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਜਨਮ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਤੈਨੂੰ ਨਾਨਕਸਰ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਆਉਣਾ ਵੀ ਨਸੀਬ ਨਾ ਹੁੰਦਾ। ਨਾਨਕਸਰ ਰਹਿ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ, ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਨਾ, ਰੱਬੀ ਸਾਜ਼ ਵਜਾਉਣੇ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਤੈਨੂੰ ਨਾ ਮਿਲਦੇ, ਤਾਂ ਤੂੰ ਕਿਵੇਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ? ਮਾਂ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਨੌਂ ਮਹੀਨੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਅਸੀਂ ਦੇਣ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ। ਬਚਪਨ ਦੀਆਂ ਪਾਲਣ ਪੋਸਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਅਸੀਂ ਭੁੱਲ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਮਾਂ ਆਪਣੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚੋਂ ਬੁਰਕੀਆਂ ਕੱਢ ਕੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਕੀ ਉਸ ਦਾ ਅਹਿਸਾਨ (ਕਰਜ਼) ਅਸੀਂ ਚੁਕਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ? ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਆਦਰ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਉੱਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਬੇਅੰਤ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੀਵਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲਾ ਕਾਇਦਾ ਹੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦੀ ਅਸੀਸ ਲੈ ਲਵੋ। ਤਾਂ ਹੀ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਰੱਬ ਦਾ ਰੂਪ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।"

ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਸਮਝ ਕੇ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸਮਰਪਣ ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਝਲਕੀਆਂ

—ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵਹਿ ਸੇ ਮਹਾਪੁਰਖ ਸੰਸਾਰੇ ਪੁਸਤਕ 'ਚੋਂ (ਭਾਗ ਚੌਥਾ)

ਇੱਕ ਦਿਨ ਦਾ ਸਮਾਂ, ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਵਕਤ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਲੁਧਿਆਣੇ ਠਾਠ 'ਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਨਾਨਕਸਰ ਤੋਂ ਚਾਲੇ ਪਾ ਦਿੱਤੇ।

ਇਧਰ ਲੁਧਿਆਣੇ ਨਾਨਕਸਰ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਵੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਬਾਹਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਪਹੁੰਚ ਗਈਆਂ। ਇਧਰ ਰਾਜਾ ਸਿੰਘ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਪਰੰਤ ਕਾਹਲੀ ਵਿੱਚ ਹੇਠਲੀ ਚਿੱਟੀ ਚਾਦਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਉੱਪਰ ਪਾਉਣੀ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਤੇ ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਰੁਮਾਲਾ ਪਾ ਕੇ ਸੱਚਖੰਡ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆਣ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਤੇ ਹਰ ਪਲ ਹਰ ਸਵਾਸ ਨਾਲ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਰਮਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਮਾਮੂਲੀ ਜਿਹੀ ਵੀ ਕੋਈ ਕੁਤਾਹੀ ਦੀ ਕੋਈ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿਣ ਦਿੰਦੇ। ਦਰਸ਼ਨੀ ਰੁਮਾਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਮੁਲਾਇਮ ਚਿੱਟੀ ਚਾਦਰ ਸੇਵਾਦਾਰ ਪਾਸੋਂ ਪਾਉਣੀ ਭੁੱਲ ਜਾਣ ਤੇ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਆਖਿਆ, "ਭਲੇ ਪੁਰਖਾ! ਪਹਿਲਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ 'ਤੇ ਹੇਠਲਾ ਚਿੱਟਾ ਰੁਮਾਲਾ ਪਾ ਕੇ ਆ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਢਿੱਲ ਕਿਉਂ? ਯਾਦ ਆਇਆ, ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਉਪਰਲਾ ਦਰਸ਼ਨੀ ਰੁਮਾਲਾ ਪਾ ਕੇ ਕਾਹਲੀ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ ਹਾਂ, ਹੇਠਲਾ ਚਿੱਟਾ ਰੁਮਾਲਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸਮੇਂ ਮੈਂ ਪਾਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਮੁੜ ਜਾ ਕੇ ਚਿੱਟਾ ਰੁਮਾਲਾ ਵੀ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਾਇਆ, ਦਰਸ਼ਨੀ ਰੁਮਾਲਾ ਪਾ ਕੇ ਉੱਪਰ ਸੁੰਦਰ ਸਿਹਰਾ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਕੀਤਾ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਪਾਸ ਹੁਣ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਤੇ ਮੋਹਰ ਲੱਗੀ, ਹਾਂ ਹੁਣ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੇਵਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਵਰਤ ਰਹੀ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਲਈ ਵੀ ਹਦਾਇਤ ਹੋਈ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ, ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਕਿਧਰੇ ਸੇਵਾ ਦੌਰਾਨ ਕਮਰਕੱਸੇ ਵਿੱਚ, ਰੁਮਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੱਟ ਨਾ ਰਹੇ। ਸਾਰੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਸਾਵਧਾਨਤਾ ਨਾਲ, ਪ੍ਰੇਮ ਵਿੱਚ ਚਾਉ ਵਿੱਚ ਨਿਭਾਉਣੀ ਏ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਅੰਦਰ ਚਾਉ ਤੇ ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਰੰਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੇਵਕ ਤਾਂਈ ਵੀ ਚਾਉ ਪਿਆਰ ਸੁਚੇਚਤਾ ਹੋਰ ਭਰ ਦਿੱਤੀ।

ਨਾਨਕਸਰ ਵਿਖੇ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਭੋਗ ਲਗਵਾਉਣ ਵੇਲੇ ਬਾਬਾ ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਡੇ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਥਾਲ ਵਿੱਚ ਨਾਲ ਚਮਚ ਰੱਖਣਾ ਭੁੱਲ ਗਏ ਤਾਂ ਅੰਤਰਯਾਮੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪਣੇ ਆਸਣ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਤੇ ਸੁਰਤੀ ਕਰਕੇ ਹਰ ਸਮੇਂ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਅਨੰਦ ਮਗਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਇਕਮਿਕ ਹੋਏ, ਉਸੇ ਸਮੇਂ

ਬਾਬਾ ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਵੱਡੇ) ਨੂੰ ਸੇਵਾਦਾਰ ਰਾਹੀਂ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਜਾਏ ਥਾਲ ਵਿੱਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਣ ਲਈ ਚਮਚਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਥਾਲ ਵਿੱਚ ਚਮਚਾ ਨਾਲ ਰੱਖੋ। ਭੋਗ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਉਪਰੰਤ ਵੀ ਬਾਬਾ ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਮੱਤ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸਮੇਂ ਪੂਰੀ ਸੁਚੇਚਤਾ, ਪ੍ਰੇਮ, ਸਤਿਕਾਰ, ਸੁੱਚਮਤਾ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਗੁਣ ਜਗਿਆਸੂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ।

ਨਿਮਰਤਾ ਤੇ ਸੇਵਾ ਦੀ ਮੂਰਤ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਾਲ ਕੈਸਾ ਪਿਆਰ ਪਾਇਆ ਕਿ ਆਪਣਾ ਤਨ, ਮਨ ਤੇ ਧਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲਗਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮਾਘ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਪਿਆਰੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਚੁਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਇਕੱਲੇ ਇਕੱਲੇ ਅੰਗ ਦੀ ਮਲਮਲ ਦੇ ਰੁਮਾਲ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਜਾਣੀ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਬਲਿਹਾਰੇ ਜਾਣਾ :

ਸਤਿਗੁਰੁ ਦੇਉ ਪਰਤਖਿ ਹਰਿ ਮੂਰਤਿ
ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸੁਣਾਵੈ ॥
ਨਾਨਕ ਭਾਗ ਭਲੇ ਤਿਸੁ ਜਨ ਕੇ
ਜੋ ਹਰਿ ਚਰਣੀ ਚਿਤੁ ਲਾਵੈ ॥੫॥੪॥

(ਅੰਗ ੧੨੬੪)

ਇਹ ਪਿਆਰੇ ਮਾਲਕ ਨਾਲ ਸੱਚਾ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਇਹ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਅ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਕੋਲ ਬਾਬਾ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਾਧ ਜੀ, ਸੰਤ ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਸੇਵਾਦਾਰ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਜਦੋਂ ਮੱਧ ਕੁ ਤੱਕ (ਅੰਗਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ) ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਚਿੱਟਾ ਦਰਸ਼ਨੀ ਰੁਮਾਲਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਉੱਪਰ ਪਾਉਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਕੋਲੋਂ ਦੀ ਇੱਕ ਤਾਰ ਲੰਘਦੀ ਉੱਪਰ ਬੈਠਾ ਇੱਕ ਤੋਤਾ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ ਟੈਂ ਟੈਂ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਬਾ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਾਧ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸਾਧਾ, ਇਹ ਤੋਤਾ ਕੀ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਬਾਬਾ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਾਧ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ! ਆਪ ਹੀ ਸੁਮੱਤ ਬਖਸ਼ੋ! ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ

ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਇਕੱਲੇ ਇਕੱਲੇ ਅੰਗ ਦੀ ਮਲਮਲ ਦੇ ਰੁਮਾਲ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ

—ਬਾਕੀ ਹਿੱਸਾ ਪੰਨਾ 29 'ਤੇ ਪੜ੍ਹੋ ਜੀ

ਅਨਮੋਲ ਬਚਨ

ਧੰਨ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਨਾਨਕਸਰ ਕਲੇਰਾਂ ਵਾਲੇ)

ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਕਰਤਾ -ਸੰਪਾਦਕ

ਕੀਰਤਨੀਆ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇ ਕਿ ਇੱਕ ਪਾਠ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਗਾ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰੇ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਉਪਰੰਤ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਕਰੇ।

ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਤੁਰਦਿਆਂ ਹਾਥੀ ਦੀ ਚਾਲ ਚੱਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਗੰਦਗੀ ਦੀ ਢੇਰੀ ਫਰੋਲਣੀ ਨਹੀਂ ਮਿੱਟੀ ਪਾ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਇਵੇਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਔਗੁਣ ਫਰੋਲਣੇ ਨਹੀਂ, ਦੇਖ ਕੇ ਅਣਡਿੱਠ ਕਰ ਦੇਣੇ ਹਨ।

ਦੋ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਲੇਖ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦੇ, ਇੱਕ ਚੁਫੇਰੇ ਦੇ ਤੇ ਦੂਜਾ ਹੰਕਾਰੀ ਦੇ।

ਧੰਨ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਜੀਵਨ

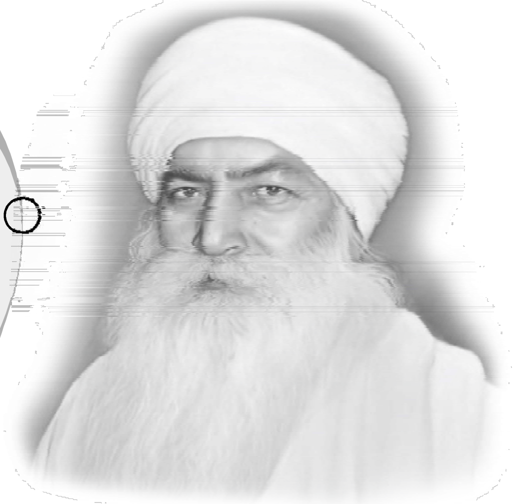

—ਭਾਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ

ਭਾਗਠੜੇ ਹਰਿ ਸੰਤ ਤੁਮ੍ਾਰੇ
ਜਿਨ੍ ਘਰਿ ਧਨੁ ਹਰਿ ਨਾਮਾ ॥
ਪਰਵਾਣੁ ਗਣੀ ਸੇਈ ਇਹ ਆਏ
ਸਫਲ ਤਿਨਾ ਕੇ ਕਾਮਾ ॥੧॥

(ਅੰਗ ੭੪੯)

ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨਿਰੰਕਾਰ ਸਰੂਪ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰੇ, ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਅਥਾਹ ਅਦਬ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਸਮੋਈ ਬੈਠੇ, ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਧੰਨ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧੰਨ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਸੇਵਾ ਤਕਰੀਬਨ 13 ਸਾਲ ਤੇ ਪਿਆਰੇ ਮੁਰਸ਼ਦ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਬਾਹਰ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਚਾਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਅਖਾੜੇ ਸਜਾਉਣ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਨਕਸਰ ਵਿਖੇ ਹੀ ਇੱਕ ਸਿਰਫ ਵੱਡੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹਾਜ਼ਰ-ਨਾਜ਼ਰ (ਦਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਜੀ ਜਾਣ) ਪ੍ਰਤੱਖ ਸਰੂਪ ਜਾਣ ਨਿਭਾਉਂਦਿਆਂ ਤਕਰੀਬਨ 13 ਸਾਲ ਉਹ ਦਰਗਾਹੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਉਪਰੰਤ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਬ੍ਰਹਮਲੀਨ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 39 ਸਾਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਵੱਡਮੁੱਲੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਭਾਈਆਂ। ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਸਮਾਂ ਤੇ ਬਾਕੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਸਭ ਸਮਾਂ ਤਕਰੀਬਨ 65 ਸਾਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦਰਗਾਹੀ ਨੂਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਨਾਮ ਧਨ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਲੁੱਟਦਿਆਂ :

ਆਪਿ ਜਪਹੁ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵਹੁ ॥

(ਅੰਗ ੨੯੦)

ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਜੀਵਨ ਕਮਾ ਕੇ ਸਫਲੇ ਕੀਤੇ। ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੀ ਉਹ ਧਰਤੀ ਪਿੰਡ ਗੱਜਣ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ, ਤਹਿਸੀਲ ਚੂਨੀਆ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਐਸੇ ਦਰਗਾਹੀ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਦੀ ਚਰਨ ਧੂੜ ਨਸੀਬ ਹੋਈ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਝ ਸੰਗੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਸਨ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ 25 ਮਈ 1925 ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਪਰ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਬੱਧੇ ਪਿਆਰੇ ਸੇਵਕ ਸਤ ਸੰਗੀਆਂ ਦੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਤੇ 13 ਜੇਠ (2001) ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨਾਨਕਸਰ, ਨੂਰਵਾਲ, ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿਖੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਗਏ। ਅੱਜ ਵੀ ਇਹ ਦਿਨ 13 ਜੇਠ ਨੂੰ ਹੀ ਇੱਥੇ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਹੋਰ ਸਨਿਮਰ ਬੇਨਤੀ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਨਿਵਾਸੀ ਸ੍ਰ. ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ

ਜੀ ਨਾਨਕਸਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਬਾਬਾ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ, ਆਗਿਆ ਲੈ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਾ ਕੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਤੋਂ ਵੀ ਹੋ ਕੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚੋਂ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੁਆਰਾ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ ਪਤਾ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਉਹ 6 ਜੂਨ 1925 ਸੀ। ਸੋ, ਗੱਲ ਕੀ ਹਰ ਇੱਕ ਸਤਸੰਗੀ ਸੇਵਕ ਪਿਆਰੇ ਦਾ ਪਿਆਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਬਾਰਕ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰ: ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਵੱਡੇ ਭਰਾਤਾ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ ਤੇ ਪਿਆਰੇ ਬਾਬਾ ਜੀ, ਤੀਜੇ ਨੰਬਰ ਤੇ ਭਾਈ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਚੌਥੇ ਨੰਬਰ ਤੇ ਭਾਈ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਭੈਣਾਂ ਬੀਬੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੌਰ ਜੀ ਮੱਲਾਂ ਵਾਲੇ, ਬੀਬੀ ਸੁਮਿਤਰਾ ਕੌਰ ਜੀ ਲੁਧਿਆਣੇ ਤੇ ਤੀਜੇ ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਸੇਧਾਂ ਕਲਾਂ ਵਾਲੇ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਬਾਬਾ ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆੜ੍ਹਤੀ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰਦਿਆਂ ਹਰ ਸਮੇਂ ਸੁਰਤ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਭਿੱਜੀ ਹੋਈ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਮਾਤਾ ਕਿਸ਼ਨ ਕੌਰ ਜੀ ਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭਰਪੂਰ ਗੋਦ, ਮਿੱਠ ਬੋਲੜਾ ਸੁਭਾਅ, ਹਸੂੰ-ਹਸੂੰ ਕਰਦਾ ਚਿਹਰਾ, ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਹਰ ਸਮੇਂ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਨਿਰਮਲ ਸੁਭਾਅ ਜਿਸ ਸਦਕਾ ਐਸੇ ਪੂਜਨੀਕ ਮਾਤਾ ਜੀ ਜਿੱਥੇ ਆਪ ਭਜਨੀਕ ਤੇ ਰੱਬੀ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਆਤਮਾ ਸਨ ਉੱਥੇ ਉਸ ਗੋਦ ਤੋਂ ਜਨਮੀ ਰੱਬੀ ਰੂਹ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਹਰ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਪਰਾਇਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਕਿਤਨੇ ਕਿਤਨੇ ਘੰਟੇ ਸਮਾਧੀ ਇਸਥਿਤ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ।

ਨੇੜੇ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਭਾਈ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਗੂੜਾ ਪਿਆਰ ਪਾ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੰਥਿਆ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈ ਸੀ। 12 ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪੂਰੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਨਾਲ ਆਤਮਿਕ ਆਨੰਦ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਛੋਟੀ ਉਮਰੇ ਹੀ ਆਪ ਕੀਤੇ। ਐਸੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਤੱਕਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਹੀ ਹਰ ਕੋਈ ਮਾਤਾ ਕਿਸ਼ਨ ਕੌਰ ਜੀ ਨੂੰ ਆਣ ਆਖਦਾ ਸੀ ਕਿਸ਼ਨ ਕੌਰ ਤੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਤਾਂ ਰੱਬ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ। ਭਾਵ ਹਰ ਕੋਈ ਪਿਆਰ ਹੀ ਕਰਦਾ ਸੀ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਤਾਲੀਮ ਭਾਵ ਪੜ੍ਹਾਈ ਮੁਕਾਮੀ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਵਸਦੇ ਮਾਸਟਰ ਬਾਵਾ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਮੁਕਾਮੀ ਪਿੰਡ ਗੱਜਣ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ ਤੋਂ ਦੋ ਕੁ ਮੀਲ ਦੀ ਵਿੱਥ ਤੇ ਹੀ ਸੀ।

ਗੱਜਣ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ ਨਗਰ ਵਿਖੇ 12 ਟਿੱਬੀਆਂ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਥੇ 12 ਟਿੱਬੀਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਸਰਦਾਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਨਿਰਮਲ ਤੇ ਮਿੱਠੜੇ ਸੁਭਾਅ ਤੋਂ ਅਤਿ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਕੋਮਲ ਹਿਰਦਾ ਤੱਕ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਅਤਿ ਸਤਿਕਾਰ ਤੇ ਪਿਆਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ।

ਮਿਠ ਬੋਲੜਾ ਜੀ ਹਰਿ ਸਜਣੁ ਸੁਆਮੀ ਮੋਰਾ ॥
ਹਉ ਸੰਮਲਿ ਥਕੀ ਜੀ ਓਹੁ ਕਦੇ ਨ ਬੋਲੈ ਕਉਰਾ ॥

(ਅੰਗ ੭੮੪)

ਬਚਪਨ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਕੋਮਲ ਹਿਰਦਾ ਤੇ ਮਿੱਠ ਬੋਲੜਾ ਸੁਭਾਅ ਐਸਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਧਰੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਕੋਈ ਵਸਤ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਛਕਣ ਵਾਸਤੇ ਦੇਣੀ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਦੇ ਕੁਝ ਘੱਟ ਵੱਧ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਹਿੰਦੇ। ਹਰ ਪਦਾਰਥ ਛਕਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਸਾਈਡ ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ

ਬਾਹਰ ਕਿਸੇ ਗਰੀਬ ਗਰੀਬੜੇ ਨੂੰ ਛਕਾ ਦੇਣਾ।

ਇੱਕ ਵਾਰ ਘਰੋਂ ਕੰਬਲ ਲੈ ਕੇ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਇੱਕ ਮੰਗਤਾ ਮਿਲਿਆ। ਕੀ ਦੇਖਿਆ ਠੰਡ ਦੇ ਦਿਨ ਹਨ। ਉਹ ਮੰਗਤਾ ਠੰਡ ਨਾਲ ਠਰੂੰ-ਠਰੂੰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਦਿਆਲੂ ਹਿਰਦਾ, ਝਟਪਟ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਕੰਬਲ ਉਤਾਰਿਆ ਤੇ ਉਸ ਮੰਗਤੇ ਦੇ ਉੱਪਰ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਮੰਗਤੇ ਦੇ ਮੁੱਖੋਂ ਐਸੀ ਪਿਆਰ ਭਰੀ ਅਸੀਸ ਨਿਕਲੀ। ਹੇ ਪਿਆਰਿਆ! ਨਿਰੰਕਾਰ ਤੈਨੂੰ ਸਰਬੱਤ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇਵੇ। ਐਸਾ ਸਮਾਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਹੋਇਆ, ਦਿਆਲਤਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸੀ। ਕੋਈ ਗਰੀਬ ਲੋੜਵੰਦ, ਕੋਈ ਆਇਆ ਅਭਿਆਗਤ ਕਦੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਘਰੋਂ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗਿਆ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਚਾਲੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਚਲਦੇ ਗਏ।

ਤਕਰੀਬਨ 1937 ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਬਾਬਾ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਦੇ ਹੋਏ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲੇ ਜਖੀਰੇ ਵਿੱਚ ਚਰਨ ਪਾਏ। ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਇਆ। ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਐਸਾ ਰਸ ਆਇਆ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਇੱਥੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਸਮੇਂ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਪਾਸੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਬਾਬਾ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਜੁੱਟ ਗਏ। ਬਾਬਾ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦੇਉ ਦਿਆਲੀ ਪੰਜ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਆਰੰਭ ਕਰਵਾਏ। ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲੱਗੀਆਂ। ਉਪਰੰਤ ਬਾਬਾ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ, ਸਹਿਜ ਸਹਿਜ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਅਥਾਹ ਪਿਆਰ ਤੇ ਬਾਬਾ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਾਬਾ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਵਾਉਣਾ। ਬਸਤਰ ਧੋਣੇ। ਗਰਮ ਜਲ ਲਈ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚੋਂ ਮੁੱਢੀਆਂ ਪੁੱਟ ਕੇ ਲਿਆਉਣੀਆਂ ਇਤਿਆਦਿਕ ਹਰ ਸੇਵਾ ਪੂਰੇ ਪਿਆਰ ਤੇ ਚਾਅ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਂਦਿਆਂ ਬਾਬਾ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਆਂ ਬੇਅੰਤ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਾਣਨੀਆਂ।

ਸਮਾਂ ਪਿਆ। ਬਾਬਾ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸੱਚਖੰਡ ਪਿਆਨੇ ਉਪਰੰਤ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬਾਬਾ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਵਿੱਚ 1943 ਤੋਂ 1950 ਦਾ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲੇ ਛੇ ਕੁ ਮਹੀਨੇ ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਝੋਰੜਾਂ ਨਗਰ ਵਿਖੇ ਭਗਤੀ ਵਿੱਚ ਜੁੜਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਹੀ ਗੁਜ਼ਾਰੇ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਸੇਵਾ ਬਹੁਤ ਕਠਿਨਾਈਆਂ ਝਲਦੇ ਹੋਏ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਰਹੇ।

ਦਰਗਾਹੀ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਤੇ ਬਾਬਾ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਤੇ ਜਦ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ 1950 ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਨਾਨਕਸਰ ਵਿਖੇ ਆ ਕੇ ਬਿਰਾਜੇ, ਦੀਵਾਨ ਲਗਾਉਣੇ ਆਰੰਭ ਕੀਤੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਕਰਵਾ ਕੇ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਆਰੰਭ ਕੀਤੀਆਂ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸਰੂਪ ਜਿਸ ਸਰੂਪ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਬਾ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਦਾ ਭੋਗ ਲਗਵਾਇਆ ਸੀ। ਜਿੱਥੇ ਅੱਗੇ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਉਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰੱਖਦੇ ਸਨ ਉੱਥੇ ਹੁਣ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਲਗਾ ਕੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਹੇ ਕੁੰਦਨ! ਚਾਹੇ ਤੇਰਾ ਸਰੀਰ ਲੇਖੇ ਵਿੱਚ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹਾਜ਼ਰ-ਨਾਜ਼ਰ ਜਾਣ ਕੇ ਨਿਭਾਉਣੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਸੇਵਾ ਤੈਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਮੁਰਤਬੇ ਦੇਵੇਗੀ।

ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਚਵਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਮੁਰਸ਼ਦ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਕੇ ਫਿਰ ਅਖੀਰਲੇ ਸਵਾਸਾਂ ਤੱਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ-ਨਾਜ਼ਰ ਜਾਣ ਕੇ ਨਿਭਾਇਆ। ਨਾਨਕਸਰ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਮੁੱਖੀ ਹੋਣ ਤੇ ਵੀ ਸਿਰੇ ਦੀ ਗਰੀਬੀ, ਨਿਮਰਤਾ ਕਮਾ ਕੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਲਈ ਇੱਕ ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰਾ ਬਣ ਗਏ।

1963 ਤੋਂ 2002 ਤੱਕ ਬੇਅੰਤ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਰਹੇ। ਪੂਰੀ ਕਰਨੀ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਕਮਾਇਆ। ਬੇਅੰਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ, ਬੇਅੰਤ ਗੁਰ ਅਸਥਾਨ, ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤੇ। ਸਭ ਦੀਆਂ ਝੋਲੀਆਂ ਭਰਦੇ ਰਹੇ। ਹਰ ਇੱਕ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਸਾਧੂ ਜਨ, ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬਾਨਾਂ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਨਿਮਰਤਾ ਦੇ ਪੂਰਨੇ ਪਾ ਕੇ ਕਮਾਇਆ। ਲੱਖਾਂ ਕੌਤਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਰਤਦੇ ਸਨ। ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਦਰਗਾਹੀ ਵੱਡੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਉਣ ਤੇ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸੁਹਣੇ ਚਰਨਾਂ ਤੋਂ ਬਲਿਹਾਰ।

ਸੋ, ਐਸੀ ਦਰਗਾਹੀ ਹਸਤੀ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਠੰਡ ਵਰਤਾਉਂਦੀ ਹੋਈ 1 ਫਰਵਰੀ 2002 ਨੂੰ ਕਰਤੇ ਵਿੱਚ ਜਾ ਬ੍ਰਹਮਲੀਨ ਹੋਈ। ਲੁਧਿਆਣੇ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਖੇ ਸੁਰਤੀ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਤਾਬਿਆ ਬੈਠ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਜਾ ਸਮਾਏ। ਉਪਰੰਤ 3 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਨਾਨਕਸਰ ਤੋਂ ਹਰੀਕੇ ਵਿਖੇ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਪੰਜ ਭੂਤਕ ਸਰੀਰ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਸਭ ਪਿਆਰ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਵਾ ਕੇ ਹਰੀਕੇ ਦਰਿਆ ਵਿੱਚ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਪਾਵਨ ਸਰੀਰ ਜਲ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜੋਤ ਵਿੱਚ ਜੋਤ ਮਿਲ ਗਈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਅੱਜ ਵੀ ਹਰ ਇੱਕ ਪਿਆਰੇ ਸਤਸੰਗੀ ਜਨ ਦੇ ਨੇਤਰ ਸੇਜਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੋ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ, ਕਮਾਈਆਂ ਨੂੰ ਕਰੋੜਾਂ ਵਾਰ ਨਮਸਕਾਰ ਨਮਸਕਾਰ। ਬੀਬੀ ਕੌਲਾਂ ਜੀ ਭਲਾਈ ਕੇਂਦਰ ਟਰੱਸਟ ਵੱਲੋਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ 100 ਸਾਲਾ ਜਨਮ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਇਹ ਸੰਖੇਪ ਜੀਵਨ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਭੇਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭੁੱਲ ਚੁੱਕ ਦੀ ਖਿਮਾਂ ਬਖਸ਼ਣੀ ਜੀ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ॥

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ॥

❑❑❑

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲੇ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ

—ਪਰਮਜੀਤ ਕੌਰ (ਪੰਮਾ ਭੈਣ ਜੀ)

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸਿੱਖ ਦੀ ਜਿੰਦ ਜਾਨ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਵੀ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਿੱਖ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਨਹੀਂ ਖੁੰਝਾਉਣਾ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਬਾਰੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਤੇ ਸੋਝੀਆਂ ਬਖਸ਼ੀਆਂ ਹਨ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸਚੁ ਨਾਉ ਵਡਿਆਈ ਵੀਚਾਰੁ ॥

(ਅੰਗ ੨)

ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਵਿੱਚੋਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੇ ਕੇ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦਰਸਾਈ ਹੈ:

ਬਾਬੀਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੈ ਬੋਲਿਆ ਤਾਂ ਦਰਿ ਸੁਣੀ ਪੁਕਾਰ ॥

(ਅੰਗ ੧੨੮੫)

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨੀ ਹੈ? ਇਸ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਕੀ ਹੈ? ਇਹ ਸਿੱਖਿਆ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚੋਂ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਆਓ ਜੀ! ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਪੜ੍ਹੀਏ।

ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੇ ਦਰਗਾਹੀ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬੱਬਰ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਤੀਲੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਿਹਤ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਐਸੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੀ ਜਿਵੇਂ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸੇਵਾਦਾਰ, ਸਤਿਸੰਗੀ ਜਨ ਜਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਈਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਤੱਕਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਨਾ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਥ ਕੰਬਦਾ ਸੀ, ਨਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਰੀਰਕ ਕਮਜ਼ੋਰੀ, ਬੱਸ ਉਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਉਮਾਹ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਲਾਹੀ ਨੂਰ ਨਵਾਂ ਚਾਅ ਤੇ ਨਵੀਂ ਖੁਸ਼ੀ ਹੀ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਸੀ ਕਿ ਕਦੋਂ ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਜਾ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਦੀਦਾਰ ਪਾਵਾਂਗਾ। ਗੁਰੂ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਚਾਉ ਉਮਾਹਾ ਇਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅੰਦਰ ਰੱਜ-ਰੱਜ ਕੇ ਭਰਿਆ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਰਹਿੰਦੇ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਹਰ ਪਲ ਹੀ ਉਹ ਬਿਰਤੀ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿੱਚ ਸਨ ਪਰ ਇਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੀ ਖਾਸ ਮਹੱਤਤਾ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਈ ਹੈ। ਉਸ ਦਰਗਾਹੀ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਤੇ ਇੱਕ ਜਗਤ ਲਈ ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰਾ ਜੀਵਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਸਣ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਰੇਡਿਓ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਰਵਣ ਕਰਨਾ ਤੇ ਉਡੀਕਣਾ ਕਦੋਂ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਗੁਰਦੇਵ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਦਰਬਾਰ ਤੋਂ ਇਲਾਹੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਣਗੀਆਂ। ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਪਾਲਕੀ ਦਾ ਆਉਣਾ, ਹੁਕਮਨਾਮਾ, ਅਰਦਾਸ ਸਰਵਣ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਦੁਬਾਰਾ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਜਾਣਾ।

❑❑❑

ਬਾਬਾ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ

—ਭਾਈ ਤੇਜਪਾਲ ਸਿੰਘ

ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਨਕਸਰ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਨਾਨਕਸਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਮਾਲਵੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਐਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹਨ, ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਲਗਾਈ ਹੈ ਤੇ ਬੜੀ ਕਮਾਈ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨਦਰਾਂ ਹੀ ਤਾਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਭਰਪੂਰ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਸਿਫਤ ਸੁਣਦਾ ਹੈ, ਉਵੇਂ ਉਵੇਂ ਨਾਨਕਸਰ ਜਾ ਕੇ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਜੋ ਸੁਣਿਆ, ਉਹੀ ਦੇਖਿਆ। ਉਹੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ। ਉਹ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ।

ਲਾਈਨਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਸੀ, ਖਾਲੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਵਾਪਸ ਜਾਂਦਾ, ਦਾਤਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵਾਪਸ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਤਾਰੀਫ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਭਾਈ ਤੁਸੀਂ ਨਾਨਕਸਰ ਆਉਂਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਨੂੰ। ਤੁਹਾਡੇ ਇੱਕ ਇੱਕ ਕਦਮ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ। ਸੱਚਖੰਡ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਅਸਥਾਨ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ, ਜਿੱਥੇ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪ੍ਰਤੱਖ ਵਰਤਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉੱਥੇ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹਨ।

ਅੱਗੋਂ ਲੂਣ ਮੰਡੀ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਜੈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੜੇ ਸੁਲਝੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸਰਦਾਰ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਨ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਸੰਗਤ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਨਾਨਕਸਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੋਲ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਵੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਸਰਦਾਰ ਜੈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਨਾਨਕਸਰ ਆਏ ਹੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਨੂੰ ਪਰ ਸੱਚਖੰਡ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਹਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੂਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਭਾਵਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਦਾਤਾਂ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਸ ਅਸਥਾਨ ਤੋਂ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਅਸਥਾਨ ਨਹੀਂ। ਤੇ ਅੱਗੋਂ ਸਰਦਾਰ ਜੈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਿਮਰਤਾ ਵਿੱਚ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਸਾਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਹੀ ਭੇਜਿਆ ਹੈ, ਜਾਓ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਕੋਲ। ਜਿਹੜੀ ਦਾਤ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਇਹ ਸਾਡੇ ਸਾਜੇ ਨਿਵਾਜੇ ਸਾਧੂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਹਰ ਵਕਤ ਹੀ ਵੱਸਦੇ ਹਾਂ।

ਜਿੱਥੇ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਨੇ ਨਿਵਾਸ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪ ਵੱਸਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਵਾਸਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਨਿਰੰਕਾਰ ਸਰੂਪ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅੰਦਰ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਸੀ। ਸਾਰੀਆਂ ਕਰਾਮਾਤਾਂ, ਰਿੱਧੀਆਂ-ਸਿੱਧੀਆਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਚੌਗਿਰਦੇ ਘੁੰਮਦੀਆਂ ਸਨ। ਬਿਨਾਂ ਮੰਗਿਆਂ ਤੋਂ ਸਭ ਕੁਝ ਮਿਲਦਾ ਸੀ। ਬਿਨਾਂ ਕਹੇ ਤੋਂ ਸੁਣ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਐਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰੰਕਾਰ ਆਪ ਵਸਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਜਿਸ ਕੈ ਅੰਤਰਿ ਬਸੈ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ॥
ਤਿਸ ਕੀ ਸੀਖ ਤਰੈ ਸੰਸਾਰੁ ॥

(ਅੰਗ ੨੬੯)

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰੰਕਾਰ ਵਸ ਜਾਵੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸੁਮੱਤ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਸੰਸਾਰੀ ਲੋਕ ਤਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਆਂ ਮਨ ਨੂੰ ਠੰਡ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਸੁਖਦਾਈ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਹੀ ਸੁਖਦਾਈ ਹੈ। ਐਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਸਾਡੇ ਸਿਰ ਤੇ ਮਿਹਰ ਭਰਿਆ ਹੱਥ ਰੱਖਣ, ਆਪਣਾ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖਣ। ਆਪਣੀ ਸੇਵਾ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਲੈਂਦੇ ਰਹਿਣ।

ਆਪੇ ਸੇਵਾ ਲਾਇਅਨੁ ਆਪੇ ਬਖਸ ਕਰੇਇ ॥
ਸਭਨਾ ਕਾ ਮਾ ਪਿਉ ਆਪਿ ਹੈ ਆਪੇ ਸਾਰ ਕਰੇਇ ॥

(ਅੰਗ ੬੫੩)

ਆਪ ਹੀ ਬਲ ਬੁੱਧ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਾਰੀਆਂ ਦਾਤਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਭਿਖਾਰੀ ਹਾਂ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਅੱਗੇ ਸਾਡੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ, ਨਿੱਤ ਦਾ ਮੰਗਤਾ ਤੁਹਾਡੇ ਦਰ ਅੱਗੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਮੰਗਤੇ ਦੀ ਝੋਲੀ ਖੈਰ ਪਾਓ। ਮੰਗਤਾ ਖਾਲੀ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਆਪਣੀ ਦਰਗਾਹ ਦੀਆਂ ਦਰ ਦੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ ਸਾਡੀ ਝੋਲੀ ਵਿੱਚ ਪਾਓ। ਧੰਨ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦਰ ਦਾ ਭਿਖਾਰੀ ਜਾਣ ਕੇ, ਕੂਕਰ ਜਾਣ ਕੇ ਬਖਸ਼ ਦੇਣਾ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ॥
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ ॥

ਪੰਨਾ 21 ਦਾ ਬਾਕੀ ਹਿੱਸਾ—

ਬਚਨ ਕੀਤੇ, ਭਾਈ, ਇਹ ਤੋਤਾ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਦੂਜੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਅਵਾਜ਼ ਦੇ ਰਿਹਾ ਏ ਕਿ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹਨ, ਭਾਈ ਆਣ ਕੇ ਸਾਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਲਵੋ। ਬਾਬਾ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਬਾਬਾ ਜੀ! ਇਸ ਨੂੰ ਇਤਨੀ ਸੋਝੀ ਕਿਵੇਂ ਹੈ? ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤੇ, ਪੂਰਬਲੇ ਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਮਾਣੀ ਏ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਦਕਾ ਅੱਜ ਇਹ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਤਾਰਨਹਾਰੇ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਤੇ ਨੇ ਇਸ ਜਾਮੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪਹਿਚਾਣ ਲਿਆ ਹੈ। ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਜਨਮ ਮਰਨ ਵੀ ਕੱਟਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਆਵਾ ਗਵਨੁ ਮਿਟੈ ਪ੍ਰਭ ਸੇਵ ॥
ਆਪੁ ਤਿਆਗਿ ਸਰਨਿ ਗੁਰਦੇਵ ॥

(ਅੰਗ ੨੮੮)

ਫਿਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਚਨ ਕਰਨ ਲੱਗੇ:

ਜਿਸ ਵੱਲ ਨਦਰਿ ਕਰਨ ਗੁਰ ਪੂਰੇ,
ਜਾਨ ਜਿਸਮ ਵਿੱਚ ਪਾਵਣ।
ਇੱਕ ਭੋਰੀ ਨਦਰਿ ਮਿਹਰ ਦੀ ਕਰਕੇ,
ਆਵਾ ਗਵਣ ਮਿਟਾਵਣ।

ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਪੰਛੀ ਹਨ ਪਰ ਪੂਰਬਲੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਾਰਨ, ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਮਿਹਰ ਭਰੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਤਰ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਇਉਂ ਮਾਲਕ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਉੱਪਰ ਭਾਵਨਾ ਬਣਾਉਣ ਤਹਿਤ ਸੁਮੱਤ ਬਖਸ਼ੀ ਤੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਰ ਸ਼ਰਧਾ ਦਾ ਕਿਣਕਾ ਭਰ ਦਿੱਤਾ। ਐਸੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਬਾਬਾ ਜੀ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਸਮੋਈ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਐਸੀ ਵੱਡੀ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਸੇਵਾ ਭਾਵਨਾ ਸੀ। ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਜੀ!

❑❑❑

ਹੋਣਹਾਰ ਟਾਲੇ ਸੰਤ ਮੂਏ ਕੋ ਜੀਵਾਲੇ ਸੰਤ
(ਸੂਲੀ ਤੋਂ ਸੂਲ ਬਣਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ)

—ਬਾਬਾ ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਇੱਕ ਦਿਨ ਇੱਕ ਮਾਤਾ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸ ਆਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਬੜੀ ਵੈਰਾਗ ਵਿੱਚ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਮੇਰਾ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਪੁੱਤਰ ਹੈ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ ਉਸਦੀ ਉਮਰ ਬਖਸ਼ੋ, ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਬੱਚਾ ਕੋਈ ਦਸ ਪੰਦਰਾਂ ਸਾਲ ਦਾ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕੀ ਗੱਲ, ਮਾਤਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਇੱਕ ਜੋਤਸ਼ੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗਾਰੰਟੀ ਨਾਲ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰੇ ਇਸ ਬੱਚੇ ਦੀ ਅੱਜ ਤੋਂ ਸੱਤ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਣੀ ਹੈ ਤੇ ਮੌਤ ਵੀ ਸੱਪ ਲੜਣ ਨਾਲ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੁਨਿਆਦ ਨਹੀਂ। ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਾਤਾ ਤੂੰ ਘਬਰਾ ਨਾ, ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਹੱਸਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇੱਥੇ ਰੋਣਾ ਨਹੀਂ, ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਬੱਚਾ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਭਾਵ ਨਾਨਕਸਰ ਕੁਝ ਦਿਨ ਲਈ ਛੱਡ ਜਾ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਮੰਨ ਕੇ ਉਸ ਮਾਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਨਾਨਕਸਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਨਾਲ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮਾਤਾ ਆਪਣਾ ਬੱਚਾ ਸੱਤਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਬਾਅਦ ਘਰ ਲੈ ਜਾਈਂ। ਜੋਤਸ਼ੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕਿਹਾ ਸੀ ਉਸ ਬੱਚੇ ਬਾਰੇ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਵੈਦ ਕਾਮਯਾਬ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਰੋਗ ਦਾਰੂ ਦੋਵੇਂ ਬੁਝੇ, ਰੋਗ ਵੀ ਬੁਝ ਲਵੇ ਤੇ ਦਵਾ ਵੀ ਦੇ ਦੇਵੇ। ਇਧਰ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਰੋਗ ਵੀ ਬੁਝਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦਵਾ ਵੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਜੋਤਸ਼ੀ ਜੋਤਿਸ਼ ਵਿਦਿਆ ਨਾਲ ਕੇਵਲ ਬਿਮਾਰੀ ਲੱਭਦੇ ਹਨ ਉਹ ਦਵਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ, ਉਮਰ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤੇਰੀ ਉਮਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਘਟਨਾ ਘਟਣੀ ਹੈ, ਇਹ ਐਕਸੀਡੈਂਟ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਤੇਰੀ ਇਸ ਟਾਈਮ ਤੱਕ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਣੀ ਹੈ ਪਰ ਮੌਤ ਨੂੰ ਟਾਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਆਖੋ ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਹੋਣਹਾਰ ਟਾਲੇ ਸੰਤ ਮੂਏ ਕੋ ਜੀਵਾਲੇ ਸੰਤੁ।

ਇਹ ਪਾਵਰ, ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਘਰੋਂ ਵਰੋਸਾਏ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਆਪ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਹਨ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਮ ਜਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਮਾਤਾ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੀ ਗਈ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਬੱਚੇ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਰਾਤ 10 ਤੋਂ 12 ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ ਦੀ ਰੋਲ ਲਗਾਉਣੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕਮਰਾ ਸੀ ਉੱਥੇ ਪਾਠ ਚਲਦੇ ਸਨ। 10 ਤੋਂ 12 ਵਜੇ ਤੱਕ ਰੋਲ ਲਗਾਉਣੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਰੋਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਅੱਗੇ ਬਿਸਤਰਾ ਵਿਛਾ ਕੇ ਸੌਂ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਹੋਇਆ, ਦੋ ਦਿਨ ਹੋਏ, ਪੰਜ ਦਿਨ ਲੰਘ ਗਏ, ਅਖੀਰ ਜਿਸ ਦਿਨ ਸੱਤਵਾਂ ਦਿਨ ਆਇਆ ਬੱਚਾ ਰੋਲ ਲਗਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਬਿਸਤਰੇ ਦੇ ਉੱਤੇ ਆ ਕੇ ਲੇਟਿਆ, ਨੀਂਦ ਆਈ, 15 ਕੁ ਮਿੰਟ ਲੱਗੇ ਉੱਠ ਕੇ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗਾ ਗਿਆ। ਜ਼ੋਰ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਸੱਪ

ਲੜ ਗਿਆ। ਜਿਹੜਾ ਸਿੰਘ ਪਹਿਰੇ ਉੱਤੇ ਖਲੋਤਾ ਸੀ, ਸੇਵਾਦਾਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਰ ਵਾਰ ਆਖਿਆ ਬੇਟਾ ਤੂੰ ਘਬਰਾ ਨਾ, ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਸੱਪ ਨਹੀਂ, ਤੈਨੂੰ ਸੁਪਨਾ ਆਇਆ ਹੋਣਾ ਵਾ, ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਖਲੋਤਾ ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਪਾਸਿਓਂ ਸੱਪ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਬੱਚਾ ਉਸ ਦੇ ਹੌਂਸਲੇ ਨਾਲ ਲੇਟ ਗਿਆ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਫਿਰ ਉੱਠ ਕੇ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਸੱਪ ਲੜ ਗਿਆ। ਉਹ ਰਾਤ ਲੰਘੀਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਉਸ ਬੱਚੇ ਦੀ ਮਾਤਾ ਆ ਗਈ, ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਹੱਸ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਮਾਤਾ ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਤੇਰਾ ਬੱਚਾ ਆਹ ਸਾਹਮਣੇ ਖਲੋਤਾ ਹੈ ਤੇ ਜੋਤਸ਼ੀ ਦਾ ਟਾਈਮ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਵੇਖ ਲਓ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਇੰਨੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ:

ਹੋਣਹਾਰ ਟਾਲੇ ਸੰਤ ਮੂਏ ਕੋ ਜੀਵਾਲੇ ਸੰਤੁ।

ਸੂਲੀ ਤੋਂ ਸੂਈ ਕਰਕੇ, ਸੁਪਨੇ ਵਿੱਚ ਟਾਲ ਦਿੱਤਾ। ਬੱਚੇ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਣੀ ਸੀ ਪਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਇੰਨੀ ਸਮਰੱਥਾ ਦੇ ਮਾਲਕ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਮੌਤ ਆਉਣੀ ਸੀ ਉਸਨੂੰ ਸੁਪਨੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਬਤੀਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਰਸਾਲਾ ਬੁੱਕ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ

ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਰਸਾਲਾ ਬੁੱਕ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਜਾਂ Subscription Renew ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਆਪ ਜੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚੰਦਾ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ।

1) Google Pay No. ਅਤੇ Paytm No. 9876525850
ਨਾਮ :- ਧੰਨ ਧੰਨ ਮਾਤਾ ਕੌਲਾਂ ਜੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ
ਖਾਤਾ ਨੰ. 55031111026
ਬੈਂਕ :- ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ
IFSC ਕੋਡ ਨੰ. SBIN0050245
ਬ੍ਰਾਂਚ :- ਚਾਟੀਵਿੰਡ ਚੌਂਕ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ
ਆਪ ਪੜ੍ਹੋ ਤੇ
ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੜ੍ਹਾਓ।

Dhan Dhan Mata Kaulan Ji Sifit Salah
Harwinder Singh
Paytm UPI
9876525850@paytm

ਚੰਦਾ ਭੇਜਣ ਲਈ ਸਕੈਨ ਕਰੋ ਜੀ

VPP ਰਾਹੀਂ ਘਰ ਬੈਠੇ ਰਸਾਲਾ ਮੰਗਵਾਓ

2) ਆਪ ਜੀ ਇਸ ਨੰਬਰ 98765-25850 ਤੇ ਆਪਣਾ ਪੂਰਾ ਪਤਾ ਲਿਖ ਕੇ SMS ਕਰ ਦਿਓ ਅਤੇ ਕਿੰਨੇ ਸਾਲ ਲਈ ਬੁੱਕ ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੈ ਲਿਖ ਦਿਓ। 5 ਦਿਨ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਡਾਕੀਆ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਪਤੇ ਤੇ ਰਸਾਲਾ ਦੇਣ ਆਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦਾ ਚੰਦਾ 195/- ਰੁਪਏ, ਦੋ ਸਾਲ ਦਾ ਚੰਦਾ 350/- ਰੁਪਏ, ਪੰਜ ਸਾਲ ਦਾ ਚੰਦਾ 660/- ਰੁਪਏ ਆਪ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਰਸਾਲੇ ਦੀ ਭੇਟਾ ਵਸੂਲ ਕਰ ਲਵੇਗਾ ਤੇ ਰਸਾਲਾ ਦੇ ਦੇਵੇਗਾ।

ਵਧੇਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਨੰ. 98765-25850

ਚੰਦਾ (ਦੇਸ਼)	
ਇੱਕ ਸਾਲ	150+45=195/-
ਦੋ ਸਾਲ	300+50=350/-
ਪੰਜ ਸਾਲ	600+60=660/-
ਲਾਈਫ	2400+100=2500/-

ਨੋਟ: ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਰਸਾਲੇ ਦੇ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਓ ਤਾਂ ਜੋ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋ ਸਕੇ।

ਆਪਣੇ ਮੁਰਸ਼ਦ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪ੍ਰਤੀ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਅਦਬ ਸਤਿਕਾਰ

1. ਸੰਨ 1985 ਤੋਂ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਗੁ: ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਝੋਰੜਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਤੁਕ ਤੁਕ ਵਾਲੇ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਂ ਸੰਪਟ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ 26 ਦਿਨਾਂ ਵਾਲੇ ਆਰੰਭ ਕਰਵਾਏ। ਭੋਗਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਰਦਾਸ ਦੌਰਾਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਹਕੀਕੀ ਇਸ਼ਕ ਵਿੱਚ ਭਿੱਜ ਕੇ ਸੇਜਲ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਮੁਰਸ਼ਦ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ 'ਤੇ ਜਪ-ਤਪ ਦੀ ਭੇਟਾ ਹਾਜ਼ਰ ਕਰਦਿਆਂ ਦੇ ਸਭ ਨੇ ਦੀਦਾਰ ਕੀਤੇ। ਹਕੀਕਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਹਰ ਸਾਲ ਦੀ ਪਿਆਰ ਵੇਦਨਾ ਬਣ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਵੱਡੇ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਭੋਗਾਂ ਉਪਰੰਤ 26 ਦਿਨ ਭੋਰੇ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਭਗਤੀ ਕਮਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪਾਠੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਅਗਵਾਈ ਦੀ ਗੱਲ ਆਈ ਤੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, "ਅਗਵਾਈ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ, ਸਾਡੇ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਹੀ ਕਰਨਗੇ।" ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਸਰੂਪ ਆਸਣ 'ਤੇ ਸਜਾਉਣ ਲਈ ਪਾਠੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਤੇ ਆਪ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹੀ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਬੈਠਣਾ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਮੁਰਸ਼ਦ ਪ੍ਰਤੀ ਭਾਵਨਾ ਅਦਬ ਸਤਿਕਾਰ ਹਰ ਸਮੇਂ ਰਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਵੀ ਉਹ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਵਰਤ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਹਨ।

2. ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅੱਗੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੇਵਕ ਨੇ ਕਾਲੀ ਦਸਤਾਰ ਭੇਟਾ ਰੱਖੀ। ਬੜੇ ਗਹੁ ਨਾਲ ਤੱਕਦਿਆਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, "ਇਸ ਦਸਤਾਰ ਨੂੰ ਉੱਥੇ ਵਿਛਾਈ ਤੇ ਰੱਖ ਦੇ, ਸਾਡੇ ਮਾਲਕ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਦੀ ਕਦੀ ਕਾਲੀ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਕਦੇ ਗਲ ਵਿੱਚ ਕਾਲਾ ਹਜ਼ੂਰੀਆਂ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ।" ਇਸ ਆਸੇ 'ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾ ਕਦੇ ਕਾਲੀ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਦੇ ਕਾਲਾ ਹਜ਼ੂਰੀਆ ਗਲ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ।

3. ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੌਰਾਨ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਪਿੱਛੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਪਿੱਛੋਂ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਈਰਖਾ ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਆਖ ਦਿੱਤਾ, "ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਹੁਣੇ ਦਿੱਲੀ ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ ਜਲਦੀ ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੋ।" ਸਤਿ ਬਚਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਆਪਣੇ ਮੁਰਸ਼ਦ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜਾਣ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਅਜੇ ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚੇ ਹੀ ਸਨ ਕਿ ਸਾਹਮਣੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿੱਚ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਤੱਕ ਕੇ ਤਾੜਨਾ ਕੀਤੀ, "ਕੁੰਦਨ, ਤੈਨੂੰ ਇੱਥੇ ਕਿਸ ਨੇ ਬੁਲਾਇਆ ਏ, ਤੈਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਦਿੱਤੀ ਏ, ਤੂੰ ਜਲਦੀ ਵਾਪਸ ਨਾਨਕਸਰ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਜੁਟ ਜਾਹ।" ਉੱਥੋਂ ਹੀ ਸਤਿਬਚਨ ਆਖ ਵਾਪਸ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਰਸਨਾ ਨੂੰ ਲਗਾਏ ਨਾਨਕਸਰ ਆਣ ਪਹੁੰਚੇ ਤੇ ਆਪਣੀ ਸੇਵਾ ਡਿਊਟੀ ਵਿੱਚ ਤੱਤਪਰ ਹੋ ਗਏ। ਉਤਨਾ ਸਮਾਂ ਕੋਈ ਮੁੱਖ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਤੱਕ ਨਾ ਲਗਾਇਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਹੁਕਮ ਬਾਕੀ ਸਭ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ।

ਇਤਨਾ ਅਦਬ ਸਤਿਕਾਰ ਹੁਕਮ ਪ੍ਰਤੀ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਉਸ ਘੜੀ ਦੀ ਮੁਰਸ਼ਦ ਦੀ

ਤਾੜਨਾ ਸਦਕੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਕਦੇ ਦਿੱਲੀ ਵੱਲ ਤੱਕਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਸੇਵਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਹਾਜ਼ ਉੱਪਰ ਬੈਠ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਲੀਕਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਪਿੱਛੇ ਮੁੱਖ ਸੇਵਾ ਬਾਬਾ ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਡੇ ਨਿਭਾ ਲੈਣਗੇ। ਸਭ ਤਿਆਰੀ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਏ, "ਜਹਾਜ਼ ਜੇਕਰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਉਪਰੋਂ ਦੀ ਵੀ ਲੰਘੇ, ਜਾਂ ਦਿੱਲੀ ਠਹਿਰੇ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨਹੀਂ ਰੱਖਾਂਗੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਸਨ ਤੂੰ ਦਿੱਲੀ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ। ਸਾਨੂੰ ਸਾਡੇ ਮਾਲਕ ਦਾ ਹੁਕਮ ਪਹਿਲਾਂ, ਬਾਕੀ ਸਭ ਕੁਝ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ।" ਇਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਹੁਕਮ ਮੰਨਣ ਦੀ ਕਾਰ ਕਮਾਉਣ ਵਾਲਾ ਤੇ ਹਰ ਸਮੇਂ ਮੁਰਸ਼ਦ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਜਾਣ ਕੇ ਭੈਅ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੇਵਕ।

4. ਤਕਰੀਬਨ 1958 ਕੁ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇੱਕ ਦਿਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਅੱਗੇ ਖਲੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਿਛੋਂ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਆ ਗਏ ਤੇ ਆ ਕੇ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਸਾਹਮਣੇ ਤੋਂ ਚੁੱਕ ਲਿਆ। ਬੱਸ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਰਸ਼ਦ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਵਾ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਜਾਣ ਕੇ ਕਦੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਅੱਗੇ ਖਲੋ ਕੇ ਦਸਤਾਰ ਨਹੀਂ ਸਜਾਈ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਮੁਰਸ਼ਦ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੇਵਕ।

5. ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਚਿੱਟਾ ਜੋੜਾ ਨਹੀਂ ਪਹਿਨਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਚਿੱਟਾ ਜੋੜਾ ਹੀ ਪਹਿਨਦੇ ਸਨ। ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਹੀ ਵਿਚਰਦੇ, ਕਦੇ ਜੋੜਾ ਪਹਿਨਣ ਦੀ ਕਿਰਿਆ 'ਤੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

6. ਕਦੇ ਗੱਦੇ 'ਤੇ ਅਰਾਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਤੇ ਬਚਨ ਫੁਰਮਾਉਣਾ, ਗੱਦਾ ਸਾਡੇ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਆਸਣ ਲਈ ਹੀ ਸੋਭਾਦਾਇਕ ਹੈ। ਪਲੰਘ (ਮੰਜਾ) ਸਤਿਗੁਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਲਈ ਤੇ ਆਸਣਾਂ ਦੀ ਵਿਛਾਈ ਲਈ ਗੱਦਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਨਾ ਕਦੇ ਕੋਈ ਆਸਣ ਲਗਾਇਆ, ਨਾ ਕਦੇ ਕੋਈ ਗੱਦਾ ਵਿਛਾਇਆ, ਸਿਰਫ ਤਲਾਈ ਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਵਿਛਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਰਾਮ ਲਈ ਸਾਧਨ ਰੱਖਿਆ।

❑❑❑

ਪੰਨਾ 15 ਦਾ ਬਾਕੀ ਹਿੱਸਾ—

ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਛੇ ਕੁੜੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁੰਡਾ ਹੋਇਆ। ਫਿਰ ਉਸ ਨੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਆ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਆ ਕੇ ਘਰ ਪਰਸ਼ਾਦਾ ਛੱਕੋ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸੇਵਾਦਾਰ ਆਉਣਗੇ, ਮੈਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਢਿੱਲਾ ਹਾਂ। ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਨਰਾਜ਼ ਹੋ? ਮੂੰਹ ਵਿੱਚੋਂ ਗੱਲ ਨਿਕਲ ਗਈ, ਅੱਗੋਂ ਬਾਬਾ ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਸੱਚਖੰਡ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਇੱਕ ਲੱਤ ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਕੇ ਤੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੁੰਡਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਕੀ ਮੈਂ ਨਰਾਜ਼ ਹਾਂ? ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਿਸੇ ਵਾਸਤੇ ਗੁਪਤ ਕੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਹ ਕਈ ਵਾਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚੋਂ ਵੱਡਾ ਗੁਣ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਦੇ ਵੀ ਦੇਣਾ ਤੇ ਪਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣ ਦੇਣਾ। ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਵਾਲਾ ਗੁਣ। ਆਓ ਜੀ ਪੜ੍ਹੋ ਸਾਰੇ ਤੇ ਫਿਰ ਸਮਾਪਤੀ ਹੈ:

ਐਸੋ ਤਿਆਗੀ ਵਿਰਲਾ ਕੋਇ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਜਪੈ ਜਨੁ ਸੋਇ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥

(ਅੰਗ ੧੧੪੭)

❑❑❑

संपूर्ण जीवन वाले महात्मा

अति की गरीबी कमाने वाले महापुरुष धन्य बाबा कुंदन सिंघ जी

–भाई हरविन्द्र पाल सिंघ

गुण ही गुण, बड़ाई ही बड़ाई, प्रशंसा ही प्रशंसा, कौतुक ही कौतुक थे बाबा कुंदन सिंघ जी के जीवन में। कथनी नहीं करनी के धरणी, शोभा वाह–वाह, अहंकार कदाचित नहीं, अपितु नम्रता। नम्रता के धारणी, सेवा ऐसी की कि धन्य श्री गुरु ग्रंथ साहिब जी की सेवा का स्वरूप ही हो गए। बाबा ईशर सिंघ जी का वचन ऐसा कमाया कि जहाँ डयूटी लगाई श्री गुरु ग्रंथ साहिब जी की सेवा में ऐसा वचन कमाया कि सेवा का रूप ही हो गए। जैसे गुरबाणी में आता है:

काठ की पुतरी कहा करै
बपुरी खिलवानहारो जानै ।।

(अंग २०६)

नानकसर धन्य श्री गुरु ग्रंथ साहिब जी महाराज की दिन में 13 बार बिना अवकाश लगभग 40 साल सेवा निभाई। चाहे शरीर साथ नहीं दे रहा था, पर सेवादार उठाकर श्री गुरु ग्रंथ साहिब जी के कमरे ले जाते थे, पर आप जी ने सेवा नहीं छोड़ी। यह है वचन कमाया, आवाज नहीं निकलती थी पर हुक्मनामा लेना नहीं छोड़ा, खड़े नहीं हो पा रहे थे पर अरदास करने की सेवा नहीं छोड़ी। ऐसा काठ की पुत्री अनुसार जीवन बिताया कि जहाँ बाबा ईशर सिंघ जी ने सेवा प्रदान की, डट गए। परोपकार ऐसा कमाया कि अनेक स्कूल–कालेज, अस्पताल चल रहे हैं। प्रचार की खातिर स्थान–स्थान गुरुद्वारों की सेवा, ठाठ चल रहे हैं पर अपने नाम सूई मात्र जगह भी नहीं।

टूटे हुओं को धन्य श्री गुरु नानक देव जी महाराज के चरणों से जोड़ने का ऐसा चाव, ऐसी उमंग कि जहाँ लाखों प्राणियों को अमृतपान करवा कर धन्य श्री गुरु ग्रंथ साहिब जी के साथ जोड़ा, वहाँ छोटे बच्चों को कीर्तन के प्रशिक्षण का सिलसिला ही ऐसा चलाया कि स्वयं बच्चों को गुरबाणी की संथया देनी, स्वयं कीर्तन का प्रशिक्षण देना, स्वयं जोड़ी (तबले) पर हाथ रखा कर सिखाना, कृपा करनी, इतनी बड़ाई के बावजूद भी सेवादार बनकर सेवा की, तभी मुख से निकलता है:

तुसी ता सारिआ गुणां विच पूरे
मैं केहड़ा केहड़ा गावां बाबा जी?

भाग्यशाली धरती गांव गजन सिंघ वाला, तहसील चूनिया, ज़िला (लाहौर) पाकिस्तान में पिता भाई ठाकुर सिंघ जी, माता कृष्ण कौर जी की कोख से 24 फरवरी 1926, 13 फाल्गुन वाले दिन अमृत वेले सवा तीन बजे जिस बालक ने जन्म लिया, माता–पिता ने उसका नाम (बाबा) कुंदन सिंघ रखा। कौन जानता था कि वह बालक एक दिन इतना बड़ा महात्मा बनेगा कि अपने नाम अनुसार कुंदन ही होगा।

बाबा नंद सिंघ जी तब (लाहौर) पाकिस्तान में विचरण करते थे। यहाँ गाँव गजन सिंघ वाला से 2 किलोमीटर दूर गाँव वा खारा (जखीरे) भाव जंगल में बाबा नंद सिंघ जी ठहरते थे, तब पिता ठाकुर सिंघ जी संत सेवी, नितनेमी होने के कारण छोटी उम्र में (बाबा) कुंदन सिंघ जी को अपने साथ बाबा नंद सिंघ जी की हजूरी में भोजन लेकर जाते और हर प्रकार की सेवा करते। एक दिन पूर्णमाशी के उपरांत ऐसा कीर्तन का आनंद आया कि (बाबा) कुंदन सिंघ जी ने वहाँ ही मन अर्पण कर दिया हर प्रकार की सेवा में।

अब (बाबा) कुंदन सिंघ जी का बाबा ईशर सिंघ जी के साथ इतना प्रेम हो गया कि उनके साथ ही हजूरी सेवा में शामिल हो गए। परिवार वाले कई बार लेने आते, पर घर में से मन ऐसा उपराम हो गया कि हर बार मना कर देना कि घर नहीं जाना, यहाँ सेवा में रहना है। परिवार वाले कई बार ले भी जाते पर फिर आ जाते। बाबा जी को पता लगा, कहने लगे, जितना मर्जी ज़ोर लगा लो पर इसने नहीं जाना, इसने यहाँ ही रहना है, क्योंकि बाबा जी तो जानते थे कि यह वो कुंदन है, इसके नाम का शौर्य चारों दिशाओं में फैलेगा। आखिर 13 साल की उम्र में बाबा नंद सिंघ जी के चरणों में हाजर होकर पक्के तौर बिहंगम बनकर रहने लग गए। एक बार आकर पुनः गाँव वापिस नहीं गए, गाँव की ओर दृष्टि नहीं की, लगभग चार साल बाबा नंद सिंघ जी के चरणों में रहकर सेवा की। 1943 में बाबा नंद सिंघ जी शरीर त्याग गए। उस समय आपकी उम्र 17 साल थी। बाबा नंद सिंघ के बाद बाबा ईशर सिंघ जी हुक्म अनुसार देहरादून चले गए। जब बाबा ईशर सिंघ जी देहरादून पहुँचे तो पूरन सिंघ गीटा (कवि) देहरादून ने पूछा कि आप किसको अपने पास रखोगे, इन्द्र सिंघ अथवा (बाबा) कुंदन सिंघ को। तब बाबा ईशर सिंघ जी ने पूरन सिंघ गीटे को कहा– इन दोनों के बारे धन्य श्री गुरु ग्रंथ साहिब जी के आगे पर्चियां डाल लो, जिसकी पर्ची आए, उसको रख लो। जब श्री गुरु ग्रंथ साहिब की हजूरी में अरदास करके पर्चियां डालीं तो (बाबा) कुंदन सिंघ जी के नाम की पर्ची आ गई। भाव कि यह गुरु से मोहर लगी हुई है, यूं नहीं इतनी बड़ी सेवा कर रहे थे बाबा जी।

फिर बाबा ईशर सिंघ जी के उपरांत ऐसी सेवा की कि श्री गुरु ग्रंथ साहिब जी के साथ अभेद ही हो गए थे। कई नानकसर के बिहंगम बताते हैं कि जब हुक्मनामा प्रसन्नता का आए तो बाबा कुंदन सिंघ जी इतनी खुशियां देते थे कि पूछो ही न। जब हुक्मनामा वैराग्यमयी हो तो बाबा जी के अंदर इतना वैराग्य कि वैराग्य में ही रहते थे। यदि हुक्मनामा वियोग का या दर्शन का तो बाबा जी का तेज ऐसा कि वियोग की तड़प प्रत्यक्ष दिखाई देती थी और यदि

हुक्मनामा बीररस वाला हो तो बाबा जी भी पूरे बीररस में भाव हुक्मनामा जैसा वैसी अवस्था बाबा कुंदन सिंघ जी की। यह क्यों साध संगत? यह थी अभेदता श्री गुरु ग्रंथ साहिब जी के चरणों के साथ।

हरि हरि जन दुइ एक है
बिब बिचार कछु नाहि।।

(श्री दसम ग्रंथ, बचित्र नाटक)

और हो भी क्यों न? दास अपना जिक्र व्यक्त करता है। काफी समय पहले का जिक्र है। हर बार जब भी पूर्णमाशी पर संगत लेकर नानकसर जाना तो गुरुद्वारा शहीदां साहिब बाबा दीप सिंघ जी के स्थान पर अरदास करके निकलना। यह लफ्ज कहने कि महापुरुषों के दर्शन करने के लिए जा रहे हैं सतिगुरु जी, बाबा जी, महापुरुषों के तुरंत दर्शन दीदार करवा देना, खुशियां प्रदान करना, कृपा करना। एक दिन इस तरह चले लुधियाना रविवार कीर्तन था सुबह 8 बजे का, शनिवार शाम 5 बजे ही चल पड़े कि नानकसर दर्शन करके उधर से रात लुधियाना पहुँच जाएँगे और सुबह कीर्तन करके वापसी। अब जब अरदास करने लगे तो अरदास करते–करते (बाबा दीप सिंघ जी के स्थान पर) मन में ख्याल आ गया कि यूं ही अरदास कर देते हैं, दर्शन तो हर बार हो ही जाते हैं, सो अब क्या करें? अब मन में आ गया और यह लफ्ज आज अरदास में नहीं कहे कि महांपुरुषों के खुले दर्शन दीदार करवाना। फिर जब हम नानकसर पहुँचे, सारे स्थान के दर्शन किए और जब बाबा जी के कमरे के बाहर पहुँचे तो साध संगत जी, आधा पौना घण्टा इंतजार करना पड़ा, जो पहले कभी नहीं था हुआ। फिर पता किया तो पता लगा कि अंदर बाबा जी मुख्य बिहंगमों के साथ जरुरी विचार कर रहे हैं। घण्टा–डेढ़ घण्टे के बाद हजूरिए सेवादार कहने लगा, आ जाओ दर्शन कर लो। हमने सारा जत्था प्रसाद लिया और अंदर चले गए। कमरे के बाहर गैलरी में पहुँच गए। 10–15 मिनट वहां जब खड़े हुए क्योंकि दरवाजा बंद था, शेष बिहंगम अंदर ही थे। बाबा जी के श्रवण दर्शन तो हुए पर पूरे दर्शन न हों, क्योंकि दरवाजा बंद था, पर तड़प जारी थी। साथ ही यह था कि अब तो द्वार के बाहर ही है, अब तो 5–10 मिनट में दर्शन हो जाएँगे। 20–25 मिनट के बाद द्वार खुला तो बाबा गुरमेल सिंघ जी, बाबा भजन सिंघ जी कहने लगे, देखो, कीर्तन करने वाले आ गए हैं, इनको ले जाओ। हम हैरान हुए तो हमें बाबा भजन सिंघ जी कहने लगे कुछ ही दूर गांव चूहड़ चक्क रात को दीवान है, अब पहले वहाँ कीर्तन करके आओ बाबा सुखदेव सिंघ जी के साथ जाकर। दास ने कहा– "जी सत्य वचन, दर्शन करके चलते हैं।" रात तो फ्री ही है पर वह कहने लगे, नहीं आठ यहाँ ही बज गए हैं, वहाँ समय भी यही है, 8 से 10 का, आप पहले कीर्तन कर आओ, दर्शन आकर कर लेना।

अब जैसे हुक्म। एक दो बार विनती की जाने में तो कोई एतराज नहीं पर पहले दर्शन कर लेते हैं। पर टाइम लेट होने के कारण वे न माने। दास ने भी ज्यादा कहना उचित नहीं समझा। रात 12 बजे कीर्तन करके वापिस आए। आकर फिर बाबा जी के बारे में पता लगा कि बाबा जी तो नितनेम में हैं, अब 2 बजे दर्शन होंगे। दास ने कहा जी सत्य वचन। फिर स्नान करके हम सुखमनी साहिब वाले स्थान में बाहर

बैठ गए। पर 2 बजे का टाइम जिन बिहंगमों ने दिया था, अब उनको विनती की तो जब वे दोबारा अंदर गए तो दर्शन की आज्ञा नहीं मिली। सेवादार ने अंदर जाने से रोक दिया। बाबा गुरमेल सिंघ जी भी अंदर विनती करने गए, क्योंकि उनको पता था कि इनका कीर्तन लुधियाना में है पर आज्ञा फिर भी नहीं मिली। अब ध्यान दो यहाँ तक हमें भी पता नहीं लगा कि भूल कहाँ हुई है? 6 बज गए अमृत वेले के। जब 6 बजे यह सोचकर सुखमनी साहिब पढ़ते संगीत यंत्रों के बिना कीर्तन दर्शन के शब्दों का तो अचानक मन में ख्याल आया, हे मन! तूने तो सोचा था कि यूं ही अरदास करते हैं। दर्शन तो हो ही जाते हैं और पहले होते ही थे। पर इस बार आते समय अरदास नहीं की, भूल सामने आ गई। मन शर्म से झुक गया। उस समय साध संगत जी, सुखमनी साहिब वाले स्थान अंदर जाकर अरदास की, बाबा जी भूल माफ करो, मैं भूला हुआ हूँ, दर्शन दो और जब अरदास करके बाहर आया ही था कि अंदर से बिहंगम, हजूरिया सेवादार आकर कहता है कि आ जाओ, बाबा जी ने आपको बुलाया है। फिर दर्शन करके मन को जो शांति प्राप्त हुई, वह समय कहने सुनने से परे है। बताओ यह अभेदता नहीं तो क्या है? कहो प्यार से :

धन्य बाबा कुंदन सिंघ जी।

बेअंत बड़ाई थी। बेअंत कौतुक थे, बेअंत ही लीला है। वह महापुरुष शरीर त्याग कर वियोग दे गए हैं। पर श्री गुरु ग्रंथ साहिब में अभेद हैं। आओ हम भी उनके गुणों की संगत करें। उनका मिशन गुरु साहिब जी की सेवा करनी, नम्रता, निर्वेरता, परोपकारी हृदय, बच्चों से प्यार, इतना अपने जीवन में थोड़ा अपनाने का यत्न करें तो ही आनंद है। बाबा जी की खुशियों के पात्र बनें। आओ, आखिर में सारे पढ़ें:

वाहिगुरु दा नाम जपा के
जोगी चले गए।
लखां निगुरियां नूं गुरु लड़ ला के
जोगी चले गए।
गुरदुआरियां दी सेवा करा के
जोगी चले गए।
स्कूल कालज भले लई बना के
जोगी चले गए।
गुरु ग्रंथ साहिब जी दी सेवा सिखा के
जोगी चले गए।
ना आसन लाइआ न गदीआ विछाईयां
सिरे की गरीबी कमा के जोगी चले गए।
13 वारी दिहाड़ी विच गुरु ग्रंथ जी दी
हाजर सेवा
47 साल इश्क निभा के जोगी चले गए।
आप नाम धन कमाइआ, कइयां नूं वंड छकाइआ
नाम दा वणज करा के जोगी चले गए।
कईआ नूं जोड़ी सिखाई,
कईआं नूं कीर्तन सिखाइया,
कईआ नूं संथिया करा के जोगी चले गए।
ऐ जाने वाले संपूर्ण जोगी,
बार–बार नमस्कार तुहानूं।
तेरे वरगा इक तूं ही
साडे वरगे लख हजार।
गुरमति सतिसंग सभा दी
इह जोदड़ी मेरे बाबा जी
मिलदा रहे सानूं सदा ही तुहाडा पिआर।

❑❑❑

धन्य धन्य बाबा कुंदन सिंघ जी के जीवन में से नम्रता के दर्शन

–संपादक

हम संतन की रेनु पिआरे हम संतन की सरणा।।
संत हमारी ओट सताणी संत हमारा गहणा।।१।।
(अंग ६१४)

नम्रता के पुंज सतिगुरु स्वयं को पूर्ण महापुरुषों की रेणु कह कहे हैं और कहते हैं कि मैं तो महापुरुषों की शरण में हूँ। संत जनों की सच्ची ओट ले रहा हूँ। संत सज्जन की सेवा असली आभूषण है। यह सतिगुरु जी की पूर्णतया नम्रता है। इतना आदर क्यों कर रहे हैं? क्योंकि सतिगुरु जी समर्थ जानते थे कि आने वाले समय में ढोंगी स्वयं को इतने चतुर समझने लग जाएँगे कि महापुरुषों को आदर–सत्कार एवं प्रेम देने की अपेक्षा उनके निंदक बन जाएँगे। कलियुग की आँधी ने आज मनुष्य को इतना चतुर बना दिया है कि यह मनुष्य अपनी हर बात को यकीनन बनाना चाहता है और किसी उत्तम एवं विवेकवान से गुर शब्द की सीख प्राप्त नहीं करना चाहता। इसलिए समर्थ सतिगुरु जी अपनी मौजूदगी में बाबा बुड्ढा साहिब जी, भाई गुरदास जी, बाबा बिधी चंद जी एवं अन्य हजारों प्यारे सिक्खों को सम्मान प्रदान करते रहे। सो यदि आभूषण की बात करें तो भाव यह है कि महापुरुषों के दर्शन अमूल्य आभूषण समान हैं। महापुरुषों के वचन एक अमूल्य आभूषण हैं। सतिगुरु जी की कृपा हो तो गुरु प्यारों की संगत में से महापुरुषों के स्वयं वचन पढ़कर नम्रता रुपी आभूषण प्राप्त कर लें। और सत्य वचन कहकर उन महापुरुषों के मुख से निकले प्रवचनों के आभूषण संभाल सकें। क्योंकि महापुरुषों के उत्तम वचनों में जिज्ञासु के लिए जीवन दान होता है। धन्य बाबा कुंदन सिंघ जी नम्रता की मूर्ति, जिनके उत्तम प्रवचनों द्वारा लाखों सेवकों–संगियों के जीवन बदल गए। आभूषण रूप उनके दर्शन से अनेकों को जीवन दान मिल गया। भाई साहिब भाई गुरइकबाल सिंघ जी अकसर अपने कीर्तन दीवानों में बाबा कुंदन सिंघ जी के नम्रता रूप के दर्शन करवाते हैं। भाई साहिब ने सर्वप्रथम बाबा कुंदन सिंघ जी के दर्शन किए। भाई साहिब की आपबीती इस प्रकार हैः

1984 के करीब जब पहली बार विधि बनी और दास को बाबा कुंदन सिंघ जी के दर्शन नसीब हुए। आज भी वह भाग्यशाली समय याद आता है और महापुरुषों की जो बड़ाई वह कथन से परे है, शीश झुकता है। दास को याद है कि जब पहली बार बाबा कुंदन सिंघ जी के दर्शन हुए, उस समय उनके सेवक बाबा बलविन्द्र सिंघ कुराली वाले उनकी छोटी उम्र थी। उन्होंने दास को बाबा जी के कमरे में भेजा। हम सभी अनजान व्यक्ति जिनको उस समय गुरमति की कोई समझ नहीं थी, कमरे में बैठे थे कि बाबा बलविन्द्र सिंघ कुराली वालों ने विनती की बाबा जी! नई संगत आई है। उस समय हमें इतनी समझ नहीं थी। बाबा कुंदन सिंघ जी ने कहा था कि यह नए नहीं, हमारे पुराने ही हैं। यह उनका एक रहस्य था, एक प्यार था कि जो

–शेष पन्ना 42 पर पढ़ो जी

मन कैसे बेचना है और इन्द्रियों पर कंट्रोल कैसे करना है?

परम सत्कारयोग्य भाई साहिब भाई गुरइकबाल सिंघ जी के द्वारा दिए गए प्रोग्राम का अनुवाद

—जसविन्द्र सिंघ (पटियाला)

श्रृंखला जोड़ने के लिए पिछला अंक देखें—

कई सज्जन सवाल कर देते हैं, आज भी गुरु घर में कृपा है या नहीं? जरुरत है, विश्वास की। मध्य प्रदेश आपने सुना होगा। सच्चखंड तख्त श्री हजूर साहिब के पास ही एक रियासत है, रीवा। अब यह ज़िला बन गया है। दास वहाँ का वचन बता रहा है। सोढी कुल में से हुए हैं— भाई हरभजन सिंघ जी। काफी किताबें भी इन्होंने लिखी और बंदगी भी बहुत की। उनकी एक किताब है— भजन बंदगी का प्रताप। मार्किट में से लेकर पढ़ सकते हो। इस समय शरीर त्याग चुके हैं। उस किताब में उन्होंने यह प्रत्यक्ष वचन लिखा है।

मध्य प्रदेश में एक रीवा नाम की रियासत थी जो अब ज़िला बना हुआ है। वहाँ हाजी हुसैन नामक एक मुसलमान लगभग 100 बसों का मालिक था। उसकी हर बस में ड्राइवर की सीट के आगे धन्य श्री गुरु गोबिन्द सिंघ जी की घोड़े पर सवार की तस्वीर लगी हुई थी। सोढी हरभजन सिंघ जी लिखते हैं कि मेरा एक मित्र जो फौज में अफसर था जब वहाँ गया तो वह हैरान हो गया कि बसों के ड्राइवर सब मुसलमान थे और मालिक भी हाजी मुसलमान था, फिर धन्य श्री गुरु गोबिंद सिंघ जी महाराज की घोड़े पर सवार वाली तस्वीर लगाने का क्या कारण हो सकता है? वह इस भेद को खोलने के लिए हाजी साहिब के दफ्तर चला गया और बड़े प्यार से इसका कारण पूछा। हाजी साहिब कहने लगे, यह मेरा निजी मामला है, मैं कुछ भी बताना नहीं चाहता। मेरा मित्र बाहर आ गया, पर हाजी साहिब ने उसको वापिस बुलाया और पूछा, आप क्या काम करते हो? उसने कहा मैं फौजी हूँ, उसको अपने पास बिठा लिया और उसको अपनी आप—बीती इस तरह सुनाईः

हाजी हुसैन मुसलमान ने कहा, मेरा गांव सच्चखंड तख्त श्री हजूर साहिब से लगभग 5—6 मील पर है। बहुत समय पहले मुझे अधरंग हो गया था। मेरी पत्नी एवं बच्चों ने मेरी बहुत सेवा की, उपचार करवाया पर आराम आने की अपेक्षा मेरा दूसरा पासा भी मारा गया। उन्होंने कुछ दिन और मेरी सेवा की पर आखिर में मेरी पत्नी मुझे अकेला छोड़कर बच्चों को लेकर अपने मायके चली गई। गांव वालों ने मुझ पर दया करके मुझे उठाकर बाहर सड़क किनारे लिटा दिया, ताकि मैं वहाँ ही अपनी हाजत पूरी कर सकूं। जब कभी किसी के मन में दया आ जाती थी, तो वह मेरे मुँह में कुछ डाल जाता था। मेरी हालत बड़ी दयनीय थी।

कुदरत का खेल। जिस सड़क पर गांव

वालों ने मुझे लिटाया था, वह रास्ता सच्चखंड तख्त श्री हजूर साहिब जाता था। संगतें निकलती थीं और मेरा मन भी करता था कि मैं नांदेड़ जाऊँ। दशहरे का दिन आ गया। दशहरे पर बहुत सारी संगतें अपनी बैलगाड़ियों पर बैठकर सच्चखंड तख्त श्री हजूर साहिब जाती हैं। मेरा दिल करे मैं भी उनके साथ श्री हजूर साहिब जाऊँ और धन्य श्री गुरु गोबिंद सिंघ जी के पास अपने पापों की माफी मांगू, पर मेरी जिंदा लाश को ले जाने के लिए कोई भी तैयार नहीं था। आखिर में ज़ोर लगाकर सड़क पर जाकर लेट गया और बैलगाड़ी वाले को कहा, या तो मुझे बैलगाड़ी में लिटा कर सच्चखंड तख्त श्री हजूर साहिब ले चलो, अन्यथा मेरे ऊपर से बैलगाड़ी लंघा दो ताकि मेरी मृत्यु हो जाए और मैं इस दुख से मुक्त हो जाऊँ। उनके मन में दया आ गई, तीन–चार व्यक्तियों ने मिल कर मुझे अपनी बैलगाड़ी पर लिटा लिया और साथ ले चले।

तख्त साहिब के पास उन्होंने मुझे एक पेड़ के नीचे लिटा दिया और स्वयं आगे चले गए। उस दिन नगर कीर्तन निकलना था। जिसमें धन्य श्री गुरु गोबिंद सिंघ जी महाराज का शोभायमान घोड़ा सबसे आगे चलता है और सारी संगत उसके पीछे चलती है। वह घोड़ा ऐसे चलता है, जैसे कोई शाह सवार उस पर बैठा हो और वह घोड़ा पसीने से भरा हुआ होता है। नगर कीर्तन उस रास्ते से आ रहा था जहाँ मैं लेटा हुआ था। मैंने मन में अरदास की कि हे सतिगुरु जी! मेरी भी सुनो। मेरी भी फरियाद सुनो। मैं अभी सोच ही रहा था कि वह घोड़ा अचानक से बेकाबू हो गया और दौड़कर मेरे पास आकर खड़ा हो गया उसने अपना एक पैर उठाया, मेरे सिर को स्पर्श किया, फिर दूसरा पैर उठाया और वह मेरे बदन पर लगाया। इतने में सेवादारों ने आकर उस घोड़े को पकड़ लिया और नगर कीर्तन के साथ आगे चले गए। अभी नगर कीर्तन चल रहा था और थोड़ी देर बाद मुझे ऐसे अनुभव हुआ जैसे कि मेरे अंदर खून का प्रवाह चल पड़ा है, मैं जिस अंग को भी हिलाऊँ, वह हिल रहा था। मैंने ज़ोर से टाँगें–बाजू हिलाईं और उठकर बैठ गया। अब मैंने और बल लगाया तो खड़ा हो गया। वह कहने लगा कि मैं हैरान हो गया कि मेरी गुरु साहिब ने सुन ली। वह कहने लगा कि मैं तख्त साहिब पर गुरु साहिब का आभार करने के उपरांत पैरों से चलकर अपने गांव रात को पहुँच गया। अपना सारा हाल गांव वासियों को सुनाया और वे कहने लगे कि आज भी सच्चे पातशाह मौजूद हैं। बस हमारा भरोसा होना चाहिए। वह आज भी गुरबाणी के रूप में मौजूद हैं, हमारी भावना होनी चाहिए। हमारे गांव में खुशी उत्पन्न हो गई। यह है गुरु के घोड़े की शक्ति। अब आप ही अनुमान लगा लो कि जिसके घोड़े में इतनी शक्ति है वह गुरु कलगीधर पातशाह जी स्वयं कितने बेअंत होंगे।

उस हाजी हुसैन मुसलमान ने अपने दफ्तर में गुरसिक्ख को अपनी सारी गाथा सुनाई और कहा कि भाई साहिब! मेरे पता नहीं कौन से कर्म पर दया हुई है। उसके बाद मैंने एक बस ली। फिर दो इस तरह करते–करते अब मेरे पास 100 बसें हैं और हर बस में धन्य श्री गुरु गोबिंद सिंघ जी महाराज की घोड़े वाली तस्वीर लगाई है। वह कहने लगा कि मैं धन्य श्री गुरु गोबिंद सिंघ की कोई अन्य तस्वीर भी लगा सकता था पर घोड़े वाली इसलिए लगाई है कि हे कलगीवाले! कृपा तेरी हुई है पर तेरे घोड़े के द्वारा हुई है। सोढी हरभजन सिंघ जी लिखते

हैं कि इसकी बात सुनकर मुझे दो प्यार आ गए– एक तो यह कि कलगियां वाले गुरु जहाँ सिक्ख की सुनते हैं वहाँ मुस्लमान की भी सुनते हैं। दूसरा कलगियों वाले गुरु कहीं नहीं गए, वह आज भी मौजूद हैं। सिर्फ भावना होनी चाहिए।

मनु बेचै सतिगुर कै पासि॥
तिसु सेवक के कारज रासि॥

(अंग २८६)

सोढी हरभजन सिंघ लिखते हैं कि इस हाजी मुसलमान की रीवा रियासत में 100 बसें चल रही हैं और इस हाजी का हुक्म है कि उसकी हर बस में श्री गुरु गोबिंद सिंघ जी की घोड़े वाली तस्वीर को जरुर लगाना है।

सोढी हरभजन सिंघ कोई साधारण लेखक नहीं, अपितु गुरु साहिब ने इनसे कई सम्मेलनों में सेवा ली है। एक जिले में सर्व धर्म सम्मलेन हुआ था। उसमें यह सोढी हरभजन सिंघ जी शामिल थे। हर किसी ने अपने–अपने धर्म के बारे में बताया। एक सिक्ख मिशनरी ने 10 मिनट सिक्ख धर्म के बारे में सुन्दर ढंग से बोला। जब वह सिक्ख मिशनरी सिक्ख धर्म के बारे में बोलकर बैठ गया तो सभी ने शाबाशी दी कि बहुत सुन्दर ढंग से सिक्ख धर्म के बारे में बताया। पर इस मिशनरी के बोलने के बाद एक अंग्रेज माइक पर खड़ा हो गया और कहने लगा कि अभी एक सज्जन सिक्ख धर्म पर बोलकर गया है कि सिक्ख धर्म साबत सूरत नहीं, क्योंकि क्या सिक्ख नाखुन नहीं काटते? यदि नाखुन काटते हैं तो फिर साबत–सूरत कैसे हुए? कोई चीज तो काटते ही हैं, यदि किसी के पास जवाब है तो मुझे दो।

सोढी हरभजन सिंघ लिखते हैं कि उस सिक्ख मिशनरी को जवाब न आए। नाखुन तो सिक्ख काटता ही है। सोढी हरभजन सिंघ कहने लगे कि मैंने अपने साथ वाली कुर्सी पर बैठे हुए एक व्यक्ति को कहा कि अंग्रेज जो कह रहा है सिक्ख धर्म साबत–सूरत कैसे? कोई जवाब है तो माइक पर दो। वह कहने लगा मेरे पास इसका कोई उत्तर नहीं। सोढी हरभजन सिंघ कहने लगे– मैं इसका उत्तर गुरु साहिब की कृपा से दे सकता हूँ। वह व्यक्ति कहने लगा कि फिर मौका क्या देख रहे हो? इतने हजारों की तादाद में सिक्खी को और सिक्ख धर्म को क्षति पहुँच रही है। यदि उत्तर है तो फिर जल्दी दो। सोढी हरभजन सिंघ माइक पर आ गए, फतेह बुलाई :

वाहिगुरु जी का खालसा॥
वाहिगुरु जी की फतहि॥

सोढी हरभजन सिंघ ने माइक पर कहा कि एक अंग्रेज ने कहा है कि यदि सिक्ख नाखुन काटता है तो फिर साबत सूरत कैसे? सोढी हरभजन सिंघ कहने लगे कि मैं ऐलान करता हूँ कि नाखुन सिक्ख तो क्या, कोई भी व्यक्ति नहीं काट सकता। यदि काट सकता है तो आकर बताए। एक–दो ने कहा कि नाखुन तो हम काटते हैं। सोढी हरभजन सिंघ कहने लगे कि माइक पर आकर बात करो। जब कोई न आया तो फिर उन्होंने बात शुरु की। वह कहने लगे कि प्यारो! नाखुन के दो भाग हैं– एक जीवित भाग और दूसरा मृत भाग। जीवित भाग वह है जिसमें रक्त नजर आ रहा है। सिक्ख तो क्या दुनिया का कोई भी व्यक्ति जब नाखुन काटता है तो मृत भाग काटता है, जीवित नहीं। जीवित भाग यदि थोड़ा–सा गलती से भी कट जाए तो व्यक्ति 'हाय' करने लगता है। सोढी हरभजन सिंघ कहने लगे कि वही अंग्रेज फिर

माइक पर आ गया और कहने लगा कि जब आप केशों में कंघा करते हो तो उस में भी केश आते हैं। सोढी हरभजन सिंघ कहने लगे कि जो कंघे में केश आते हैं वे मृत केश आते हैं भाव वे केश मृत हो जाते हैं, क्योंकि जीवित केश बकायदा रंग बदलते हैं, बकायदा बड़े होते हैं। सोझी हरभजन सिंघ कहने लगे कि जैसे घर में कोई शरीर मृत हो जाए तो उसको घर में नहीं रखा जाता, अपितु घर से लिजा कर उसका संस्कार कर दिया जाता है। वैसे जो केश मृत हो गए, जो नाखुन मृत हो गए सिक्ख भी उसको शरीर पर नहीं रखता अपितु बाहर निकाल देता है, क्योंकि सिक्ख धर्म एक शुद्ध धर्म है। जब सोढी हरभजन सिंघ ने उत्तर दिया कि कोई भी सिक्ख नाखुन नहीं काटता और यदि काटता है तो मृत भाग काटता है तो उस समय इतने जयकारे लगे और उस अंग्रेज ने माइक पर आकर कहा कि मेरे अंदर शंका बनी हुई थी कि सिक्ख साबत सूरत कैसे हैं? पर सोढी हरभजन सिंघ ने इतनी बारीकी की बात बता कर मेरे जीवन भर के शंके निवृत कर दिए हैं।

सोढी हरभजन सिंघ कहने लगे कि सच्चे पातशाह आज भी मौजूद हैं। गुरु साहिब आज भी मौजूद हैं, हमारा निश्चय होना चाहिए। वह आज भी गुरबाणी के रूप में मौजूद हैं, हमारी भावना होनी चाहिए। आओ शब्द पढ़ें फिर समाप्ति है:

मनु बेचै सतिगुर कै पासि।।
तिसु सेवक के कारज रासि।।

(अंग २८६)

–पन्ना 38 का बाकी

उनसे पूर्व संबंध चल रहे हैं। नानकसर हम जब बाबा कुंदन सिंघ जी के कमरे में थे तब बाबा जी के कमरे में जो दरी पर चादर बिछाई होती है, उस दरी पर हम जब जाकर बैठे थे। बाबा बलविन्द्र सिंघ कुराली वालों ने विनती की कि बाबा जी! ये सभी अमृतसर से आए हैं। उस समय बाबा जी के थोड़े–थोड़े हाथ कांपते थे, क्योंकि वृद्धावस्था थी। हमने पहली बार नानकसर और पहली बार उस कमरे में उनके दर्शन किए थे। दरी पर पतली–सी तलाई जो बाबा जी के नीचे बिछी हुई थी, बाबा जी ने कांपते हाथों से वह तलाई जो नीचे थी पहले एक घुटना उठाया फिर दुसरा घुटना उठाया और तलाई को अपने नीचे से निकालना शुरु कर दिया।

हमें उस समय इतनी समझ नहीं थी गुरमति की। बाबा बलविन्द्र सिंघ कुराली वालों ने उस समय विनती की कि बाबा जी! तलाई नीचे से क्यों निकाल रहे हो? बाबा कुंदन सिंघ जी ने उस समय वचन किया– धन्य श्री गुरु रामदास जी की नगरी से संगत आई है। वह दरी पर बैठे और मैं तलाई पर ऊँचा होकर बैठूँ, यह बेअदबी है। मैं इसलिए तलाई अपने नीचे से निकाल रहा हूँ। उस समय दास की उम्र छोटी थी। कोई इतनी समझ नहीं थी। लेकिन आज जब वह समय याद आता है। जब थोड़ी–सी समझ गुरमति के प्रति लगी तो आज चरणों में शीश झुकता है। इतने बड़े महापुरुष, जिनकी हर समय धन्य श्री गुरु ग्रंथ साहिब जी की सेवा एवं मन में इतनी नम्रता थी कि धन्य श्री गुरु रामदास जी की नगरी की संगत का इतना सत्कार समझते थे कि ये दरी पर बैठे और हम तलाई पर, यह बेदअबी है। वह बाबा जी के हृदय की नम्रता के सीन आज भी याद आते हैं और मन भर जाता है कि धन्य बाबा कुंदन सिंघ जी! आप जैसी नम्रता की अवस्था कहीं भी देखने को नहीं मिलती, जो आप जी ने इतनी ताकत होने के बावजूद इसको सहन किया। आज भी ऐसे महापुरुषों के चरणों में हमारा शीश झुकता है।

Transcription of the Discourse Rendered by Bhai Guriqbal Singh Ji

Dhan Sri Guru Nanak Dev Ji will Bless you, If You Keep Company of the Blessed Souls

ਜੇ ਬਖਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਚਲੋਗੇ ਤਾਂ ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਿਹਰਵਾਨ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

By: Jaswinder Singh (Patiala)

ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਕਰਿ ਸੇਵਾ ਕਰੀਐ ॥
ਜੀਉ ਪ੍ਰਾਨ ਧਨੁ ਆਗੈ ਧਰੀਐ ॥
ਪਾਨੀ ਪਖਾ ਕਰਉ ਤਜਿ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥
ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਜਾਈਐ ਕੁਰਬਾਨੁ ॥੧॥
ਸਾਈ ਸੁਹਾਗਣਿ ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਭਾਈ ॥
ਤਿਸ ਕੈ ਸੰਗਿ ਮਿਲਉ ਮੇਰੀ ਮਾਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਦਾਸਨਿ ਦਾਸੀ ਕੀ ਪਨਿਹਾਰਿ ॥
ਉਨ੍ ਕੀ ਰੇਣੁ ਬਸੈ ਜੀਅ ਨਾਲਿ ॥
ਮਾਥੈ ਭਾਗੁ ਤ ਪਾਵਉ ਸੰਗੁ ॥
ਮਿਲੈ ਸੁਆਮੀ ਅਪੁਨੈ ਰੰਗਿ ॥੨॥
ਜਾਪ ਤਾਪ ਦੇਵਉ ਸਭ ਨੇਮਾ ॥
ਕਰਮ ਧਰਮ ਅਰਪਉ ਸਭ ਹੋਮਾ ॥
ਗਰਬੁ ਮੋਹੁ ਤਜਿ ਹੋਵਉ ਰੇਨ ॥
ਉਨ੍ ਕੈ ਸੰਗਿ ਦੇਖਉ ਪ੍ਰਭੁ ਨੈਨ ॥੩॥
ਨਿਮਖ ਨਿਮਖ ਏਹੀ ਆਰਾਧਉ ॥
ਦਿਨਸੁ ਰੈਣਿ ਏਹ ਸੇਵਾ ਸਾਧਉ ॥
ਭਏ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਗੁਪਾਲ ਗੋਬਿੰਦ ॥
ਸਾਧਸੰਗਿ ਨਾਨਕ ਬਖਸਿੰਦ ॥੪॥੩੩॥੮੪॥
(ਅੰਗ ੩੯੧)

ਸੇਈ ਪਿਆਰੇ ਮੇਲ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਿਲਿਆਂ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਚਿਤ ਆਵੈ।

ਜਿਨ ਕੇ ਚੋਲੇ ਰਤੜੇ ਪਿਆਰੇ ਕੰਤੁ ਤਿਨਾ ਕੈ ਪਾਸਿ ॥
ਧੂੜਿ ਤਿਨਾ ਕੀ ਜੇ ਮਿਲੈ ਜੀ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕੀ ਅਰਦਾਸਿ ॥੩॥
(ਅੰਗ ੭੨੨)

It is one hundred percent truth that one becomes humble by heart only after accompanying the blessed souls. In their company we come to know our value and role in the universe. Without their company, we become haughty. Even people like me become haughty to think that we are doing this religious service to uplift the society spiritually. We come to know that we are nothing only in the company of the blessed souls. In the spiritual hierarchy, Dhan Dhan Guru Granth Sahib Ji is at the top, then the

reciters of Gurbani and then the Sangat, Baba Nand Singh Ji used to sit in a pit while listening to hymns. Reciters would sing hymns and Baba Isher Singh Ji would fan Baba Nand Singh Ji. Baba Kundan Singh Ji would be reciting Sri Sukhmani Sahib at that time. Baba Nand Singh Ji is sitting in a pit. This is called to be humble by heart. It is sheer meditation. Such scenes invoke Simran. Baba Nand Singh Ji is meditating. He is lost in God's thoughts. Many noble souls also get hooked to spiritualism in his company. Those who study books written by Bhai Randhir Singh Ji, they know that what are pangs of separation. Eyes fill with tears in the memory of the Lord. Bhai Randhir Singh says:

O, Guru! bless me with Naam.

Bhai Randhir Singh Ji might have felt pangs of separation because of too much worldly activities.

O, Guru! bless me with Naam.

If you just imagine this situation of Bhai Randhir Singh Ji, many of your sins will be washed. He says while feeling separation from God:

O, Guru! bless me with Naam.

By just imagining such situations of noble souls, we earn virtues. Many Gurmukh scholars have researched that all of us have a U-shaped pipe in us- it is a pipe of virtues and sins. Both the mouths of the pipe are opened, one mouth is of sins and the other is of virtues. If one does good deeds, it gets accumulated in the pipe of virtues and the sins are pushed away or washed away from the other open end of that U-shaped pipe because of the pressure of virtues and vice versa, so we should try to increase virtues by doing good deeds and eliminate all sins from our mind and body. Keep company of good, noble souls. Recite Naam, give a target to yourself to recite 'Moolmantar'. Compel yourself to recite 'Gurmantar'. Rein in your indisciplined mind. Learn to have control over your mind by meditating on this Naam i.e. 'Gurmantar'. If we imagine such scenes from the lives of noble souls, this is equal of Bhagti (devotion). Once Bhai Veer Singh Ji also felt pangs of separation from Waheguru due to worldly acts and he said:

Bless me with your Naam,
O, Kalgian Wale!

It is written in books.

ਐਸੀ ਮਾਂਗੁ ਗੋਬਿਦ ਤੇ ॥
ਟਹਲ ਸੰਤਨ ਕੀ ਸੰਗੁ ਸਾਧੂ ਕਾ
ਹਰਿ ਨਾਮਾਂ ਜਪਿ ਪਰਮ ਗਤੇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

(ਅੰਗ ੧੨੯੮)

Bhai Prem Singh Ji is no more now. He has taught 'Keertan' (how to sing hymns) to many and helped many souls to be one with God. He used to

render service at Bhai Veer Singh Hall. Bhai Veer Singh Ji has expressed about pangs of separation in his books:

Bless me with your Naam,
O, Kalgian Wale!
I am a sinner and
a wicked man, bless me!

ਹੇ ਠਾਕੁਰ ਹਉ ਦਾਸਰੋ ਮੈ ਨਿਰਗੁਨ ਗੁਨੁ ਨਹੀ ਕੋਇ ॥
ਨਾਨਕ ਦੀਜੈ ਨਾਮ ਦਾਨੁ ਰਾਖਉ ਹੀਐ ਪਰੋਇ ॥੫੫॥

(ਅੰਗ ੨੬੧)

Today we will learn from the life of Baba Kundan Singh Ji. Imagine Sri Guru Granth Sahib Ji on a raised platform, then reciters of Baani, sitting one step below and then Sangat sitting one step below on floor and then Baba Nand Singh Ji sitting in a pit with a shawl over his shoulders. Baba Isher Singh Ji is doing service to Dhan Sri Guru Granth Sahib Ji. He is fanning Dhan Sri Guru Granth Sahib Ji. Many Nihang Bodies fan Dhan Sri Guru Granth Sahib Ji even today. Use of electric fan is minimum due to many reasons. Baba Joga Singh Ji, Who is rendering service at the place of Baba Naudh Singh Ji, has told me about this. So Baba Isher Singh Ji is rendering service to Dhan Sri Guru Granth Sahib ji and Baba Kundan Singh Ji is reciting Sri Sukhmani Sahib. After the 'Keertan', Baba Nand Singh Ji started the discourse. Listening to such discourses is participating in congregations. Accompanying noble souls will bring positive change in life. Baba Nand Singh Ji said, "Do service and 'Simran' to the fullest. Be His humble servant." You will have 'darshan' of personality of Baba Nand Singh Ji from his words. Your services will be recognized only if you become a humble servant of Guru Nanak Ji. Some people do less service and recite less 'Naam' and show off more through other religious activities. Baba Ji says- Do donate as much as you can but give credit to God. Present yourself as Zero (nothing) before God. Such persons attain high spiritual status. Baba Kundan Singh Ji is listening to all these words of Baba Nand Singh Ji. There is great spiritual wisdom in these words. Such noble souls attain highest spiritual positions in the world. Let's not become haughty. Be His humble servant. Gurbani also endorses this:

ਆਪਸ ਕਉ ਜੋ ਜਾਣੈ ਨੀਚਾ ॥

(ਅੰਗ ੨੬੬)

Baba Kundan Singh Ji was reciting Sri Sukhmani Sahib. At that time he was young. He served Baba Isher Singh Ji for 42 years. At such a young age, he felt pangs of separation from God. This is just like double devotion. He was reciting Sri Sukhmani Sahib as well as listening to the discourse also. At the same time and as a result he felt pangs of separation:

*ਬਿਰਹਾ ਬਿਰਹਾ ਆਖੀਐ ਬਿਰਹਾ ਤੂ ਸੁਲਤਾਨੁ ॥
ਫਰੀਦਾ ਜਿਤੁ ਤਨਿ ਬਿਰਹੁ ਨ ਊਪਜੈ
ਸੋ ਤਨੁ ਜਾਣੁ ਮਸਾਨੁ ॥੩੬॥*

(ਅੰਗ ੧੩੭੯)

All the 'Keertan Jathas' of 'Bibi Kaulan Ji Sanstha' are great but blessed are those whose keertan makes others feel pangs of separation. Physical involvement/preparation is 25% and spiritual, with the blessings of the Guru, is 75%. The hymn goes:

*ਕਰਮਹੀਣ ਧਨ ਕਰੈ ਬਿਨੰਤੀ
ਕਦਿ ਨਾਨਕ ਆਵੈ ਵਾਰੀ ॥
ਸਭਿ ਸੁਹਾਗਣਿ ਮਾਣਹਿ ਰਲੀਆ
ਇਕ ਦੇਵਹੁ ਰਾਤਿ ਮੁਰਾਰੀ ॥੧॥*

(ਅੰਗ ੬੫੯)

When one really feels when his turn would be there...

*ਉਤਮ ਸਲੋਕ ਸਾਧ ਕੇ ਬਚਨ ॥
ਅਮੁਲੀਕ ਲਾਲ ਏਹਿ ਰਤਨ ॥*

(ਅੰਗ ੨੯੫)

You will feel the change. Eighty percent of people live in grudges. In order to rise above from such things, do accompany noble souls.

*ਉਤਮ ਸਲੋਕ ਸਾਧ ਕੇ ਬਚਨ ॥
ਅਮੁਲੀਕ ਲਾਲ ਏਹਿ ਰਤਨ ॥*

(ਅੰਗ ੨੯੫)

Let's learn from these wise words of saintly souls. All these saintly souls gather together at the divine Altar of God. Sai Mian Meer Ji told the Mugal king, "When my soul goes to Heaven, I see Dhan Sri Guru Hargobind Sahib Ji there, I get blessings from Him and then distribute/disburse the same among all of you." So all the saintly souls assemble at His divine place:

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕੀ ਗਤਿ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਜਾਨੈ ॥

(ਅੰਗ ੨੭੩)

Dhan Baba Deep Singh Ji, Dhan Bhai Taru Singh Ji, Dhan Bhai Mati Das Ji, Dhan Bhai Sati Das Ji, Dhan Bhai Diyal Das Ji, all would be meeting at His Divine place. Saintly souls say that by keeping company of noble souls one feels pangs of separation. **Forget past grudges and help even those who are thankless.** You will feel the change. Enmity and hatred will get washed off from one's heart. Such things happen with me also. Then I request Guru Ji and He then saves me by showing the right path of forgiveness. Always think- how can I help others with blessings of God. Pray for the company of noble souls. So Baba Nand Singh Ji says- Do render service to the needy and the poor, do Simran but remain humble. Do good deeds but attribute the same to God. Then you will attain the highest spiritual status:

ਆਪਸ ਕਉ ਜੋ ਜਾਣੈ ਨੀਚਾ ॥

(ਅੰਗ ੨੬੬)

Baba Kundan Singh Ji felt pangs of separation. He requested Baba Nand Singh Ji and Baba Isher Singh Ji to always consider him their humble servant. Baba Kundan Singh Ji was

blessed and whatever services he rendered, all those services were recognised. Although he was honoured with a 'Khanda' of gold at Sri Tarn Taran Sahib, but he remained humble throughout his life. He earned humility throughout his life:

ਪਾਣੀ ਪਖਾ ਪੀਸੁ ਦਾਸ ਕੈ ਤਬ ਹੋਹਿ ਨਿਹਾਲੁ ॥
ਰਾਜ ਮਿਲਖ ਸਿਕਦਾਰੀਆ ਅਗਨੀ ਮਹਿ ਜਾਲੁ ॥੧॥
(ਅੰਗ ੮੧੧)

In 1998 Baba Kundan Singh Ji was tying turban in front of a mirror. Baba Isher Singh Ji removed the mirror. Baba Kundan Singh Ji took it as His master's command/order and then afterwards, he never looked into a mirror throughout his life. That's why his turban had different styles on occasions. His life was so simple that he never used a mirror in life. Once a devotee offered a black turban to Baba Ji. Baba Ji placed the turban on the seat (throne) of Baba Isher Singh Ji. He said, "I have honoured your turban one degree higher by placing it on the seat of Baba Isher Singh Ji. I can't tie it on my head. Baba Isher Singh Ji used to tie a turban but he would always have a black piece of cloth around his neck. I don't want to copy him."

One day I got a stick made for Baba Ji. The artisan spent one and a half month to prepare the stick. It was made of 'Sagwan' wood. He put a lot of labour to make it. The stick had waves carved on it. It had a round shaped handle on it to hold. I was a young man at that time. Now that carpenter is no more. I took the stick to Baba Ji to offer and requested to use it as he used to walk with difficulty. He used to walk with help of two disciples on both sides. Baba Ji said, "I accept your stick, but I won't be able to use it. Baba Isher Singh Ji used to hold a stick. I can't copy him." He said that he would even crawl to do service to Guru Granth Sahib Ji but he would never copy his Guru. Baba Kundan Singh Ji earned humility.

ਤਾਣ ਹੋਦੇ ਹੋਇ ਨਿਤਾਣਾ ॥
ਅਣਹੋਦੇ ਆਪੁ ਵੰਡਾਏ ॥
ਕੋ ਐਸਾ ਭਗਤੁ ਸਦਾਏ ॥੧੨੮॥
(ਅੰਗ ੧੩੮੪)

Baba Ji never wore a white dress, it was always worn by Baba Isher Singh Ji. Baba Kundan Singh Ji served Dhan Sri Guru Granth Sahib Ji for 42 years. He would always arrive 5 minutes earlier. He would always keep in mind his Guru and Satguru while serving Dhan Sri Guru Granth Sahib Ji. One day Baba Isher Singh Ji's soul left for heavenly abode, but he kept serving as if Dhan Guru Nanak Ji and Baba Isher Singh Ji both are present. A sense of awe is there that both the Guru and the Satguru are present. Such were his principles in life. Now let's have a look at his capacity. Baba Kundan Singh Ji used to train tabla

players also. Anyone who got trained by him, turned out to be the best tabla player. He was always under the protection of messengers of God but he never showed this. He was down to earth humble. When someone had 'darshan', the noble soul asked to demand something. Then he said if he fulfilled the wish of one person, many more would come. It would be just like getting oneself worshipped. Then there would be long queues of devotees. Even a mobile phone needs rest. The other person said that His 'darshan' are enough. Long queues would distract him from God. God said if you don't demand, I will give you on my own. God blessed him that even his shadow will be fruitful for people. Such was the personality of Baba Kundan Singh Ji. Once Baba Kharak Singh Ji went to have darshan of Baba Kundan Singh Ji. Baba Kharak Singh Ji was also very humble. He requested that he was a construction worker. He was a kar sewak of Gurughar. Baba Kharak Singh Ji said that he (Baba Kundan Singh Ji) had been assigned the service of Dhan Sri Guru Granth Sahib Ji by Dhan Sri Guru Nanak Dev Ji. He had been given the keys by Dhan Sri Guru Nanak Dev Ji. His followers worshipped Dhan Sri Guru Granth Sahib Ji as Guru Nanak Dev Ji. They offered langar as if to Guru Nanak Dev Ji. There is a picture of both of them together with arms around each other when both of them came out of the room. Baba Kundan Singh Ji came out to see off Baba Kharak Singh Ji. He said whatever he said inside was true. "You have the keys of Gurughar." Dhan Sri Guru Granth Sahib Ji is served and worshipped as Dhan Guru Nanak Sahib Ji at Nanaksar. Langar is offered daily to Guru Nanak Sahib. Baba Kundan Singh Ji said, "Don't leave my arm, that you are holding now, even at heavenly abode." Both were very humble. Baba Kundan Singh Ji was so capable that disciples trained by him on tabla or harmonium were the best in the world.

He listened to my C.Ds and blessed me a lot. It was released by T. Series company, the name of the C.D. was 'Jai Jai Kar Kare Sab Koi.' Baba Ji was a staunch follower of Guru Nanak Ji but he never showed off but he would bless all silently. He blessed me only by listening to my C.D. If he listened recitation of 'Paath' (Gurbani) from a 'Paathi' (reciter), he would bless him to be the best reciter. Let's all recite:

ਸਾਈ ਸੁਹਾਗਣਿ ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਭਾਈ॥
ਤਿਸ ਕੈ ਸੰਗਿ ਮਿਲਉ ਮੇਰੀ ਮਾਈ॥੧॥ ਰਹਾਉ॥

(ਅੰਗ ੩੯੧)

❑❑❑

(Transcription of Discourse Rendered by Baba Gurmail Singh Ji)

Praises of Dhan Baba Kundan Singh Ji

ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ

All of you sitting in this congragation, say, "Waheguru Ji Ka Khalsa. Waheguru Ji Ki Fateh!" in fond memory of Dhan Dhan Baba Kundan Singh Ji.

This shows your happiness. Baba Kundan Singh Ji was born on the full moon day of sudi of Jeth month at village Gajjan Singh Wala, Tehsil Chunia, Distt. Lahore. Blessed is the mother who gave birth to such a great son. Baba Ji used to narrate anecdotes related to his childhood friends. Pandit Jagan Nath from Jalandhar was his bosom friend. I, alongwith Baba Gurbakhsh Singh Ji and Baba Sewa Singh Ji entered Nanaksar as children. We became followers of Baba Kundan Singh Ji. We all disciples used to attend religious classes daily in the evening to learn new experiences from Baba Ji. He used to teach us keertan. Bapu Mohinder Singh and Pandit Jagan Nath would graze cattle with Baba Ji. They used to take care of the cattle turn by turn. Pandit Jagan Nath was a mischievous boy. After completing his turn, when Baba Ji went to sleep, Pandit Jagan Nath would do one mischief or the other

and would never allow Baba Ji to sleep. Baba Ji would react gently to his mischief. Time changed and they all turned young. They all became permanent disciples of Baba Nand Singh's Ghar. After the demise of Baba Isher Singh Ji, he became the head of the sect Nanaksar Kaleran. Pandit Jagan Nath would come occasionally to have darshan of Baba Kundan Singh Ji. Baba Ji often told us about him as he was his childhood comrade. Behaviour of Pandit Jagan Nath had changed altogether, he had become quite mature and respectful towards Baba Ji. Especially after formation of Pakistan, many families had been uprooted and settled far and away. One day Pandit Jagan Nath said that Baba Ji was God (Lord Krishna) and he was Sudama, the Brahmin. Baba Ji would react with a smiling face. He requested Baba Ji to visit his home at Jalandhar some day. Every time he visited Nanaksar, he would make this request to Baba Ji. One day Baba Ji agreed to visit. Baba Ji visited the house of Pandit Jagan Nath along with respected Bhai Bahadar Singh Ji. Pt. Jagan Nath had organized a big congregation, a large number of devotees had gathered on the roof. Pandit Jagan Nath requested Baba Ji to say a few words for the spiritual benefit of the Sangat. Baba Ji said that he had been forbidden by Baba Isher Singh Ji to do so. Baba Ji said that he had been forbidden to address Sangat from stage. This order of his Guru, was obeyed by Baba Kundan Singh Ji till his last breath. Baba Ji signalled Bhai Bahadar Singh Ji, who stood up and recited this holy verse:

ਕਾਠ ਕੀ ਪੁਤਰੀ ਕਹਾ ਕਰੈ
ਬਪੁਰੀ ਖਿਲਾਵਨਹਾਰੋ ਜਾਨੈ ॥
ਜੈਸਾ ਭੇਖੁ ਕਰਾਵੈ ਬਾਜੀਗਰੁ
ਓਹੁ ਤੈਸੋ ਹੀ ਸਾਜੁ ਆਨੈ ॥੩॥

(ਅੰਗ ੨੦੬)

He (Bhai Bahadar Singh Ji) addressed the sangat for ten minutes and then sat down. Pt. Jagan Nath again compelled Baba Ji as he used to during his childhood. At this Baba Ji said, "Should I narrate the same anecdotes, that we used to enjoy while grazing cattle?" At this Pt. Jagan Nath said, "No, let's not talk about childhood pranks." So Baba Ji not only remembered his childhood friends, but he gave full respect to them also. But at the same time, he also obeyed his spiritual Guru till the end of his life. He practised what he or his Guru said. He never gave any discourse from stage. Such a great personality was Baba Kundan Singh Ji! An embodiment of obedience. He not only obeyed his Guru, but at the same time, he never hurt anyone.

ਧੰਨ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕੁਝ ਤਸਵੀਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦਰਸ਼ਨ

ਬਾਬਾ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਬਰਸੀ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਉਪਰੰਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਸੀਸ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਕਰਕੇ ਸੱਚਖੰਡ ਵਿਖੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ।

ਬਾਬਾ ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੈੱਡ ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਗੀ ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੀਰਤਨ ਸਰਵਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

"ਨਿਤ ਪਖਾ ਫੇਰੀ ਸੇਵ ਕਮਾਵਾ" ਦੇ ਮਹਾਂਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਪੱਖਾ ਕਰ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹੋਏ।

ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣੇ ਮੁਬਾਰਕ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਵਾਇਲਨ (ਤੰਤੀ ਸਾਜ਼) ਵਜਾਉਂਦੇ ਹੋਏ।

ਗੁ: ਠਾਠ ਨਾਨਕਸਰ ਮਸੀਤਾਂ ਵਿਖੇ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਉਸਤਾਦ ਬਾਬਾ ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ।

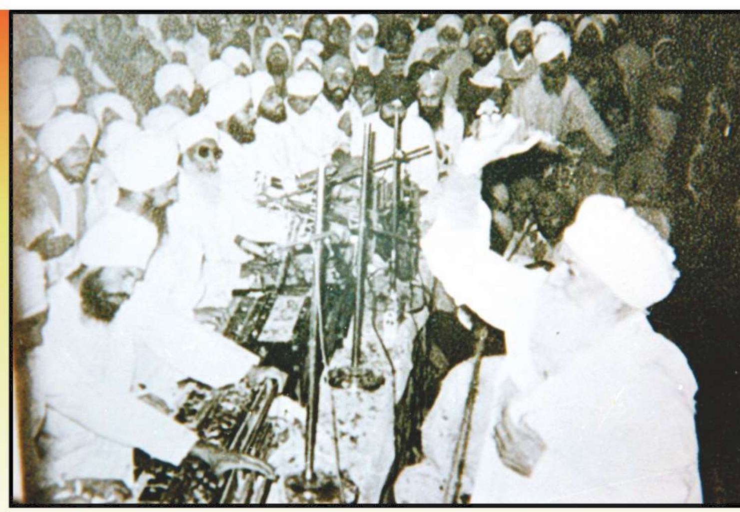

ਗੁ: ਨਾਨਕਸਰ ਵਿਖੇ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਬਰਸੀ ਦੌਰਾਨ ਬਾਬਾ ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੀਰਤਨੀਆਂ ਤੇ ਸੈੱਟ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰਦੇ ਹੋਏ।

ਧੰਨ ਧੰਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕੁਝ ਤਸਵੀਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦਰਸ਼ਨ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਮੇਂ ਤਾਬਿਆ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਰੂਪ ਲੈ ਕੇ ਸੱਚਖੰਡ ਭੋਰਾ ਸਾਹਿਬ
ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦੇ ਹੋਏ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ।

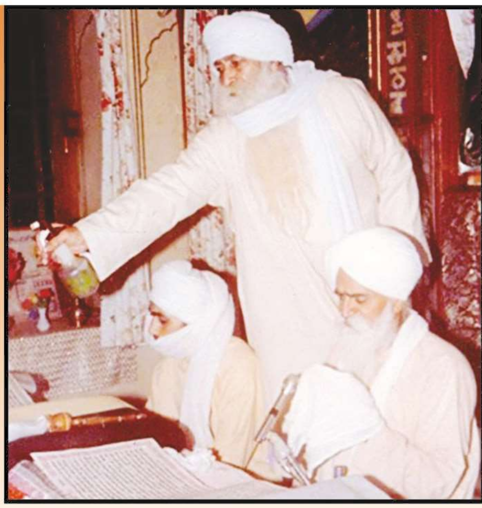

ਅਖੰਡ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਭੋਗ ਦੌਰਾਨ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਸੈਂਟ ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ।

ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਸਾਹਿਬ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਹੋਏ
ਬਾਬਾ ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਵੱਡੇ) ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ।

ਗੁ: ਨਾਨਕਸਰ ਵਿਖੇ ਸੱਚਖੰਡ ਭੋਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ
ਪਾਠ ਸਰਵਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ।

ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਸਮੇਂ ਆਰਤੀ ਉਪਰੰਤ
ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ।